

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΩΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΧΟΛΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ

Επιθεώρηση

ΑΔΙΣΠΟ

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ

Επιθεώρηση

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ ΕΚΔΟΣΗΣ

Διοικητής ΑΔΙΣΠΟ
Υππτος Δημοσθένης Βιτετζάκης

ΣΥΝΤΑΚΤΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

Ταξχος (Ι) Ιωάννης Ποδιώτης
Σμχος (Ι) Γεώργιος Γερμιτσιώτης
Σχης (ΠΖ) Χαράλαμπος Κυριακίδης
Σμχος (Ι) Παναγιώτης Πατσιαβούδης
Σμχος (Ι) Ιωάννης Καλαϊτζής
Σχης (ΠΒ) Δήμος Γουγούσης

ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΗ ΣΧΕΔΙΑΣΗ ΠΕΡΙΟΔΙΚΟΥ

ΜΥ Ελευθερία Καρατσίν

ΦΩΤΟΓΡΑΦΟΣ - ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΚΟ ΑΡΧΕΙΟ

Ανθστής (ΠΖ) Ελένη Κισκίνη

ΕΠΙΛΟΓΗ - ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΕΙΚΟΝΑΣ

ΜΥ Ελευθερία Καρατσίν

ΓΕΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΕΚΔΟΣΗΣ

Σμχος (Ι) Γεώργιος Γερμιτσιώτης

ΣΥΝΕΡΓΑΤΕΣ ΣΥΝΤΑΞΗΣ

Δρ. Άννα Κωνσταντινίδου
Ιστορικός - Διεθνολόγος,
Πχος (Μ) Κωνσταντίνος Πολίτης ΠΝ
Προϊστάμενος Γρ. Εκπαιδεύσεως ΑΔΙΣΠΟ,
Τχης (ΜΧ) Ευριπίδης Χανιάς
Σπουδαστής 14ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ,
Ανχης (ΤΘ) Σταύρος Ψωφίδης
Σπουδαστής 14ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

ΟΡΟΙ ΣΥΝΕΡΓΑΣΙΑΣ

Στη Διακλαδική Επιθεώρηση δημοσιεύονται:

α. Επιστημονικές εργασίες και διαλέξεις των Σπουδαστών της Σχολής, ομιλίες της Ηγεσίας του ΥΕΘΑ, που αφορούν τις ΕΔ, Καθηγητών Πανεπιστημίων και γενικά Πνευματικών Προσωπικοτήτων, για θέματα Διακλαδικού ενδιαφέροντος, Στρατηγικής, Γεωπολιτικής και Διεθνών Σχέσεων.

β. Συμπεράσματα ή αποσπάσματα από σεμινάρια, ημερίδες και διημερίδες, που διοργανώνει η Σχολή.

γ. Εκπαιδευτικές και λοιπές δραστηριότητες της Σχολής.

Οι εργασίες πρέπει να περιλαμβάνουν πλήρη επιστημονική τεκμηρίωση - βιβλιογραφία, να αναφέρουν πλήρως τα στοιχεία του συγγραφέα και να μην υπερβαίνουν τις 4000 λέξεις.

Δε δημοσιεύονται εργασίες που περιέχουν διαβαθμισμένες πληροφορίες, εργασίες που δεν τεκμηριώνεται το περιεχόμενό τους και έχουν αιχμές πολιτικής φύσεως ή μη ευπρεπείς εκφράσεις.

Δημοσίευση εργασίας δε σημαίνει αποδοχή απόψεων του συγγραφέα της από την ΑΔΙΣΠΟ.

Οι βιβλιογραφικές σημειώσεις πρέπει να έχουν ενιαία αρίθμηση, να βρίσκονται στο τέλος του άρθρου και να δίνονται ως εξής: Ονοματεπώνυμο συγγραφέα, Τίτλος βιβλίου και υπότιτλος, Εκδοτικός οίκος, Έτος έκδοσης, Σελίδα.

Οι μελέτες στρατηγικού και γεωπολιτικού περιεχομένου πρέπει να συνοδεύονται και από σχετικούς χάρτες και σχεδιαγράμματα.

Η οποιαδήποτε εργασία πρέπει να παραδίδεται σε έντυπη και ηλεκτρονική μορφή.

Δεν επιστρέφεται το υλικό, ανεξάρτητα αν δημοσιευθεί ή όχι.

Το περιοδικό “Διακλαδική Επιθεώρηση”
δημοσιεύεται και στο διαδίκτυο
www.adispo.gr

ΕΚΤΥΠΩΣΗ

Τυπογραφείο Ελληνικού Στρατού (ΤΥΕΣ)

ΔΙΑΝΟΜΗ

Υπουργεία, Πρεσβείες, Προξενεία, Μουσεία, Γενικά Επιτελεία,
Στρατιωτικοί Σχηματισμοί, ΓΕΕΦ, ΣΕΘΑ,
Στρατιωτικές Σχολές,
Σπουδαστές ΑΔΙΣΠΟ,
ΑΕΙ, Ινστιτούτα και Ερευνητικά Ιδρύματα

ΔΙΕΥΘΥΝΣΗ ΕΠΙΚΟΙΝΩΝΙΑΣ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ

ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Γεωργικής Σχολής 29, ΤΚ 55535 Θεσσαλονίκη

Τηλ. 2310 472603, FAX 2310 471710

e-mail: info@adispo.gr

Διανέμεται Δωρεάν

Πρόλογος

του Υποστράτηγου Δημοσθένη Βιτετζάκη
Διοικητού Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου

Αγαπητοί αναγνώστες,

βρισκόμαστε σε μία εποχή που εχθρός δεν είναι μόνο ο προφανής και μιλάμε για τη ριζοσπαστικοποίηση του ισλάμ και για το ισλαμικό κίνημα στη Δύση, σε μία εποχή που ονομάζουμε επιχειρήσεις διασφάλισης ειρήνης τους πολέμους, σε μία εποχή που επικρατεί η τάση (trend) του change και transformation management, σε μία εποχή που η ταχύτητα των εξελίξεων μας κάνει απλά να πιθανολογούμε για τη μορφή των πολέμων του αύριο... και όμως στην εποχή αυτή η διυλιζόμενη από την ιστορία και το χρόνο σοφία, διατηρεί στο ακέραιο την αξία της.

Ως ελληνισμός, έχουμε αμέτρητες ιστορικές αντηχήσεις μεγαλείου σκέψης και πράξης. Ανάμεσα σε αυτές υπάρχουν και αντηχήσεις με φυσική υπόσταση, εκτοπίσματος άνω των 10.000 τόνων και μήκους άνω των 140 μέτρων όπως το Θ/Κ Γ. ΑΒΕΡΩΦ. Αντηχήσεις που η (επιλεγμένη) συγκυρία, τους προσθέτει μία διάσταση μαγική, που ασκεί μία ανυπέρβλητη γοητεία.

Την 26 Οκτωβρίου 1912, την ημέρα της γιορτής του Αγίου Δημητρίου του πολιούχου και προστάτη της Θεσσαλονίκης, απελευθερώθηκε η πόλη, στο πλαίσιο του πρώτου βαλκανικού πολέμου. Στο πλαίσιο του πολέμου, που ο Υποναύαρχος Παύλος Κουντουριώτης ως αρχηγός Στόλου Αιγαίου και ο Αντιπλοίαρχος Σοφοκλής Δουσμάνης ως Κυβερνήτης, αντηχώντας οι ίδιοι μέσα στην ιστορία, μετουσίωσαν το Θωρηκτό Γεώργιος Αβέρωφ σε φως και σκιά. Σε ιδέα, που περιλαμβάνει όποια αρετή επέδειξαν κατά το ρου της ιστορίας οι Έλληνες αγωνιστές. Αυτή η ιδέα, μία ιδιαίτερα πληθωρική μονάδα, διατηρεί, ως άλλου τύπου άγιος, το σαρκό της σχεδόν ανέπαφο.

Κατεβαίνοντας αυτές τις ημέρες στην παραλία της Θεσσαλονίκης, δεν βλέπεις πλέον ένα (πλωτό) μουσείο των Βαλκανικών Πολέμων, δεν ήταν απλά η επέτειος της απελευθέρωσης της Θεσσαλονίκης και ο εορτασμός του πολιούχου της στις 26 του μηνός, δεν ήταν άλλη μία παρέλαση παρουσία της Α.Ε. του Προέδρου της Δημοκρατίας, με την ευκαιρία του εορτασμού της 28ης Οκτωβρίου, αλλά ένας άχρονος και διαχρονικός εορτασμός της ακαταμάχητης ροπής του ελληνισμού προς την ελευθερία, το δίκαιο, τον αυτοπροσδιορισμό, το ευ αγωνίζεσθαι... μία υπενθύμιση ότι το φυσικό μας εκτόπισμα είναι (και όχι το φανταζόμαστε) τέτοιο επειδή τέτοιο μετρήθηκε, πολύ πρόσφατα και όχι χιλιάδες χρόνια πριν.

Η αξία της υπενθύμισης αυτής, δεδομένου ότι τα προβλήματα της Ελλάδας και της Ευρωπαϊκής Ένωσης το 2017 δεν επιλύονται απλά και μόνο σύμφωνα με επιβαλλόμενες ή επιλεγόμενες αλγοριθμικές επιταγές, είναι ιδιαίτερα υψηλή. Με αυτόν λοιπόν τον προσανατολισμό συνετάχθη το παρόν τεύχος και ξεκινάει με την αναζήτηση σύγχρονων εννοιών σε παλιές ιστορίες!

Καλή ανάγνωση

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Υποστράτηγος Δημοσθένης Βιτετζάκης γεννήθηκε το 1963 στα Χανιά Κρήτης, εισήλθε στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων το 1981 και αποφοίτησε το 1985, οπότε και ονομάσθηκε Ανθυπολοχαγός Πυροβολικού.

Έχει υπηρετήσει σε Μονάδες Πυροβολικού, ΔΠΒ Σχηματισμών, ΣΣΕ, ΣΠΒ, 79 ΑΔΤΕ, σε γενικές θέσεις στο ΓΕΣ, την 1η ΣΤΡΑΤΙΑ και την ΑΣΔΕΝ.

Επιπλέον έχει διατελέσει Διοικητής στο 95 ΤΕ, στη 196 Α/Κ ΜΒΠ, στη ΔΠΒ/1ης ΣΤΡΑΤΙΑΣ, στην 79 ΑΔΤΕ, Υποδιοικητής στη Σχολή Πυροβολικού, Υποδιευθυντής και Διευθυντής στη Διεύθυνση Εκπαίδευσης ΓΕΣ.

Είναι απόφοιτος όλων των σχολείων του Όπλου του Πυροβολικού που προβλέπονται κατά βαθμό, της Ανωτάτης Σχολής Πολέμου (ΑΣΠ) και της Σχολής Εθνικής Άμυνας (ΣΕΘΑ).

Είναι απόφοιτος του Κέντρου Διπλωματικών και Στρατηγικών Μελετών (CEDS) Αθηνών και του Τμήματος Στρατηγικών Πληροφοριών της Διακλαδικής Σχολής Πληροφοριών.

Του έχουν απονεμηθεί όλα τα μετάλλια και οι διαμνημονεύσεις που προβλέπονται και αντιστοιχούν στο βαθμό του. Είναι έγγαμος και έχει μία κόρη.

Περιεχόμενα

Αποφοίτηση 14ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

Ημερήσια Διαταγή Διοικητού ΑΔΙΣΠΟ της 27 Ιουνίου
2017 κατά την Αποφοίτηση της 14ης ΕΣ 1

Άρθρα εξωτερικών συνεργατών & σπουδαστών
της Σχολής

"Η έννοια της ριζοσπαστικοποίησης του Ισλάμ -
Η διάσταση της φυλής και του Έθνους στο Ισλάμ"
της Δρ. Άννας Κωνσταντινίδου 3

"Η Εξέλιξη της Ανώτατης Διοίκησης στις ΕΔ"
του Πχου (Μ) Πολίτη Κωνσταντίνου ΠΝ 19

"Επιχείρηση «Ιρακινή Ελευθερία»"
του Τχη (ΜΧ) Χανιά Ευριπίδη 32

"Μελέτη της Διοίκησης Αλλαγών στις ΕΔ
και του Φαινομένου ο πιο Πειθαρχημένος Οργανισμός
να Αντιστέκεται στις Αλλαγές"
του Ανχη (ΤΘ) Ψωφίδη Σταύρου 43

"Αίτια Πολέμου τον 21ο Αιώνα"
του Ασρχου (Ι) Γκιολέ Αθανάσιου 55

Πολιτιστικά Μονοπάτια

Το Πλωτό Ναυτικό Μουσείο του ΠΝ
"Θωρηκτό Γεώργιος Αβέρωφ" στη Θεσσαλονίκη 61

Δραστηριότητες της ΑΔΙΣΠΟ

72

Αποφοίτηση 14 ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

74

Τελετή Διατελεσάντων Διοικητών της ΑΔΙΣΠΟ

76

Έναρξη 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς

77

Έναρξη Σχολείου Προσανατολισμού
Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας

80

Ημερίδα της ΑΔΙΣΠΟ σε συνεργασία
με το ΠΑ.ΜΑΚ

82

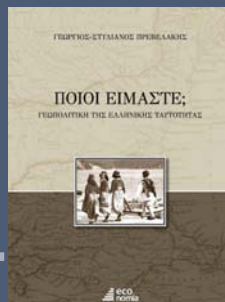
Επισκέψεις και Ομιλίες Αρχηγών, Διοικητών
και Διευθυντών στην ΑΔΙΣΠΟ

87

Επισκέψεις σπουδαστών 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς

Η Βιβλιοθήκη μας

94

95

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

ΙΣΤΟΡΙΚΟ ΑΔΙΣΠΟ

Ίδρυση της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ)

Με απόφαση του Υφυπουργού Εθνικής Άμυνας (Φ.022/27/158782/Σ.4405/25 Ιουλ 2003/ΥΕΘΑ/ΓΕΕΘΑ/ΔΙΔΥΠ&ΟΡΓ.) συγκροτήθηκε η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ). Την 1 Οκτ 2003 εκδόθηκε ο Νόμος υπ' αριθ. 3186 (ΦΕΚ230/Τεύχος Πρώτο) για την ίδρυση της Α.ΔΙ.Σ.ΠΟ.

Ως ημερομηνία έναρξης λειτουργίας της Σχολής καθορίστηκε η 9η Σεπ 2003, ημερομηνία κατά την οποία εκλήθη να φοιτήσει η 1η Εκπαιδευτική Σειρά (Ε.Σ)

Στις 27 Οκτ 2003 πραγματοποιήθηκαν τα εγκαίνια της Σχολής με την παρουσία της Πολιτικής και Στρατιωτικής Ηγεσίας του ΥΕΘΑ.

Έδρα της Σχολής

Η Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου έχει την έδρα της στο στρατόπεδο "Ταξιάρχου Λασκαρίδη Κωνσταντίνου" στη Θεσσαλονίκη, όπου μέχρι το έτος 2003 λειτουργούσε η Ανωτέρα Σχολή Πολέμου του Στρατού Ήπρας (ΑΣΠ).

Έμβλημα της Σχολής

Το έμβλημα της Σχολής αποτελείται από το έμβλημα του ΓΕΕΘΑ με τα σύμβολα των 3 Κλάδων, με την προσθήκη ενός βιβλίου και ενός ξίφους που κόβει το "Γόρδιο Δεσμό", που συμβολίζουν τη δύναμη και την αποφασιστικότητα που δίδει η γνώση για την επίλυση παντός προβλήματος. Στο επάνω μέρος του εμβλήματος φέρεται η επιγραφή "ΕΝ ΤΗ ΕΝΩΣΕΙ Η ΙΣΧΥΣ" για να τονίσει το διακλαδικό χαρακτήρα της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου.

Ημερήσια Διαταγή Διοικητού ΑΔΙΣΠΟ της 27 Ιουνίου 2017 κατά την Αποφοίτηση της 14ης ΕΣ

Νέοι Διακλαδικοί επιτελείς της 14ης Εκπαιδευτικής Σειράς.

Ολοκληρώσατε σήμερα επιτυχώς την φοίτησή σας στην Σχολή.

Η σημερινή ημέρα αποτελεί για εσάς την αφετηρία για μία νέα περίοδο στην σταδιοδρομία σας, για μία περίοδο νέων και μεγαλύτερων ευθυνών και προκλήσεων.

Κατά την διάρκεια των 10μηνων σπουδών σας, καταβάλατε ιδιαίτερη προσπάθεια προκειμένου να ανταποκριθείτε στις απαιτήσεις της Σχολής, αρκετοί μάλιστα μακριά από τις οικογένειές σας κάτω από αντίξοες συνθήκες.

Σας παρασχέθηκε διακλαδική εκπαίδευση επιχειρησιακού και στρατηγικού επιπέδου καθώς και επιμόρφωση σε θέματα Γεωπολιτικής, Διεθνών Σχέσεων, Ασφάλειας και Στρατηγικής.

Αποκτήσατε ένα πολύ καλό επίπεδο και μία πολύ καλή βάση γνώσεων. Ανταλλάξατε απόψεις και εμπειρίες και κατανοήσατε καλλίτερα τις ιδιαιτερότητες των άλλων Κλάδων των ΕΔ, γεγονός που θα σας βοηθήσει να βελτιώσετε την διακλαδική συνεργασία.

Η διεθνής σκηνή είναι ένα δυναμικό πεδίο όπου απρόβλεπτες αλλαγές λαμβάνουν χώρα, συσχετισμοί μεταβάλλονται και ισορροπίες ανατρέπονται. Παράλληλα, και η επιχειρησιακή τέχνη συνεχώς εξελίσσεται με την ανάγκη αντιμετώπισης νέων μορφών απειλών, την εισαγωγή νέων οπλικών συστημάτων και νέων μεθόδων σχεδίασης.

Έχετε πλέον τη δυνατότητα, να κατανοείτε και να αντιλαμβάνεστε τα συμβαίνοντα τόσο στην εγγύς περιοχή μας, όσο και στη διεθνή σκηνή γενικότερα και να σχεδιάζεται μία διακλαδική επιχείρηση με βάση τα τεκταινόμενα. Όμως για να συμβάλετε τα μέγιστα στην υποστήριξη των εθνικών μας θέσεων και συμφερόντων θα πρέπει η προσπάθεια για την ενημέρωσή σας να είναι έντονη, συνεχής και διαχρονική. Οι σημερινές γνώσεις σας αν δεν καλλιεργηθούν περαιτέρω και δεν επικαιροποιούνται συνεχώς, δεν θα διατηρηθούν στο επιθυμητό υψηλό επίπεδο, ώστε ο καθένας σας να μπορεί να προσφέρει στη χώρα μας τις καλύτερες δυνατές υπηρεσίες από την θέση στην οποία θα ευρίσκετε.

Απόφοιτοι αλλοδαποί σπουδαστές,

Είμαστε περήφανοι που οι χώρες σας μας εμπιστεύτηκαν την φοίτησή σας στην Ελληνική ΑΔΙΣΠΟ, κατά τη διάρκεια της οποίας επιδείξατε αξιόπαινο χαρακτήρα και καταβάλατε κάθε δυνατή προσπάθεια για την επιμόρφωσή σας. Είμαι βέβαιος ότι θα είστε οι καλλίτεροι πρεσβευτές της Ελλάδος στις χώρες σας και οι δεσμοί φιλίας που αναπτύχθηκαν εδώ θα συνεχιστούν.

Απόφοιτοι Ελληνοκύπριοι σπουδαστές,

Σας συγχαίρω για την άψογη συμπεριφορά σας, το ζήλο και τον ενθουσιασμό που επεδείξατε κατά την φοίτησή σας στη Σχολή κερδίζοντας την εκτίμηση όλων μας και σας προτρέπω να συνεχίσετε με τον ίδιο τρόπο για το καλό της Εθνικής Φρουράς και της μαρτυρικής μας Κύπρου.

Επιθυμώ να ευχαριστήσω όλους όσους συνέβαλαν στην εκπλήρωση της αποστολής της Σχολής και την επιτυχή αποφοίτηση της 14ης εκπαιδευτικής σειράς. Ειδικότερα:

- Το ΓΕΕΘΑ, στο οποίο υπάγεται η Σχολή, για την καθοδήγηση και την αμέριστη και ουσιαστική υποστήριξη που παρείχε και συνεχίζει να παρέχει, σ' αυτήν.
- Την ηγεσία των Ε.Δ., και τους Δκτές των Μειζόνων Επιχειρησιακών Διοικήσεων - Σχηματισμών, που μας τίμησαν με την παρουσία τους.
- Τα Γενικά Επιτελεία για την στήριξη της Σχολής με την τοποθέτηση καταλλήλων Επιτελών και την διάθεση διαλεκτών αλλά και των απαραίτητων οικονομικών πόρων.
- Τους καθηγητές των Α.Ε.Ι. και ιδιαίτερα του Πανεπιστημίου Μακεδονίας και όλους τους εξωτερικούς διαλέκτες, οι οποίοι τίμησαν με την παρουσία τους το βήμα της Σχολής.
- Τους Εκπροσώπους των ξένων αντιπροσωπειών στη χώρα μας, και όλους τους εκλεκτούς προσκεκλημένους οι οποίοι τιμούν σήμερα με την παρουσία τους αυτή την τελετή.

Επίσης, επιθυμώ να ευχαριστήσω το προσωπικό και τους εκπαιδευτές της Σχολής για τις άοκνες προσπάθειες που κατέβαλαν κατά την διάρκεια των τελευταίων 10 μηνών.

Αυριανοί Διοικητές, Νέοι Διακλαδικοί Επιτελείς,

Στο νέο σας ξεκίνημα, αναπτύξτε το διακλαδικό πνεύμα διαφυλάσσοντας τις ιδιαιτερότητες και τις παραδόσεις του κάθε κλάδου με άξονα, την ισονομία, την αξιοκρατία και την ανταμοιβή της εργατικότητας και απόδοσης. Αποτελέστε το παράδειγμα. Πορευθείτε με σωφροσύνη αλλά και αποφασιστικότητα.

Τέλος στην μελλοντική σας σταδιοδρομία να μην λησμονήσετε τη ρήση του Αγάθωνος «Τον άρχοντα τριών δει μέμνησο: Ανθρώποις άρχει, κατά νόμους άρχει και ουκ αεί άρχει».

Με τη βεβαιότητα ότι όλοι θα ανταποκριθείτε κατ' άριστο τρόπο στις απαιτήσεις των καθηκόντων σας, σας αποχαιρετώ και εκφράζοντας τα αισθήματά όλου του προσωπικού της Σχολής, εύχομαι ο Θεός να είναι πάντα μαζί σας, υγεία σε σας και στις οικογένειές σας, περαιτέρω επαγγελματική καταξίωση και εκπλήρωση των προσδοκιών σας.

Υποστράτηγος Δημοσθένης Βιτετζάκης
Διοικητής

"Η έννοια της ριζοσπαστικοποίησης του Ισλάμ - Η διάσταση της φυλής και του Έθνους στο Ισλάμ"

της Δρ. Άννας Κωνσταντινίδου, Ιστορικού - Διεθνολόγου

Ποια, άραγε, θέση λαμβάνουν μέσα στο Ισλάμ οι έννοιες της φυλής και του έθνους; Μπορούμε να προσδιορίσουμε ως εθνικιστικό, έτσι όπως εξελίσσεται, το ισλαμιστικό κίνημα στη Μέση Ανατολή και τη Δύση ή κατ' ευφημισμό καθορίζεται με επιθετικούς προσδιορισμούς που προέρχονται από τη γλωσσική ρίζα του έθνους; Τι είναι το ριζοσπαστικό Ισλάμ και ποια είναι η σχέση του με την τρομοκρατία; Υπάρχει συσχετισμός ανάμεσα στο μουσουλμανικό κίνημα της Δύσης με το αντίστοιχο της Νοτιοανατολικής Μεσογείου; Υφίσταται ομοιότητα μεταξύ της εθνικής ιδεολογίας, όπως αναπτύχθηκε στους αραβικούς λαούς κατά τη διάρκεια της αποικιοκρατίας (19ος αι- 1960) και την ανάλογη που επικρατεί σήμερα; Αυτά τα ερωτήματα συνθέτουν από κοινωνιολογική άποψη τους προβληματισμούς που τίθενται όλα αυτά τα χρόνια και πιο συγκεκριμένα τη σημερινή εποχή. Διότι, οφείλει ο σύγχρονος μελετητής του Ισλάμ να κατανοήσει αυτό, ότι ο Μουσουλμανισμός δεν είναι απλά μία θρησκεία, αλλά μία ιδεολογία αρχών, οι οποίες αν και έχουν αναλλοίωτο περιεχόμενο (βασίζονται στη Σούννα), ωστόσο, πτυχές του εξελίσσονται και προσαρμόζονται στις ανάλογες συνθήκες.

Είναι επιβεβλημένο να γίνει διαχωρισμός αναμεταξύ του Ισλάμ της Δύσης με το αντίστοιχο της Ανατολής. Η παρουσίαση της διάστασης αυτής είναι αναγκαία να καταγραφεί και να σχολιαστεί, καθώς επεξηγεί πολλά από τα σημερινά γεγονότα που λαμβάνουν χώρα τη δεδομένη χρονική στιγμή και τα οποία έχουν εφελτήριο τις διαφορετικές από κοινωνιολογικής άποψης πτυχές του Μουσουλμανισμού, ως είναι το εθνικιστικό κομμάτι, το πολιτικό κομμάτι και το κομμάτι της τρομοκρατίας. Και τίθεται το ρητορικό ερώτημα: όταν αναφερόμαστε σε θρησκεία, πώς παράγωγα που έχουν έρεισμα την πολιτική, σαν αυτό της ύπουλης ένοπλης επίθεσης, μπορούν να βρουν αυτήν ως επιστέγασμα της δράσης τους;

Παρενθετικά, οφείλουμε να αναλογιστούμε ότι αντίστοιχα γεγονότα υπάρχουν και στο χριστιανικό θρήσκευμα. Με το πρόσχημα της προστασίας των Ιερών Τόπων του Χριστιανισμού από τους Αβάρους έγιναν οι Σταυροφορίες. Οι Λατίνοι χρησιμοποίησαν μία πρόφαση θεωρητικής και μόνο βάσης, διότι οι Βυζαντινοί ήταν ήδη οι καθ' ύλην θεματοφύλακες των χριστιανικών μνημείων. Ο κύριος στόχος των Σταυροφόρων ήταν η διαμόρφωση ενός νέου status quo στην περιοχή που θα βασιζόταν σε χαρακτηριστικά του δυτικού εθνισμού και του καθολικισμού. Και στην περίπτωση αυτή υπάρχουν στοιχεία τρομοκρατίας, καθώς ο τρόπος με τον οποίο προωθούσαν τον επεκτατισμό τους στην Ανατολή είχε ακραιφνή πολιτικά κριτήρια (στράτευμα) υπό το πρόσχημα της Θρησκείας. Αλλά και χρονικά αργότερα, οι Ιεραπόστολοι των δυτικών δογμάτων με την

επιδαψίλευση του πλασματικού επιχειρήματος ότι βοηθούν χώρες του λεγόμενου Τρίτου Κόσμου να βγουν από την οικονομική ανέχεια με μέσο το θρησκευτικό προσηλυτισμό και την εκδυτικοποίηση των πληθυσμιακών αυτών ομάδων, στην πραγματικότητα εφαρμόζαν μία μορφή τρομοκρατίας. Οι λαοί αυτοί άρχισαν να χάνουν την πολιτισμική τους ταυτότητα, ενώ ταυτόχρονα είχαν καταστεί υποτελείς των Ευρωπαίων, οι οποίοι λυμαίνονταν τις πλούσιες σε μεταλλεύματα και ορυκτά χώρες της Υποσαχάριας περιοχής⁴.

Για να γίνει κατανοητή η διαφοροποίηση ανάμεσα στην εθνική/φυλετική ταυτότητα με τον τρόπο που εκλαμβάνεται στους δυτικούς πολιτισμούς και στη μορφή που φέρει στον ισλαμικό κόσμο, αρχικά θα γίνει αναφορά των όρων έθνος και φυλή από κοινωνιολογική άποψη.

Η έννοια του έθνους εκφράζει το σύνολο των ανθρώπων που συνδέονται μεταξύ τους με κοινά πολιτισμικά, θρησκευτικά ή και γλωσσικά χαρακτηριστικά. Οι όροι έθνος και φυλή στην κοινωνιολογική έρευνα προσλαμβάνουν τη διάσταση εργαλείων για τη διερεύνηση των πολιτισμικών αντιθέσεων, τις οποίες αναπτύσσουν οι πληθυσμιακές ομάδες που διαβιώνουν σε διαφορετικά γεωγραφικά διαμερίσματα. Από την εποχή που ο άνθρωπος άρχισε να εξερευνά και να βρίσκει τρόπους και μεθόδους για τον εγκλιματισμό του σε μια περιοχή, μετουσίωσε τα περιβαλλοντικά χαρακτηριστικά του τόπου κατοικίας του σε εναργείς δυνάμεις, που θα ήσαν επικουρικές, ώστε να εξασφαλίσει, να προστατέψει και να καλλιεργήσει τον ατομικό ιδιομορφισμό του. Εκ του παραλλήλου, η ανάγκη του ατόμου να εξασφαλίσει την αυτοτέλεια και την αυτοκυριαρχία του τόσο σε τοπικό επίπεδο όσο και να καταστεί κοινωνικά αυτοτελές και οικονομικά αυτάρκες, το «εξώθησε» να υιοθετήσει μία σειρά κατευθυντήριων μηχανισμών που θα συντελούσαν στη διατήρηση της ιδιαίτερης ταυτότητάς του έναντι των άλλων. Σε ευρύ πληθυσμιακό επίπεδο, η αλληλεπίδραση -που παρατηρείται μεταξύ κατοίκων μίας συγκεκριμένης γεωγραφικής περιοχής, οι οποίοι λόγω κοινού περιβάλλοντος τόσο κλιματικού όσο και χωροταξικού σχημάτισαν κοινές συνήθειες κοινωνικής συμπόρευσης και αντιμετώπισης καταστάσεων- εξελίχθηκε αυτόματα σε ιστό ενός νεοδιαμορφούμενου πλαισίου που τους συνέιχε και τους συνένωνε.

Ο προσδιοριστικός όρος φυλή προηγείται χρονικά της νεολογικής έννοιας έθνος, προσλαμβάνοντας πολιτικές διαστάσεις κατά τη διάρκεια των ιστορικών και διπλωματικών μετασχηματισμών του 18ου αι.. Τα ίδια τα ιστορικά γεγονότα σκιαγραφούν τη σχέση που έχουν οι εθνικές ομάδες με το σχηματισμό αντιδράσεων και συμπεριφορών αφενός απέναντι στο ξένο προς αυτές στοιχείο αφετέρου στο «ψάξιμο» για την ανακάλυψη της βαθύτερης κοινωνιολογικής τους υπόστασης. Λόγου χάρη, η εκστρατεία του Μεγάλου Αλεξάνδρου μετασχημάτισε την τοπική ομάδα (Μακεδόνες) σε εθνική ομάδα (Έλληνες), προκειμένου την κατάκτηση ενός συγκεκριμένου στόχου. Αιώνες αργότερα, ο Αμπντέλ Γκαμάλ Νάσερ επανέφερε την ιδεολογία του αραβισμού ως συνεκτικό εθνικό στοιχείο αποτίναξης των ταξικών συμφερόντων και των ιμπεριαλιστικών πολιτικών.

⁴ — Διακλαδική Επιθεώρηση

Οι έννοιες του έθνους και της φυλής, στο πέρασμα των αιώνων, επαναπροσδιορίζονται και επανατοποθετούνται ανάλογα με τις προσλαμβάνουσες που απορρέουν σε πολιτικό επίπεδο για τις κοινωνικές ομάδες, οι οποίες βιώνουν τα ιστορικά γεγονότα. Η θεωρία της ψυχολογίας των λαών διαχωρίζει τα έθνη σε πεπολιτισμένα και μη πεπολιτισμένα ανάλογα της συσχέτισης με το ιστορικό παρελθόν τους και τις ψυχοκοινωνικές μεθόδους που χρησιμοποιούν, για να ταυτιστούν με αυτό. Ποιο είναι, όμως, το κριτήριο εκείνο που προσδιορίζει το βαθμό «ανωτερότητας» ενός έθνους; Το ερώτημα είναι πιο πολύπλοκο από ό,τι φαίνεται.

Οι Άραβες και οι Σλάβοι αποτελούν δύο εθνολογικές ομάδες εγκατεστημένες σε γεωγραφικές περιοχές με έντονο γεωπολιτικό ενδιαφέρον. Η συσπείρωση των πληθυσμών τους και η διάστασή τους ως οντότητες στο διεθνές σκηνικό σχετίζονται με πολιτικά κριτήρια και επιδιώξεις. Οι Άραβες -κυρίως δε, οι Αιγύπτιοι- ανήκουν στους λεγόμενους ιστορικούς λαούς, παρόλα αυτά στο ρου της πολιτικής και πολιτειακής τους ιστορίας διαδραμάτισαν ρόλο αθύρματος σε διπλωματικό επίπεδο. Ο κοινωνιολογικός παράγοντας του θρησκευτικού δόγματος στάθηκε καταλυτικός, καθώς λόγω των βασικών αρχών του Ισλάμ, η στωικότητα και η αποδοχή της κοινωνικής τους κατάστασης -ως αποικιακά μορφώματα- αποτέλεσαν κομμάτι της θρησκευτικής τους παράδοσης. Από την άλλη πλευρά, οι Χώρες του Υπαρκτού Σοσιαλισμού, ταυτιζόμενες στην πλειονότητά τους με τη σλαβική φυλή προσπάθησαν να υποσκελίσουν τη δυναμική του τοπικού, του μειονοτικού και του διαφορετικού και με «λάβαιο» την ταξική ισότητα των πληθυσμών αναδόμησαν τα Κράτη τους.

Δύο υπερπληθυσμιακά γένη με διαφορετική συνειδησιακή εγκόλπωση και διαχείριση της ταξικής και κατ' επέκταση οικονομικής θεώρησης των πραγμάτων βρήκαν εφελτήριο ανασυγκρότησής τους, όψιμα, σε στοιχεία με εθνικά «υποστηρίγματα». Τα κράτη της Βαλκανικής και του ευρύτερου Μεσανατολικού τόξου, στην πραγματικότητα, δεν ήταν ότι δεν αποτελούσαν μη πεπολιτισμένα πολιτειακά μορφώματα, αλλά χώρες με έντονο γεωπολιτικό ενδιαφέρον που η δομική τους συγκρότηση και η διπλωματική τους διάσταση αναδεικνύονται σε ακραιφνή παραδείγματα μελέτης των Οικονομικών Θεωριών, του Μαρξισμού και του Καπιταλισμού. Η εθνογένεση των Κρατών τον 20ο αι. θεωρήθηκε η πιο μεθοδική τεχνική συσπείρωσης των πληθυσμιακών ομάδων, προκειμένου να «αρθεί» η διαχείριση των εμπορικών μονοπωλίων και των γεωστρατηγικών ζωνών από τις χώρες της Δύσης.

Η μελέτη των εθνοτήτων και των κοινωνιολογικοπολιτικών παραγώγων τους επιβάλλεται να θεωρηθεί ως επιστημονική διεργασία με δυσεπίλυτα θέματα και δυσυπόστατα -πολλές φορές- συμπεράσματα. Δεν υφίσταται ένας συγκεκριμένος ορισμός, ώστε να καθοριστεί το περιεχόμενο της εννοιολογικής διάστασης του εθνισμού σε ένα θεσμικό και πολιτειακό περιβάλλον, καθώς εξαρτάται τόσο από πολιτικούς όσο και από κοινωνικούς παράγοντες. Η αρχή των εθνοτήτων αποτελεί την «τεχνική» της πολιτικό- κοινωνικής μετάβασης από το αρχαίο/μεσαιωνικό κόσμο στη σύγχρονη εποχή, η οποία στηρίχθηκε σε νέες

οικονομικές συνθήκες, φιλελευθεροποίησης και επιστημονικής εξέλιξης. Το εθνοτικό επινοήθηκε, αποσκοπώντας στο διαχωρισμό των πληθυσμιακών ομάδων που στάθηκαν έτοιμες να συμβαδίσουν με τα νεοπαγή δεδομένα, σε αντίθεση με άλλες κοινωνικές μάζες, οι οποίες λόγω πολιτικών συνθηκών ακολούθησαν ετεροχρονισμένα. Το παλαιό καθεστώς της παγκόσμιας καθεστηκυίας τάξης διαδραμάτιζε ρόλο τροχοπέδη στην απελευθέρωση καινοτόμων και ριζοσπαστικών δυνάμεων. Η δημιουργία μίας ιδεολογίας αποδεκτής από το κοινό επικούρησε στη μετάλλαξη των παγκόσμιων δεδομένων. Ωστόσο, η αρχή των εθνοτήτων δεν είχε την ίδια απήχηση και δε βασίστηκε στα ίδια ερείσματα για όλες τις χώρες. Το εννοιολογικό της περιεχόμενο λαμβάνει άλλοτε φυλετικό, άλλοτε θρησκευτικό κι άλλοτε πολιτικό- κοινωνικό χαρακτήρα.

Η μέθοδος διαχείρισης της εθνοτικής ταυτότητας από τις ευρωπαϊκές χώρες ήταν κοινωνικός προπομπός, πρότυπο και διαμορφωτής για τα κράτη που ακολούθησαν την αναδόμηση σε πολιτειακό επίπεδο. Η φαντασιακή μορφή της φαίνεται καθαρά στις επίπλαστες ιδιαιτερότητες, τις οποίες εφηύραν τα δυτικά κράτη, ώστε να διαμορφώσουν το θεσμικό τους περιβάλλον. Το πολιτισμικό με την έννοια του τοπικιστικού στοιχείου ενέχει περίοπτη θέση στη «διάνθιση» της εθνικής κουλτούρας, προσλαμβάνοντας ταυτόσημη χροιά. Οι εθνικισμοί, ο ισλανδικός, ο γερμανικός (τουλάχιστον μέχρι τον Α' Παγκόσμιο Πόλεμο), ο ολλανδικός, ο βελγικός και ο ισπανικός, θεωρούνται χαρακτηριστικά παραδείγματα της άποψης, ότι το έθνος ως αυθύπαρκτη, ιδιάζουσα φυλετική οντότητα κατέχει δευτερεύουσα θέση, αναδεικνύοντας πρωταρχικής σημασίας τις έννοιες του πολίτη και της Πολιτείας. Ο ιμπεριαλισμός και οι οικονομικές και πολιτικές θεωρίες που στοιχειοθετούν την προβληματική του, καταδεικνύουν τον πραγματικό ορισμό του έθνους.

Συγχρόνως με τα παραπάνω, ο εθνικισμός αποτελεί μία διφορούμενη έννοια, καθώς είναι δυσδιάκριτα τα όρια της θετικής και της αρνητικής διάστασης που προσλαμβάνει. Οι Ευρωπαίοι ιμπεριαλιστές εγκαθίδρυσαν αποικίες με γνώμονα την αποφυγή της οικονομικής ένδειας των πολιτών τους. Παράλληλα, η αποικιοκρατική πολιτική καθιστούσε άθυρμα των δυτικών δυνάμεων τούς πληθυσμούς των πλουτοπαραγωγικών χωρών. Στη σημερινή εποχή, οι στρατιωτικές επεμβάσεις των Αμερικανών στη Μέση Ανατολή ευαγγελίζονται την προστασία των αδύναμων εθνικά και θρησκευτικά ομάδων έναντι των δυνατών. Ωστόσο, οι συγκεκριμένες πολεμικές επιθέσεις δεν παύουν να έχουν κατασταλτικό χαρακτήρα και για τις θεωρητικά ισχυρές αραβικές ομάδες. Ο ορισμός των επεμβάσεων για ανθρωπιστικούς λόγους είναι μία τεχνική ορολογία που επινοήθηκε, για να διασφαλίσει διπλωματικά τους πολιτικούς και στρατιωτικούς δρώντες.

Η δυσνόητη οροθέτηση του εθνικισμού στην Πολιτική Επιστήμη προκαλεί κενά στην κατανόησή του, στην επιστημονική μελέτη του και στην επεξεργασία των τεχνικών μέσω ιδεολογικής διάστασης που χρησιμοποιούνται με πολιτικό τρόπο για την ευόδωση των επιδιώξεών του. Η τρομοκρατία είναι μία αμφίσημη έννοια, η οποία προσομοιώνεται με την επιβολή μίας κατάστασης, ανάλογα του κοινωνικού σκηνικού, περιχαράκωνοντας αλληλένδετα τις ιδέες του εθνι-

κισμού και της πολιτικής. Στο ζήτημα της τρομοκρατίας είναι παράταιρο να διαχωριστεί το εθνικό από το κοινωνικό- πολιτικό, καθώς υπερπίζει η πλασματική άποψη της προστασίας των αδυνάτων. Ο PLO, η ETA, οι Αδερφοί Μουσουλμάνοι, η Αραβική Άνοιξη, ο ISIS θεωρούνται τρομοκρατικές οργανώσεις, οι οποίες διακυβεύουν, σύμφωνα με τη Διεθνή Κοινότητα, την Παγκόσμια Ειρήνη και Ασφάλεια. Βάσει των διακηρύξεών τους, ιδεολογικού περιεχομένου, η συγκεκριμένη πάλη ξεκινά από την επιδίωξη των ομάδων αυτών για τη διασφάλιση της ελευθερίας και των πολιτισμικών ιδιομορφιών των λαών, αντιπαλεύοντας τις αδικίες των πολιτικών καθεστώτων σε βάρος των ανθρώπων.

Η πολιτική επιστήμη διαχωρίζει την τρομοκρατία σε πολιτική και εθνικιστική. Ωστόσο, η ίδια η Ιστορία απέδειξε, ότι η συγκεκριμένη ιδεολογία αντανάκλαται ταυτόχρονα, εμφανίζοντας την ίδια μορφή και χρησιμοποιώντας τις ίδιες μεθόδους αντίδρασης και στις δύο εκφάνσεις της. Η Ουάφντ, κόμμα διακυβέρνησης της Αιγύπτου τη δεκαετία του 1920, είχε οργανώσει μηχανισμούς δράσης εναντίον των αποικιοκρατικών συμφερόντων, ξεπερνώντας τα όρια των αντιπολιτευτικών ενεργειών μίας κοινοβουλευτικής ομάδας. Στρεφόταν με στρατιωτικά μέσα εναντίον της βασιλικής κυβερνητικής πολιτικής, η οποία τη χρονική εκείνη περίοδο παρουσίαζε διαύλους επικοινωνιακού συγχρωτισμού με τις ξένες Δυνάμεις. Σε μεταγενέστερα χρόνια, οργανώσεις με ταυτόσημους σκοπούς με την Ουάφντ «ξεπηδούσαν» από τον αιγυπτιακό λαό, προκειμένου να εναντιωθούν στη δυτική στρατιωτική επιβολή. Οι συγκεκριμένες ομάδες –όχι λίγες φορές- ενεργούσαν για λογαριασμό της Κεντρικής Διοίκησης. Ο ρόλος τους και η θέση τους στην κοινωνία εναρμονίζονταν με βάση τη διαμορφωμένη κατάσταση και τους συσχετισμούς που αναπτύσσονταν.

Τα κίνητρα ανάπτυξης των τρομοκρατικών οργανώσεων είναι πανομοιότυπα για όλες τις κοινωνίες. Ωστόσο, η διαφοροποίησή τους έγκειται στο βαθμό της ποσοστιαίας εκδήλωσης. Για τις περιοχές του λεγόμενου Τρίτου Κόσμου η συγκεκριμένη «πολεμική πάλη» επί μακρό χρονικό διάστημα πήρε τη μορφή αντίδρασης εναντίον του ιμπεριαλισμού. Άραγε, σήμερα, ισχύει το ίδιο (ως μέσο και ως σκοπός) για τον εν λόγω γεωγραφικό χώρο; Αντίθετα, στις ευρωπαϊκές χώρες εκφράστηκε -και συνεχίζει να εκφράζεται- ως πολιτική εναντίωση στις ενέργειες της κρατικής εξουσίας, αποσκοπώντας στην προστασία των ταξικά αδυνάτων, οι οποίοι τις περισσότερες φορές είναι εθνικές -θρησκευτικές μειονότητες.ⁱⁱ Πίσω από τη συγκεκριμένη στάση υφέρπει πάντοτε μία μορφή εξτρεμιστικής ιδεολογίας, όπως είναι ο εθνικός φανατισμός, ο κοινωνικός φανατισμός και ο θρησκευτικός φανατισμός. Τα μοναδικά στοιχεία που μεταλλάσσονται είναι ο επιθετικός προσδιορισμός και τα μέσα εφαρμογής τους.

Τα μέσα εφαρμογής, απηχώντας σε θρησκευτικά και κοινωνικά ερείσματα, επιφέρουν τις ίδιες επιπτώσεις στο εσωτερικό μιας Κοινότητας, διότι η κατ' επίφαση αφυπνιστική ιδεολογία, που ευαγγελίζονται, καθιστά ανδρείκελα τις χαμηλού οικονομικού και πνευματικού επιπέδου -ως επί το πλείστον- μάζες στις επιδιώξεις των ισχυρών παραγόντων. Η τρομοκρατία αναφύεται -κυρίως- από την αδυναμία των ανθρώπων να αντιπαρέλθουν την αδικία με γνωσιακού

επιπέδου επιχειρήματα και γι' αυτό μεταχειρίζονται μέσα εύληπτα για τις λαϊκές μάζες. Η επιδαψίλευση ψεύτικων προσδοκιών αναζωπυρώνει και αναθερμαίνει ιδεολογίες επισφαλούς περιεχομένου για την κοινωνία.

Αφού δώσαμε τη διάσταση των όρων έθνος, φυλή, ταυτότητα σύμφωνα με την Κοινωνιολογική Επιστήμη, αλλά και με τον τρόπο που χρησιμοποιήθηκαν -κυρίως- στις δυτικές χώρες, προκειμένου αυτές να δομήσουν το πολιτειακό τους περιβάλλον, η παρουσίαση αυτή, εκτός των άλλων, θα βοηθήσει τον αναγνώστη στην κατανόηση της διαφοράς που υπάρχει στη χρήση της εν λόγω ορολογίας από τους δυτικούς και από τους ανατολικούς (ως επί το πλείστον μουσουλμανικούς) λαούς. Καταγράφοντας και σχολιάζοντας την έννοια της εθνικής καταγωγής στο Ισλάμ θα κατανοηθούν πολλά από τα σημερινά δυσάρεστα γεγονότα που λαμβάνουν χώρα στη Μέση Ανατολή και τη Δύση από τις εξτρεμιστικές ισλαμικές οργανώσεις.

Ο τρόπος εθνογένεσης των μουσουλμανικών κρατών δεν αποτελεί απλά ένα κοινωνικής φύσεως φαινόμενο, καθώς ενέχουν -κυριότατα- πολιτικής διάστασης χαρακτηριστικά. Ο Μωάμεθ, ως γνωστόν, ήταν Άραβας στην καταγωγή, ωστόσο ο νομαδικός τρόπος διαβίωσης της κοινότητας στην οποία ήταν μέλος, ήταν φυσικό, να υιοθετεί συμπεριφορές με επίκτητα γνωρίσματα, λόγω της μη οργανωμένης πολιτειακής δομής της ομάδας και της συνεχόμενης μετεγκατάστασής της σε νέα περιβάλλοντα. Και δευτερευόντως, η κοινωνία αυτή να βασίζεται σε στοιχεία που οφείλονταν στο φυλετικό υπόβαθρό της. Η συνέπεια ήταν να δημιουργηθεί μία ιδιότυπη πολιτισμική κουλτούρα και το γεγονός αυτό φαίνεται ευδιάκριτα, καθώς η εξέλιξη της αραβικής κοινωνίας αποτελεί συνονθύλευμα συμπεριφορών και πολιτισμικών χαρακτηριστικών που προέρχονται από φυλετικά- κοινωνικά περιβάλλοντα ξένα προς αυτήν.

Οι Άραβες, οργανώνοντας τις δομές των Πολιτειών τους, συμπεριέλαβαν στη διοικητική μηχανή της οργάνωσης των κρατικών μορφωμάτων τους άτομα περσικής, ελληνικής, κινεζικής καταγωγής, τα οποία έδωσαν το πολιτισμικό στίγμα τους στα νέα - αραβικής ταυτότητας (καθώς κυρίαρχο φύλο ήταν οι Άραβες) κράτη. Έτσι, παρατηρείται το εξής φαινόμενο στη δημιουργία της αραβικής κοινωνίας. Μία μειονοτική ομάδα (πχ. Πέρσες), η οποία είχε ανώτερο πολιτισμικό υπόβαθρο, υποτάχτηκε με βίαιο τρόπο σε μία άλλη εθνική ομάδα που, όμως επειδή αυτή εξαιτίας του νομαδικού τρόπου ζωής της και του χαμηλού πολιτισμικού υποβάθρου της, χρειάστηκε να συνεργαστεί σε κοινωνικής φύσης ζητήματα με την υποτασσόμενη κοινότητα.

Το παράδοξο είναι, ότι ενώ το Ισλάμ είναι μία θρησκεία που εγκολπώνει χαρακτηριστικά πολιτικού μανιφέστου και ως εκ τούτου, φυσικό θα ήταν, το αραβικό φύλο να έχει την πρωτοκαθεδρία, μνημονευόμενο στο Κοράνι, αντίθετα, παρατηρείται ότι ο Μουσουλμανισμός ενώ το περιεχόμενό του έχει επηρεαστεί από τις δομές οργάνωσης μίας Πολιτείας, ωστόσο αποσιωπά και δεν κάνει λόγο για το συστατικό στοιχείο ενός κράτους, δηλαδή το έθνος που το κατοικεί. Γιατί, λοιπόν, η έννοια του έθνους ή της φυλής δεν έχει βασική θέση στο Ισλάμ;

- i. Ο Μωάμεθ ήθελε να δημιουργήσει ένα κίνημα και προκειμένου να δελεάσει την ομάδα στην οποία διαβίωνε, προσέδωσε σε αυτό θεολογικά χαρακτηριστικά,
- ii. Επειδή το Ισλάμ είναι θρησκεία, φυσικό επακόλουθο είναι, να γίνονται αποδεκτά άτομα οποιαδήποτε καταγωγής,
- iii. Οι πληθυσμοί της συγκεκριμένης εποχής –και κυρίως οι νομάδες- διαβίωναν σε μεγάλες αυτοκρατορίες (την Ελληνική διαδέχτηκε η Ρωμαϊκή και τη Ρωμαϊκή η Βυζαντινή) με συνέπεια να είναι δυσδιάκριτα τα γεωγραφικά όρια ενός κράτους, καθώς διοικητικά ανήκαν σε ένα μεγάλο κοινωνικό ιστό,
- iv. Ο προσδιορισμός Έλληνας, Ρωμαίος, Άραβας σχετιζόταν με τη γλώσσα που χρησιμοποιούσαν οι κάτοικοι μιας περιοχής,
- v. Στις αυτοκρατορίες δεν υπήρχε η έννοια του έθνους ή της φυλής, αλλά του πολίτη,
- vi. Ο δεσμός που αναπτυσσόταν ανάμεσα στους κατοίκους μιας γεωγραφικής περιοχής έφερε περισσότερο ταξικά χαρακτηριστικά και καθόλου εθνικά,
- vii. Η έννοια του έθνους έχει νεολογική διάσταση, καθώς είναι αποτέλεσμα της εξέλιξης των κοινωνιών και των οικονομικών μοντέλων. Επίσης, (αν και δεν αφορά την εποχή σύστασης του Ισλάμ) όσον αφορά τη φυλή, αυτή δεν ταυτίζεται απαραίτητα με ένα και μόνο έθνος. Λόγου χάρη, η ινδοευρωπαϊκή φυλή, η σλαβική φυλή, η αραβική φυλή, τα γερμανικά φύλα κοκ,
- viii. Μετά την ίδρυση της Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, ο Χριστιανισμός ταυτίστηκε με το ελληνικό πνεύμα και τις ανώτερες κοινωνικά ομάδες που διαβίωναν στο ανατολικό τμήμα, με συνέπεια το Ισλάμ να «κάνει άνοιγμα» στα χαμηλά –ως επί το πλείστον- οικονομικά στρώματα, οποιαδήποτε γλωσσικής «καταγωγής»,
- ix. Η παγίωση και μετάδοση της νέας θρησκείας βασιζόταν στον στρατιωτικό επεκτατισμό.

Εκ των πραγμάτων, λοιπόν, δεν μπορούσε να υπάρχει στο παραδοσιακό Ισλάμ η εννοιολογική διάσταση της εθνικής καταγωγής. Αλλά και χρονικά μεταγενέστερα, όταν στο πολιτικό προσκήνιο εμφανίζονται οι Οθωμανοί, ως διάδοχη στρατιωτική κατάσταση των Αράβων, συνεχίζει να αποτελεί η οικονομική τάξη το συνδετικό ιστό της νέας -στρατοκρατούμενης κατά βάση- κοινωνίας. Ιστορικά είναι καταγεγραμμένο, ότι η έννοια της τάξης παίζει πολύ σημαντικό ρόλο στο νέο κρατικό μόρφωμα, καθώς εκτός των άλλων, οι Οθωμανοί έκαναν «άνοιγμα» στα χαμηλά οικονομικά στρώματα των χριστιανών που ζούσαν στην επαρχία του Βυζαντίου και ήταν απογοητευμένα από την Κεντρική Διοίκηση. Οι Χριστιανοί αυτοί συνεργάστηκαν με τα τουρκικά φύλα που άρχισαν να κατακλύ-

ζουν τις γεωγραφικές περιοχές τους. Επίσης, πρέπει να καταγραφεί κι αυτό, ότι οι Σελτζούκοι Τούρκοι ήταν για τα ανώτερα οθωμανικά στρώματα, οι χαμηλού επιπέδου πολίτες. Γι' αυτό το λόγο δεν αναφερόμαστε σε Τουρκική Αυτοκρατορία, αλλά σε Οθωμανική (το επίθετο υποδεικνύει την κοινωνική-ταξική διαφοροποίηση). Ο όρος Τούρκος λαμβάνει «σάρκα και οστά» εθνοτικού προσδιορισμού κατά τη διάρκεια των γενικότερων εθνογενετικών εξελίξεων που παρατηρούνται στη Βαλκανική χερσόνησο.

Οι Σουλτάνοι ήταν αυτοί πρώτοι που προσομοίασαν και στην πραγματικότητα ταύτισαν την έννοια της θρησκείας με αυτήν του έθνους. Θέλοντας να δημιουργήσουν ένα κρατικό μόρφωμα με συνεκτικούς δεσμούς, σχημάτισαν μία επίπλαστη κατά βάση ταυτότητα που το κίβδηλο περιεχόμενό της αντικατοπτρίζεται ακόμα και σήμερα με την αδελφοποίηση που προωθούν οι Τούρκοι με τους ομόθρησκους τους λαούς των Βαλκανίων. Η πλειονότητα των πολιτών που διαβιούσαν στη Βυζαντινή Αυτοκρατορία συνενώνονταν στη βάση του χριστιανικού δόγματος. Ως εκ τούτου, όταν η Βασιλεύουσα περιήλθε στην εξουσία των Οθωμανών, η νέα Αρχή όφειλε να συνδέσει όλους αυτούς τους ετερόγλωσσους και ετερόθρησκους πληθυσμούς. Το Κοράνι καταδικάζει το βίαιο προσηλυτισμό και εξισλαμισμό. Το οθωμανικό κράτος κατέφυγε -τουλάχιστον αρχικά- σε έμμεσες μεθόδους (οικονομικής διάστασης), προκειμένου να εξαναγκάσει -κατ'ουσίαν- τις χριστιανικές ομάδες να ασπαστούν τον ισλαμισμό. Το αλλόθρησκο πλήθος με βάση το Ιερό Βιβλίο των Μουσουλμάνων δεν είχε το δικαίωμα στράτευσης και ως εκ τούτου, του επιβλήθηκε από την Κεντρική Διοίκηση η υποχρέωση της οικονομικής αποζημίωσης του τουρκικού στρατού. Πολλοί χριστιανικοί πληθυσμοί, προκειμένου να απαλλαγούν από τη δαπανηρή απαίτηση της Εξουσίας, αποφάσισαν να αλλάξουν θρήσκευμα.

Το δομικό υλικό για την ανάπτυξη αυτής της επίπλαστης ταυτότητας στο οθωμανικό κράτος ήταν τα μυστικιστικά μουσουλμανικά τάγματα. Αν και η ανάπτυξή τους οφείλεται στους Ιρανούς, ως μέσο αντίδρασης στη βιαιότητα του παραδοσιακού Ισλάμ, ωστόσο εξελίχθηκαν -ως επί το πλείστον- από τα τουρκικά φύλα. Οι Οθωμανοί, στα πρώτα χρόνια του επεκτατισμού τους, αποσκοπώντας να προσεγγίσουν τις απογοητευμένες από τη βυζαντινή διοίκηση χριστιανικές ομάδες περιέλαβαν στα ισλαμικά μυστικιστικά τους τάγματα αρχές της χριστιανικής θρησκείας. Άλλωστε, οι Τούρκοι ασπάστηκαν το παραδοσιακό δόγμα, το Σουνιτικό, πολύ αργότερα από την εγκαθίδρυση της αυτοκρατορίας τους, έχοντας η πλειονότητα των πρώτων Σουλτάνων προσηλυτιστεί στις διάφορες απόκρυφες οργανώσεις. Οι Σελτζούκοι, όπως και τα περισσότερα φύλα που ταυτίστηκαν με το Ισλάμ, εξαναγκάστηκαν βιαίως από τους Άραβες. Οπότε κι αυτοί, καθώς ως και οι Ιρανοί, στηλίτευσαν τον τρόπο του υποχρεωτικού προσηλυτισμού τους με τη δημιουργία ενός απόκρυφου θρησκευτικού κατεστημένου που περιβαλλόταν από ισλαμικά χαρακτηριστικά. Έτσι, λοιπόν μέχρι σήμερα, η πλειονότητα των μουσουλμανικών πληθυσμών στη Βαλκανική δεν είναι πλήρως συνειδησιακά ταυτισμένα με τα δύο παραδοσιακά δόγματα του Ισλαμισμού, το Σουνιτικό και το Σιισμό, αλλά τις αρχές του πλήθους των μυστικιστικών ταγμάτων, τα οποία στην πραγματικότητα η δημιουργία τους οφείλεται σε

συγκερασμό χριστιανικών και μουσουλμανικών ιδεών. Παρενθετικά να σημειωθεί, ότι κάθε άλλο, παρά αυτές οι ομάδες μπορούν να προσομοιαστούν εθνολογικά με τους Τούρκους, όπως τεχνηέντως αυτοί διατείνονται.

Ποιες, όμως, σήμερα είναι οι πραγματικές σημασίες των εννοιών έθνος και φυλή στο Ισλάμ κι αν συνεχίζουν να είναι ταυτόσημες νοηματικά με τη θρησκεία, ως συνέβη κατά τη διάρκεια της Οθωμανικής Αυτοκρατορίας; Για να απαντηθεί το ερώτημα αυτό, επιβάλλεται να γίνει ο διαχωρισμός του Ισλάμ της Ανατολής από το αντίστοιχο της Δύσης και αυτό διότι ο μουσουλμανισμός στην Ευρώπη έχει εξελιχθεί σε μια νέα πολιτική ταυτότητα εν αντιθέσει με τους ομόθρησκους πληθυσμούς του μεσανατολικού τμήματος που ζουν ακόμα τον παραδοσιακό πολιτισμό τους. Και αυτό συμβαίνει, επειδή η πλειονότητα των ισλαμικών ομάδων που διαβιούν στα δυτικά κράτη προέρχονται από τις πρώην αποικίες που συντηρούσαν αυτά στη Μέση Ανατολή και την Αφρικανική ήπειρο. Το κοινωνικό αυτό σύνολο μουσουλμάνων -κυρίως δεύτερης και τρίτης γενιάς- είτε είχαν ζήσει, σίγουρα, όμως, άκουσαν τις συνέπειες του αποικιοκρατικού θεσμού. Αν και το πολιτισμικό και οικονομικό φύσης αντίκτυπο της αποικιοκρατίας γίνεται αισθητό ακόμα και στη σημερινή εποχή, καθώς τα κράτη αυτά δεν μπόρεσαν να επανακάμψουν, καθώς η επιρροή των ξένων δυνάμεων ήταν τόσο καθοριστική που αλλοιώθηκε σε μεγάλο βαθμό ο εθνικός ιδιομορφισμός και η κουλτούρα τους, ωστόσο, τα άτομα αυτά είτε ως αποικιοκρατούμενοι πληθυσμοί είτε ως μειονοτικές ομάδες στις δυτικές χώρες είχαν ήδη εντρυφήσει στην ευρωπαϊκή κουλτούρα και ό,τι περικλείει το περιεχόμενο αυτής.

Έτσι, στο νέο περιβάλλον οι μουσουλμάνοι αυτοί έχουν εξελίξει τη γενεαλογική τους ταυτότητα, η οποία πλέον είναι αμάλγαμα του πολιτισμού που έφεραν από τα κράτη τους και δυτικών γνωρισμάτων. Με άλλα λόγια, συνειδησιακά το χαρακτηριστικό που τους συνδέει με το «παρελθόν» τους, η θρησκεία, την θεωρούν ως βασικό στοιχείο της ιδεολογίας τους, αλλά χωρίς να είναι ακραιφνώς προσκολλημένοι σε στοιχεία που αφορούν το τελετουργικό κομμάτι της, της προσδίδουν με τον τρόπο αυτό μία νεωτερικότητα που βασίζεται σε χαρακτηριστικά ταξικά-κοινωνικά.

Αυτή η συμπεριφορά έχει εφελτήριο τον τρόπο που οι Δυτικοί αντιμετωπίζουν μέσα στον κοινωνικό ιστό των κρατών τους τις μουσουλμανικές ομάδες, καθώς τις «οριοθετούν» στη βάση του θρησκευάτος κι όχι της εθνικής καταγωγής τους. Λόγου χάρη, ιδιαίτερα στη σημερινή εποχή των έντονων πολιτικών και διπλωματικών διακυμάνσεων, κανένας ή σχεδόν κανένας Ευρωπαίος δε διαχωρίζει το Σύριο από τον Πακιστανό, αλλά θα τους προσδιορίσει με βάση το θρήσκευμά τους. Μία ερμηνεία που μπορεί να δοθεί είναι, ότι όλο αυτό σχετίζεται με το κοινωνιολογικό κομμάτι της αποικιοκρατίας, όπου ο άποικος Ευρωπαίος ήταν χριστιανός, ενώ ο αποικιοκρατούμενος ήταν μουσουλμάνος. Άλλωστε, στα πρώτα χρόνια του συγκεκριμένου θεσμού, οι Δυτικοί ανέδυσαν το Ανατολικό Ζήτημα που το έρεισμά του οφειλόταν στην πραγματικότητα στο θρησκευτικό διαχωρισμό των ομάδων που διαβιούσαν στη Μέση Ανατολή. Το Παλαιστινιακό, το κατ' ουσίαν θέμα που επικούρησε διπλωματικά στο διαμελισμό της

ευρύτερης γεωγραφικής περιοχής σε σφαίρες επιρροής ήταν καθαρά θρησκευτικό ζήτημα και δευτερευόντως, εθνικό, καθώς εκτός των άλλων, ήταν η πρώτη φορά στη Διπλωματική Ιστορία που η Δύση ταύτιζε την έννοια του Έθνους με αυτήν της Θρησκείας.ⁱⁱⁱ

Σήμερα, οι μουσουλμάνοι αυτοί διαβιώνουν ως μειονότητες στη Δύση σε ένα κοινωνικό περιβάλλον που τους διαχωρίζει από τα υπόλοιπα κοινωνικά μέλη του και είναι λογικό να προσπαθούν να δημιουργήσουν «δικλείδες ασφαλείας». Έτσι κι αυτοί περιχαρακώθηκαν νομοτελειακά κάτω από μία επίπλαστη (και επιγνομένη από τους Ευρωπαίους) ταυτότητα, η οποία έχει μοναδικό σημείο αναφοράς το θρήσκευμα και σε καμία περίπτωση την εθνοτική/ εθνική καταγωγή. Με βασικό χαρακτηριστικό τη θρησκεία, μετάλλαξαν το ακραιφνώς θεοκρατικό κομμάτι της, προσδίδοντας σε αυτήν γνώρισμα που ενώ δεν υπάρχουν στη θρησκευτική κουλτούρα του Ισλάμ (όπως είναι η ταξική συνείδηση, η φιλελευθεροποίηση κτλ) είναι απότοκα του δυτικού πολιτισμού. Αυτή η αλλαγή ονομάζεται ριζοσπαστικοποίηση του Ισλάμ. Οι μουσουλμάνοι της Δύσης, χωρίς να χάνουν το θρησκευτικό προσανατολισμό τους, μεθοδεύουν ένα κατ' ουσίαν πολιτικό κίνημα που μέσω αυτού επικρίνουν τα κακώς κείμενα της δυτικής κοινωνίας, η οποία μέχρι πριν λίγες δεκαετίες εκμεταλλευόταν (και συνεχίζει να εκμεταλλεύεται τα πατρογονικά τους εδάφη) και τώρα γκετοποιεί τους ίδιους στο πολιτειακό της κατεστημένο.

Και αυτό που έχει ιδιαίτερη σημασία σε αυτή τη ριζοσπαστικοποίηση που πρεσβεύουν οι νεαρές -ως επί το πλείστον- ομάδες μουσουλμάνων είναι ότι μέσω του κινήματός τους δεν επιδιώκουν την ακραιφνή προσήλωση στη Σαρία, αλλά στοχεύουν στη δημιουργία μιας ακτιβιστικής δράσης που τα αποτελέσματά της θα σπλητεύουν τόσο την αδικία που γίνεται σε βάρος τους από τις δυτικές κοινωνίες όσο και πρόθεσή τους -μέσω των διακηρύξεών τους- καθίσταται η προστασία οποιοδήποτε κοινωνικής ομάδας που υφίσταται καταπίεση. Γι' αυτό δεν πρέπει να φαίνεται περίεργο το γεγονός, ότι σε όλη αυτή την «ιδεολογική» προσπάθεια προσφεύγουν ως θιασώτες όλο και περισσότερο Ευρωπαίοι νέοι χριστιανοί, οι οποίοι την αντιμετωπίζουν ως το «κατώφλι αλλαγής» ενός Κόσμου που συνεχώς εκπίπτει από τις αξίες και τα ιδανικά του.

Στο σημείο αυτό με βάση όσα έχουν καταγραφεί, είναι αναγκαίο ως case study την τρομοκρατική ενέργεια στη Βαρκελώνη της Ισπανίας να καταθέσουμε αυτό. Έκπληκτο βρέθηκε το μεγαλύτερο μέρος της Διεθνούς Κοινής Γνώμης, όταν στις 17 Αυγούστου ισλαμιστές χτύπησαν τον εμπορικότερο δρόμο της καταλανικής πόλης. Πολλοί σχολιαστές και γνώστες των Διεθνών Σχέσεων θεώρησαν ότι το τρομοκρατικό χτύπημα στην εν λόγω περιοχή, ήταν επακόλουθο της μεγάλης μεταναστευτικής ροής από τη Βόρεια Αφρική προς την Ευρώπη, καθώς την χρησιμοποιούν ως ενδιάμεσο σταθμό, για να μεταβούν κυρίως στη Γαλλία. Ωστόσο διερωτώμαι, είναι αυτή η μοναδική εξήγηση; Και η απάντηση είναι αρνητική. Οι ισλαμιστές, όπως είπαμε, αισθάνονται, διαβιώνοντας στην Ευρώπη, ως μειονοτικές ομάδες που καταπατώνται τα δικαιώματά τους (κυρίως τα θρησκευτικά). Θέλουν να αναδομήσουν πάνω σε δικά τους πρότυπα τις

ευρωπαϊκές κοινωνίες στις οποίες ζουν, γι' αυτό και παρουσιάζονται ως καθαρά κοινωνικά τα κριτήρια της δράσης τους, συνεπαίρνοντας έτσι, και τους νέους Ευρωπαίους στο κίνημά τους.

Η Βαρκελώνη είναι μία καταλανική πόλη, η οποία θέλει να αυτονομηθεί από το Κέντρο, τη Μαδρίτη. Η οικονομική ανάπτυξη του βόρειου τμήματος της Ισπανίας και η ανεργία που επικρατεί στις νότιες περιοχές, είχε ως συνέπεια να δημιουργηθούν αποσχιστικές πολιτικές οργανώσεις, οι οποίες αναζητούσαν τη διοικητική αυτονόμηση αυτών των γεωγραφικών τμημάτων από την υπόλοιπη χώρα. Οι ισλαμιστές τρομοκράτες, μέσω της ενέργειάς τους αυτής, ενδεχομένως, να ήθελαν να αποδείξουν στους Καταλανούς, ότι η απόφαση των δεύτερων μέσω τους δημοψηφίσματος που προώθησαν για την απόσχισή τους από την Ισπανία, είναι αναγκαίο, η συγκεκριμένη πληθυσμιακή ομάδα να συμπλεύσει με την πάλη αυτή που γίνεται από τους ισλαμιστές και δεν έχει, όπως είπαμε ακραϊφή θρησκευτικά χαρακτηριστικά, αλλά πολιτικά/ ταξικά. Με άλλα λόγια οι μουσουλμάνοι θέλουν να «νομιμοποιήσουν» τις ενέργειές τους, βρίσκοντας υποστηρικτές και από άλλες κοινωνικές ομάδες που αισθάνονται μειονεκτικά στον κοινωνικό ιστό που διαβιώνουν. Όμως, αυτήν την «κινητοποίηση» τη δημιουργούν με ανορθόδοξα μέσα. Στράφηκε η τρομοκρατική ενέργεια εναντίον της Βαρκελώνης, ώστε ο ίδιος ο καταλανικός πληθυσμός να αντιδράσει εναντίον του Κέντρου, διατρανώνοντας, ότι πρέπει να αυτονομηθεί, επειδή αντιμετωπίζονται από το ίδιο το κράτος ως «ξένη» εθνοτική ομάδα που δεν έχουν τα ίδια δικαιώματα με τους Ισπανούς. Οι μουσουλμάνοι έχουν στόχο τεχνηέντως να αποδείξουν ότι, το διακύβευμα της πάλης τους δεν είναι θρησκευτικό, αλλά κοινωνικό. Όπως αυτοί αντιμετωπίζονται ως πολίτες δεύτερης κατηγορίας από χώρες της Ευρώπης, έτσι αντιμετωπίζονται και πολυάριθμες κοινωνικές ομάδες που διαβιώνουν στη Δύση.

Οι έννοιες εθνοτική καταγωγή και φυλή χάνουν το νόημα και την υπόστασή τους, καθώς κυρίαρχη καθίσταται η ιδέα της ταξικής ισότητας, κάτω, ωστόσο, από το επιστέγασμα μιας θρησκείας που φαινομενικά πολεμάται από τους ισχυρούς της Δύσης. Οι μουσουλμάνοι του δυτικού κόσμου χρησιμοποιώντας τη μέθοδο της τιμωρίας που είναι ισχυρό στοιχείο της θρησκείας τους, προσπαθούν να αναδιαμορφώσουν ταξικά/κοινωνικά τα κράτη.

Αντίθετα, στη Μέση Ανατολή η διάσταση του εθνοτικού στοιχείου αποκολλάται από την έννοια της φυλής έτσι, όπως άρχισε να μετουσιώνεται σε ιδεολογία των μεγάλων επαναστάσεων εναντίον της αποικιοκρατίας. Αυτό γίνεται πολύ αισθητό στον τρόπο που σήμερα οι χώρες της Μέσης Ανατολής νοηματοδοτούν τα ζητήματα που τους απασχολούν, αν και πολλά από τα σημερινά γεγονότα προσομοιάζουν με αντίστοιχα του παρελθόντος. Γιατί, όπως θα αναφέρουμε στα προσεχή κεφάλαια, ο τρόπος που εξελίσσεται η Διπλωματία στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο τη δεδομένη χρονική στιγμή, θυμίζει σε μεγάλο βαθμό τις πολιτικές αποφάσεις των Μεγάλων Δυνάμεων στις αρχές του 20ου αι. και τη δεκαετία του 1950 για τη συγκεκριμένη γεωγραφική περιοχή, καθώς αυτές αφορούν τα ίδια ακριβώς θέματα, που είναι τα ενεργειακά.^{iv}

Για να δώσουμε ένα παράδειγμα, ενώ πριν λίγα χρόνια -λόγου χάρη- γινόταν αναφορά στον «Πόλεμο Ισραήλ και Παλαιστίνης», πλέον, μιλάμε για «Πόλεμο Ισραηλινών και Παλαιστινίων» και αυτό δεν έχει να κάνει με τη διάσταση του τοπικού στοιχείου (με τη γενίκευση της φυλής), για το οποίο διατείνεται ο Olivier Roy.^v Αν και η έννοια της θρησκείας συνεχίζει να αποτελεί ισχυρό δομικό στοιχείο των μεσανατολικών λαών, ωστόσο, το νόημα του έθνους λαμβάνει ιδιαίτερη -πλέον- διάσταση σε μια μουσουλμανική κοινωνία, το οποίο πλέον δεν ταυτίζεται με τη έννοια της κοινής φυλετικής καταγωγής. Οι κοινωνίες της μεσανατολικής περιοχής αναγκάζονται να συμβαδίσουν με το δυτικό σκεπτικισμό^{vi} ως προς τον τρόπο οργάνωσης του νέου τους κατεστημένου, προκειμένου αφενός να προστατέψουν τα εδάφη τους από τα νέο- αποικιακά δυτικά συμφέροντα αφετέρου να συμμετέχουν ενεργά στα οφέλη που απορρέουν από τον εθνικό ορυκτό τους πλούτο. Γι' αυτό, πολύ συχνά, βλέπουμε παραδοσιακοί μουσουλμανικοί λαοί, όπως οι Αιγύπτιοι που κρατούσαν «την παντιέρα» του παλαιστινιακού αγώνα, σήμερα να πελαγοδρομούν ανάλογα με τα οικονομικά τους συμφέροντα, θέλοντας με τον τρόπο αυτό να καταδείξουν, ότι πλέον το εθνοτικό/εθνικό υποσκελίζει τα πάντα.

Ένα άλλο παράδειγμα που ενισχύει αυτή τη φορά τον εννοιολογικό διαχωρισμό που υφίσταται στο Ισλάμ η έννοια της θρησκείας από το Έθνος αφορά τη χρηματοδότηση του ένοπλου αγώνα εναντίον της Δύσης από ισχυρές οικονομικά χώρες της Μέσης Ανατολής, όπως είναι η Σαουδική Αραβία και ενίοτε μέλη των Ηνωμένων Αραβικών Εμιράτων. Ιστορικά καθίσταται γνωστό, ότι τα κράτη αυτά ήσαν παραδοσιακά σύμμαχοι της Δύσης, καθώς, εκτός των άλλων, ουδέποτε ή για μικρό χρονικό διάστημα είχαν τεθεί σε καθεστώς αποικίας ή προτεκτοράτου.^{vii} Είναι φανερό, λοιπόν, από τον τρόπο που αντιλαμβάνονται τα κράτη αυτά την έννοια του ένοπλου αγώνα, ότι διαχωρίζουν το έθνος από τη θρησκεία. Έτσι, προκειμένου να διασφαλίσουν την οικονομική ευμάρεια των πολιτών τους, συνάπτουν οικονομικές συμφωνίες με τη Δύση, ενώ, παράλληλα χρηματοδοτούν τα τρομοκρατικά ισλαμιστικά κινήματα, διότι θεωρούν ότι οι Ευρωπαίοι αντιστρατεύονται το Ισλάμ και ως εκ τούτου την πολιτισμική παράδοσή τους.

Στο σημείο αυτό, είναι επιβεβλημένο να αναφερθούμε στις δύο μεγάλες στρατιωτικές οργανώσεις του Ισλάμ, την Αλ Κάιντα και τον ISIS (ή αλλιώς Ισλαμικό Κράτος) και πώς αντιλαμβάνονται τον ένοπλο αγώνα. Όπως, είναι φυσικό, για την Ευρώπη οι δύο αυτοί «στρατοί» έχουν τα ίδια ακριβώς χαρακτηριστικά γνωρίσματα, αποδίδοντας τη δράση τους στο θρησκευτικό Πόλεμο. Στην πραγματικότητα, όμως, έτσι έχουν τα πράγματα ή μήπως τα δύο αυτά κινήματα εφορμώνται από διαφορετικά κίνητρα;

Η Αλ Κάιντα (με γνωστότερο εκπρόσωπό της, τον Οσάμα Μπιν Λάντεν) ξεκίνησε τον ένοπλο αγώνα της τη δεκαετία του 1980, ως επαναστατική δράση ενάντια στην πρώην ΕΣΣΔ. Σκοπός της ήταν η απελευθέρωση των μουσουλμανικών χωρών που βρίσκονταν μέλη της κομμουνιστικής Ομοσπονδίας. Ο χαρα-

κτήρας της οργάνωσής της και ο στόχος της ήταν αυτό που περιγράψαμε ανωτέρω, η δημιουργία δηλαδή ενός πολιτικού σχηματισμού με ταξικά γνωρίσματα κάτω από το επιστέγασμα του θρησκειώματος, ο οποίος θα ξεσήκωνε όλους τους ομόθρησκους «αδερφούς», που διαβιούσαν στη Σοβιετία. Οι μουσουλμανικοί πληθυσμοί είχαν απωλέσει τα πολιτισμικά χαρακτηριστικά τους, ζώντας σε ένα καθεστώς με διαφορετικές προβληματικές, όπως ήταν αυτό της Σοβιετικής Ένωσης.

Η Αλ Κάιντα οργανώθηκε από μέλη της ισλαμικής ελίτ, τα οποία λόγω των σπουδών τους στη Δύση και του κοινωνικού και οικονομικού υποβάθρου τους βρίσκονταν στη θέση να είναι διαμορφωτές καινοτόμων ιδεών. Φυσικά, κατά τα πρώτα χρόνια δράσης του κινήματος, κύριοι χρηματοδότες της ήταν οι ΗΠΑ μια και ακόμα υφίστατο ο Ψυχρός Πόλεμος. Ωστόσο, χρονικά αργότερα και πιο συγκεκριμένα την 11η Σεπτεμβρίου του 2001, η Αλ Κάιντα ήταν αυτή που επιτέθηκε εναντίον της Αμερικής, διότι πολύ απλά ο σκοπός που είχε οργανωθεί δεν ήταν απλά να αντιστρατευθεί τη Ρωσία και να λειτουργήσει ως αντδρείκελο των ΗΠΑ, αλλά να δημιουργήσει μία πολιτική κίνηση που θα ήταν εναντίον του παλαιού Κόσμου, όπως αυτό αντιπροσωπευόταν από τις δύο Μεγάλες Δυνάμεις. Οι στόχοι της δε μεταβλήθηκαν με το πέρασμα των χρόνων (κυρίως μετά το θάνατο του Λάντεν), ακόμα κι όταν στο προσκήνιο παρουσιάστηκε ο ISIS. Η Αλ Κάιντα έχει περιχαράκώσει την ιδεολογία της σε αυτή τη ριζοσπαστικοποίηση Ισλάμ που αυτήν την στιγμή προωθείται από τις μουσουλμανικές οργανώσεις της Δύσης, της οποίας σκοπός είναι ένας μουσουλμανικός κόσμος που θα εξελίσσεται, ωστόσο, χωρίς να εκδυτικοποιείται. Χρησιμοποιεί τις νόρμες της παγκοσμιοποίησης, όπως είναι η επιστήμη και η γνώση (για το λόγο αυτό μέλη της είναι στην πλειονότητά τους μορφωμένοι ισλαμιστές), ως μέσα της πάλης ενάντια στον απαρχαιωμένο κόσμο που δημιούργησε όλες αυτές τις ανισότητες, ωστόσο τις συσχετίζει με την αξία της πολιτισμικής (θρησκευτικής) παράδοσης. Γι' αυτό και στρατιωτικοί στόχοι της είναι η Δύση.

Από την άλλη πλευρά, το Ισλαμικό Κράτος αν και «ανδρώθηκε» μέσα στους κόλπους της Αλ Κάιντα, παρόλα αυτά οι στόχοι δράσης που ανέπτυξε είναι διαφορετικοί από την οργάνωση του Μπιν Λάντεν. Ο ISIS ταυτίζει την εθνική καθαρότητα με τη θρησκεία και αντιστρατεύεται οποιοδήποτε πληθυσμό της μεσανατολικής περιοχής που ανήκει σε αιρετικά σχίσματα. Το συγκεκριμένο κίνημα αποτελεί καθαρά στρατιωτικό οργανισμό, καθώς δεν περιχαράκωνεται σε ιδεολογίες, αλλά στην ακραιφνή πολεμική παράδοση του Ισλάμ. Έτσι, παρατηρείται ότι τα μέλη του προέρχονται, κυρίως, από τα χαμηλά κοινωνικά στρώματα (σε αντίθεση με την Αλ Κάιντα), γιατί αφενός μπορούν να στρατολογηθούν πιο εύκολα αφετέρου έχουν δημιουργήσει συγκεκριμένες κοινωνικές προσλαμβάνουσες, απότοκες στην ακραιφνή προσήλωσή τους στη Σούννα. Οι νέοι, κυρίως, Ευρωπαίοι που προσκολλώνται στο Ισλαμικό Κράτος και μεταβαίνουν στην Ανατολή, εκεί βρίσκονται αντιμέτωποι με τις αρχές μιας θρησκευτικής σέκτας που ουδεμία σχέση έχει με το παγκοσμιοποιημένο Ισλάμ που ευαγγελίζονται οι Μουσουλμάνοι της Δύσης.

Και αυτό γίνεται ακόμα περισσότερο αισθητό, καθώς στα τρομοκρατικά συμβάντα της Δύσης, η επιβεβαίωση στήριξης σε αυτά από τον ISIS είτε έρχεται αργοπορημένα είτε καθόλου.^{ix} Σε αυτό το σημείο, οφείλουμε να παρατηρήσουμε αυτό, εκτός όλων των παραπάνω, ότι οι στόχοι των τρομοκρατικών ενεργειών είναι σε συγκεκριμένα κράτη, εκεί που οι μουσουλμάνοι προέρχονται από πρώην αποικίες και είναι γκετοποιημένοι, καθώς επίσης, είναι δεύτερης και τρίτης γενιάς που πολλές φορές έχουν παρά μόνο ελάχιστη γνώση της πατρογονικής γλώσσας και παράδοσης. Οπότε, στην πραγματικότητα, οι νέοι αυτοί δεν μπορούν ούτε στο ελάχιστο να έχουν ταυτιστεί με την ιδεολογία που βασίζει την οργάνωσή του το Ισλαμικό Κράτος (επιστροφή στη Σούννα και δημιουργία Χαλιφάτου στα πάτρια εδάφη), αλλά το χρησιμοποιούν ως εμπνευστή και καθοδηγητή των ενεργειών τους μια και φέρουν απλά κοινή θρησκευτική κουλτούρα.^x

Δρ Άννα Κωνσταντινίδου
Ιστορικός- Διεθνολόγος-
Ερευνήτρια και Επιστημονικός Συνεργάτης της Νομικής Σχολής ΑΠΘ

Σημείωση: Η θεματική περιλαμβάνεται στο υπό δημοσίευση βιβλίο: Το Ισλάμ και το Ενεργειακό Ζήτημα στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο

Βιβλιογραφία

Δόμνα Μιχαήλ, Έθνος -Εθνικισμός και Εθνική Συνείδηση- μία ανθρωπολογική προσέγγιση, Θεσσαλονίκη, σσ. 11-14.

Micheline R. Ishay, Η Ιστορία των Δικαιωμάτων του Ανθρώπου - από την αρχαιότητα ως την εποχή της παγκοσμιοποίησης, Αθήνα 2008, σσ. 30-31.

Aber Miroglio, Η ψυχολογία των Λαών, Αθήνα 1964, σ. 9.

Gudmundur Halfanderson - Ann Katherine Isaacs (επιμ.), Τα Έθνη-Κράτη στην Ευρωπαϊκή Ιστορία (συλλογικός τόμος), Αθήνα 2006, Εισαγωγή.

Parker Thomas Moon, Imperialism and World Politics, pp. 32-34.

Μαρία Αθ. Πίχου, Η έννοια της επίθεσης στο Διεθνές Δίκαιο, Θεσσαλονίκη 2013.

Άννα Ι. Κωνσταντινίδου, Ο ρόλος της Ελληνικής Παροικίας στην Αίγυπτο - Η Έξοδος και το Αιγυπτιακό Ζήτημα, σ. 267.

Hannah Arendt, Πηγές Ολοκληρωτισμού, Αθήνα 1988.

Hannah Arendt, Περί βίας, Αθήνα 2000.

Ε. Ζεγκίνη, Γενίτσαροι και Μπεκτατισμός - Γενεσιουργοί Παράγοντες του Βαλκανικού Ισλάμ, Θεσσαλονίκη 2002, σσ.120-123.

Olivier Roy, Το παγκοσμιοποιημένο Ισλάμ, Αθήνα 2006, Donald E. Smith, Religion and Political Modernization, New Heaven 1974.

E.I.J. Rosenthal, Islam in the Modern National State, Cambridge 1965.

Ozay Mehmet, Islamic Identity and Development, London and New York 1990.

Atwan Abdel Bari, Η μυστική ιστορία της Αλ Κάιντα, Αθήνα 2006, σσ.70-76.

John N. Gray, Η Αλ Κάιντα και η Νεωτερικότητα, Αθήνα 2004, σσ. 73-76.

i. Επεκτατική πολιτική που εφαρμόζεται από μία χώρα με σκοπό την κατάληψη ενός ξένου εδάφους περιλαμβάνει πολιτικά κίνητρα, καθώς η πολιτική ηγεσία μία χώρας αποφασίζει να συγκρουστεί με ένα άλλο κράτος, προβάλλοντας συγκεκριμένους λόγους. Η τρομοκρατία είναι αυτό ακριβώς, δηλαδή η χρήση βίας (και μάλιστα με ύπουλο τρόπο) με αφορμή πολιτικό- κοινωνικά κριτήρια.

ii. Για το λόγο αυτό, σήμερα βλέπουμε όλο και περισσότερους νέους Ευρωπαίους να εξισλαμίζονται και να στρατολογούνται στον ISIS.

iii. «...ο ιουδαϊκής καταγωγής Γάλλος πολιτικός, Joseph Reinach, εξηγεί ότι οι σημερινοί Ιουδαίοι δεν ανήκουν σε μία φυλή και ότι λίγοι από αυτούς έχουν οποιαδήποτε σύνδεση με την Παλαιστίνη. Συγκεκριμένα αναφέρει: οι Παλαιστινιακής καταγωγής Ιουδαίοι αποτελούν ασήμαντη μειοψηφία. Όπως ακριβώς οι Χριστιανοί και οι Μωαμεθανοί, έτσι και οι Ιουδαίοι ανέλαβαν με ζήλο, αντίστοιχο προσηλυτισμό. Πριν τη χριστιανική εποχή προσηλύτισαν στη μονοθεϊστική θρησκεία τους άλλους Σημίτες (ή Άραβες) , Έλληνες, Αιγύπτιους και Ρωμαίους. Αργότερα, ο Ιουδαϊκός προσηλυτισμός ενεργοποιήθηκε στην Ασία, στη Βόρειο Αφρική, στην Ιταλία και την Ισπανία...Πολλοί προσηλυτισμένο μεταξύ των Ιουδαίων, Ιβηριανοί, οι οποίοι διώχθηκαν από τον Φερδινάνδο τον Καθολικό από την Ισπανία, εξαπλώθηκαν στην Ιταλία, Γαλλία, Ανατολή και Σμύρνη. Η πλειοψηφία των Ρώσων και των Πολωνών Ιουδαίων κατάγεται από τους Χαζάρους, ταταρικό λαό της Νότιας Ρωσίας...Συνεπώς, να μιλά κανείς για Ιουδαϊκή φυλή πρέπει νάναι άσχετος και κακής πίστewος. Υπάρχει Σημιτική ή Αραβική φυλή, αλλά δεν υπήρξε ποτέ Ιουδαϊκή φυλή... Επίσης, ο λόρδος Sydenham παρατήρησε επ' αυτού: Εμείς μπορούμε να συμφωνούμε με τις επιδιώξεις μίας θρησκείας...αλλά είναι αδύνατον να παραδεχθούμε οποιαδήποτε δικαιώματα των Σιωνιστών του 19ου αι και 20ου αι. επί των Αγίων Τόπων και μάλιστα τη στιγμή που οι Σιωνιστές δεν κατάγονται από τους Ιουδαίους και δεν είδαν ποτέ την Ιερουσαλήμ...» στο Λεωνίδας Γ. Παπαδόπουλος, Το Παλαιστινιακό Ζήτημα, ό.π, σσ. 57-65 καθώς και στο Γκαμάλ Αμπντέλ Νάσερ, η Φιλοσοφία της Επανάστασης (σ. 15), όπου ο Αιγύπτιος στρατηγός αναφέρει χαρακτηριστικά: «...Πριν λίγους μήνες διάβασα στον «Ισραηλινό Παρατηρητή» ορισμένα άρθρα που με αφορούσαν και που έγραψε ένας Ισραηλινός αξιωματικός, ο Yordan Kohen. Αναφέρεται στη γνωριμία μας κατά τις συναντήσεις μας και τις συσκέψεις σχετικά με την (ενν. την αραβοϊσραηλινή) ανακωχή: «Το θέμα που συζητούσε πάντα μαζί μου ο Νάσερ - αναφέρει- ήταν η πάλη του Ισραήλ (και εννοεί Άραβες και Ιουδαίους που κατοικούσαν τη χώρα) ο τρόπος οργάνωσης της (ενν. από κοινού) της μυστικής μας αντίστασης στην Παλαιστίνη, καθώς και πώς μπορούσαμε να κινητοποιήσουμε την παγκόσμια Κοινή Γνώμη με το μέρος μας και εναντίον τους...».

iv. Αυτό που αλλάζει, είναι ότι πλέον δεν υπάρχει κρατικός παρεμβατισμός ενός κράτους σε ένα άλλο, αλλά η επεμβατική πολιτική ασκείται από τις κοινοπραξίες εταιρειών.

v. ο Olivier Roy θεωρεί, ότι «...η σύγκρουση μεταξύ Ισραήλ και Αράβων μετατράπηκε σε συγκρουση μεταξύ Ισραηλινών και Παλαιστινίων για το μοίρασμα της ίδιας γης. Αναγνωρίζοντας τα νόμιμα δικαιώματα του παλαιστινιακού λαού, οι Συμφωνίες του Όσλο του έδωσαν τη δυνατότητα να μη λειτουργεί πλέον σαν πιόνι των αραβικών καθεστώτων και μετέτρεψαν μία σύρραξη που είχε τοπικό χαρακτήρα σε διμερή σχέση υπό τη διαιτησία της Ουάσινγκτον. Η

Αίγυπτος, η Ιορδανία και η Συρία πέρασαν σε δεύτερο πλάνο, ενώ ο αραβικός πληθυσμός (ενν. η φυλή) δεν έχει πλέον λόγο να ταυτίζεται με τους Παλαιστίνιους, οι οποίοι διαπραγματεύονται με το Τελ Αβίβ την ισότιμη εθνική τους οντότητα...» στο Παγκοσμιοποιημένο Ισλάμ, σ.42.

vi. Το εθνικό κράτος οφείλει να προσπορίζεται τα αγαθά που απορρέουν από αυτό, βασιζόμενα στις τεχνικές της Διπλωματίας.

vii. Ενώ κι αυτές οι χώρες παρουσίαζαν πλουτοπαραγωγικό ενδιαφέρον, οι Δυτικές Δυνάμεις επιδίωκαν να τις έχουν συμμάχους και ποτέ δεν κινήθηκαν στρατιωτικά εναντίον τους. Αυτό συνέβη -ενδεχομένως-, επειδή τα κράτη αυτά στο εσωτερικό τους δεν παρουσίαζαν φυλετική και θρησκευτική πολυμορφία, οπότε σε μεγάλο βαθμό διέπονταν από κοινωνικό συγχροτισμό. Όταν μία χώρα έχει ενιαίο εθνικό χαρακτήρα, καθίσταται δύσκολο να παρεισφρύσουν στο εσωτερικό της ξένες δυνάμεις επιβολής, επειδή οι πολίτες απρόσκοπτα προσπαθούν να προστατέψουν την πολιτισμική αυθυπαρξία του κράτους τους. Όταν ένα κράτος αποτελείται από συνονθύλευμα θρησκευτικών και εθνικών ομάδων, η πλειονότητα αυτών, εξαιτίας του γεγονότος ότι αισθάνεται καταπίεση από την Κεντρική Εξουσία, είτε είναι επιρρεπής στις επαναστάσεις είτε πιο εύκολα μπορεί να συνεργαστεί με οποιαδήποτε άλλη χώρα που εσποφθαλμεί να παρεισφρήσει μια και τη θεωρούν ως απελευθερώτρια.

ix. Η επίθεση στο γερμανικό εμπορικό κέντρο το Πάσχα του 2017, αν και έγινε από αυτοαποκαλούμενο ισλαμιστή, ωστόσο, δεν έτυχε την στήριξη του Ισλαμικού Κράτους.

x. Αν λόγου χάρη, οι Ευρωπαίοι δεν είχαν εσκεμμένα ταυτίσει την εθνική καταγωγή των μουσουλμάνων κατοίκων των κοινωνιών τους με το θρήσκευμα, και δεν τους αντιμετώπιζαν ως δεύτερης κατηγορίας πολίτες, επειδή προέρχονται στην πλειοψηφία τους από πρώην αποικίες, ενδεχομένως, τα άτομα αυτά που αισθάνονται κοινωνική αδικία να περιχαράκωνονταν σε διαφορετική ιδεολογία από τη θρησκεία, προκειμένου να επαναστατήσουν απέναντι στην Κεντρική Εξουσία.

Βιογραφικό Σημείωμα

Η κυρία Άννα Κωνσταντινίδου είναι Ιστορικός - Διεθνολόγος και επί σειρά ετών εργάζεται ως ερευνήτρια στον Τομέα Διεθνών Σπουδών της Νομικής Σχολής του ΑΠΘ, καθώς, επίσης είναι τακτικό μέλος της Ελληνικής Ιστορικής Εταιρείας του Τμήματος Ιστορίας και Αρχαιολογίας του ΑΠΘ. Στο παρελθόν εργάστηκε ως ερευνητικό προσωπικό στην Εταιρεία Μακεδονικών Σπουδών.

Είναι απόφοιτος της Φιλοσοφικής Σχολής, Τμήμα Ιστορίας - Εθνολογίας (με κατεύθυνση Ιστορία), του Δημοκρίτειου Πανεπιστημίου Θράκης.

Επίσης, είναι κάτοχος μεταπτυχιακού διπλώματος στη Βαλκανιολογία, του Τμήματος Βαλκανικών Σπουδών του Πανεπιστημίου Δυτικής Μακεδονίας και κάτοχος Διδακτορικού Διπλώματος της Νομικής Σχολής του ΑΠΘ, του Τομέα Διεθνών Σπουδών.

Τα επιστημονικά της ενδιαφέροντα εστιάζονται σε θέματα της Μέσης Ανατολής και της Νοτιοανατολικής Μεσογείου. Έχει δημοσιεύσει άρθρα που αφορούν την Ελληνική Διασπορά σε πολυεθνικό και πολυθρησκευτικό περιβάλλον, το Κυπριακό και τις Ελληνοτουρκικές σχέσεις. Έχει συμμετάσχει ως ομιλήτρια σε συνέδρια και σεμινάρια. Τη δεδομένη στιγμή ασχολείται με τις ενεργειακές εξελίξεις στη Νοτιοανατολική Μεσόγειο από άποψη γεωπολιτική.

Η πιο σημαντική ερευνητική της «αποστολή» είναι η συμμετοχή της ως επικεφαλής ερευνητικού προγράμματος στο Ισραήλ, όπου αποστέλλεται ως εκπρόσωπος του ΑΠΘ για τη διάσωση των Κοινοτικών Αρχείων της εκεί Ελληνικής Παροικίας, καθώς και η συνεργασία της με την Παροικία της Αιγύπτου και του Ελληνικού Πατριαρχείου Αλεξανδρείας.

Διδάσκει στο Μεταπτυχιακό Πρόγραμμα Σπουδών του ΑΠΘ.

Μιλάει πολύ καλά Αγγλικά και Γερμανικά και σε ικανοποιητικό επίπεδο Ρωσικά και Γαλλικά.

"Η Εξέλιξη της Ανώτατης Διοίκησης στις ΕΔ"

του Πχου (Μ) Πολίτη Κωνσταντίνου ΠΝ, Προϊσταμένου Γρ. Εκπαίδευσης ΑΔΙΣΠΟ

Πρόλογος

Τα τελευταία χρόνια, με καταλύτη την διακλαδική συνεργασία, συμβαίνουν σημαντικές εξελίξεις στην ανώτατη διοικητική οργάνωση των ΕΔ πολλών ισχυρών χωρών. Οι πλέον σημαντικές είναι ότι τα Γενικά Επιτελεία Εθνικής Άμυνας (ΓΕΕΘΑ) αναλαμβάνουν ρόλους που παλαιότερα είχαν τα Γενικά Επιτελεία (ΓΕ) των κλάδων και ότι δημιουργούνται Μείζονες Διακλαδικές Διοικήσεις. Τις εξελίξεις επιταχύνουν οι σημαντικοί εξοπλισμοί υψηλής τεχνολογίας και τεράστιου κόστους κύκλου ζωής και οι συνεχώς αυξανόμενες δυνατότητες που προσφέρει η σύγχρονη τεχνολογία για συγκεντρωτικό και αυτοματοποιημένο έλεγχο των όπλων. Αντίστοιχες αλλαγές συμβαίνουν και δρομολογούνται και στις Ελληνικές ΕΔ (ΕΕΔ).

Για να κατανοηθεί καλύτερα η πορεία αυτών των αλλαγών, είναι χρήσιμη η συνοπτική παρουσίαση της ιστορικής εξέλιξης των επιτελείων των ΕΔ. Έτσι, θα φανούν οι κρίσιμες ιστορικές στιγμές και οι ειδικότερες αιτίες που επηρέασαν την επιτελική οργάνωση των ΕΔ και θα βοηθηθεί ο αναγνώστης να αντιληφθεί κατά πόσο η σημερινή εποχή είναι κρίσιμη και εάν κυοφορούνται νεότερες εξελίξεις.

Εισαγωγή

Στο μακρινό παρελθόν, δεν υπήρχαν επιτελεία στρατιωτικών μονάδων ή Γενικά Επιτελεία (ΓΕ) με τη σύγχρονη τους μορφή. Για την διεξαγωγή ενός πολέμου ή μιας μάχης, ίσχυαν τα όσα αναφέρονται στα Τακτικά του Λέοντος ΣΤ' Σοφού: «Επειδή προ πάσης πράξεως πρέπει να σκέπτεται ο στρατηγός, ... δια τούτο προτρέπομεν, προ παντός άλλου, προ πάσης πράξεως, και μάλιστα πολεμικής, να σκέπτεται πρότερον μετ' εκείνων, τους οποίους θεωρεί ικανούς προς τούτο, όπως των τουρμαχών και λοιπών υφισταμένων αυτού. ... να βουλεύεται βραδέως ο στρατηγός, αν η ανάγκη το επιτρέπη, την απόφαση του όμως, εάν ουδέν σχετικόν κώλυμα υφίσταται να την υλοποιή ταχέως.» (Λέοντος ΣΤ' Σοφού 1973, 31-33).

Μεταξύ 1560 και 1660, στην εποχή της πρώτης «στρατιωτικής επανάστασης», παρουσιάζεται μια υπέρογκη αύξηση του μεγέθους των Ευρωπαϊκών Στρατών (Creveland 2001/Β, 17) και ακολουθούν οι πρώτες οργανωμένες προσπάθειες δημιουργίας επιτελείων κυρίως για την αντιμετώπιση θεμάτων επιμελητείας. Τομή στην ιστορία των επιτελείων και ειδικότερα των ΓΕ αποτελούν οι Ναπολεόντειοι πόλεμοι. Σε αυτούς είχαμε μεγάλους στρατούς να επιχειρούν για μεγάλα διαστήματα σε πολύ μεγάλες αποστάσεις. Τότε έγινε αντιληπτή η «δυσκολία της επιλογής ενός καλού στρατηγού και οδήγησε στη συγκρότηση ενός καλού γενικού επιτελείου, το οποίο όντας κοντά στον στρατηγό μπορεί να τον συμβουλεύει και έτσι να εξασκεί μια επωφελή επιρροή επί των επιχειρήσεων» (Jomini 2015, 45).

Έκτοτε, η οργάνωση των ΓΕ ακολούθησε μια μακρά εξελικτική πορεία, που συνεχίζεται αδιάλειπτα έως σήμερα, με κυριότερους σταθμούς το Πρωσικό Γενικό Επιτελείο στα τέλη του 19ου αι. και τα ΓΕ Εθνικής Άμυνας (ΓΕΕΘΑ) μετά τον Β' ΠΠ. Τα τελευταία χρόνια, οι σημαντικότερες οργανωτικές αλλαγές που συντελούνται στις ΕΔ των χωρών μελλών του ΝΑΤΟ έχουν ως στόχευση την εμβάθυνση της διακλαδικότητας, δηλαδή την καλύτερη συνεργασία μεταξύ των κλάδων των ΕΔ.

Οι Ελληνικές ΕΔ (ΕΕΔ), δεν ακολούθησαν την εξελικτική πορεία της επιτελικής οργάνωσης των ΕΔ των «Μεγάλων Δυνάμεων» του 19ου αι., αλλά θεμελίωσαν την επιτελική τους οργάνωση πάνω στην αντίστοιχη των Ευρωπαϊκών ΕΔ στις αρχές του 20ου αι. και με τη βοήθεια ξένων στρατιωτικών αποστολών, και έκτοτε ακολουθούν τις εξελίξεις τους.

Σύντομη Ιστορία του Πρωσικού ΓΕ

Στην Ευρώπη, το πρώτο ΓΕ ως τμήμα του Υπουργείου Άμυνας δημιουργήθηκε στον Πρωσικό Στρατό Ξηράς (ΣΞ) επί Υπουργίας του Στρατηγού Scharnhorst στις αρχές του 19ου αι. Έργο του είχε τις πληροφορίες, την συνδρομή στην διαμόρφωση στρατηγικής και την εκπόνηση επιχειρησιακών σχεδίων (Maj Gen Fuller 1961, 118). Στα τέλη του ίδιου αιώνα, το εξελιγμένο από τον Στρατηγό Moltke Πρωσικό ΓΕ Στρατού (ΓΕΣ) καθιερώνεται στις περισσότερες ΕΔ, καθώς σε αυτό αποδόθηκε η νίκη των Πρώσων έναντι των ισχυρότερων Γάλλων το 1871.

Η γενεσιουργός αιτία των οργανωτικών αλλαγών που δρομολόγησε ο Moltke, ήταν οι ήττες των Πρώσων από τον Ναπολέοντα. «Οι Πρώσοι μελέτησαν την νίκη των Γάλλων... κατέληξαν πως δεν μπορούν να βρουν μόνιμο τρόπο επιλογής ευφυούς Στρατηγού που θα αντιμετώπιζε την ευφυΐα ενός Ναπολέοντα... μπορούσαν όμως να δημιουργήσουν μια τεχνητή ευφυΐα (το ΓΕΣ) που θα υπερνικούσε την ατομική ευφυΐα κάθε αντίπαλου Στρατηγού» (Dimarco 2009, 2). Αυτή η «ευφυΐα», δεν περιορίζεται στις μάχες αλλά αφορά την προετοιμασία και την υποστήριξη του πολέμου, δηλαδή την συνολική διαχείριση του. Επίσης, δεν εξαρτάται μόνο από την ατομική ικανότητα¹ των στελεχών του ΓΕΣ αλλά και από την οργάνωσή του, ώστε να συνθέτει τις ατομικές ικανότητες και να δημιουργεί την ομαδική «ευφυΐα».

Κύρια στοιχεία του ΓΕΣ του Moltke ήταν «ένας σχεδόν μοναστικός διαχωρισμός μεταξύ στρατιωτικών και πολιτικών θεμάτων, η λεπτομερής προετοιμασία σχεδίων για κάθε πιθανή περίπτωση (χωρίς να λαμβάνει πάντοτε υπόψη τις επιπτώσεις τους στην πολιτική κρίση που τις γέννησε), η συνεργατική ανωνυμία κατά τον σχεδιασμό και την διοίκηση² με ταυτόχρονη άμιλλα και ατομική υπευθυνότητα, η αποδοχή των πιο αυστηρών ηθικών, πνευματικών και κοινωνι-

1. Μεγάλη βαρύτητα δόθηκε στην εκπαίδευση των επιτελών αξιωματικών και έτσι καθιερώθηκαν τον 19ο αι. οι Σχολές Πολέμου με πολυετή φοίτηση (Muth, 2011) και ίσως δεν είναι τυχαίο πως της οργάνωσης του Πρωσικού ΓΕ προηγήθηκε η αναμόρφωση της εκπαίδευσης (περισσότερο ακαδημαϊκής) της Σχολής Πολέμου (Kriegsakademie) μετά το 1854 (Major Grossman, 2002, 5)

2. Όπως αναγράφει και ο θυρεός του Joint Forces Staff School : «That all may labor as one»

κών προτύπων (εθιμοτυπία) στο πλαίσιο ανιδιοτελούς προσήλωσης στην Εθνική Κυριαρχία και το Κράτος. Αυτές ήταν οι παραδόσεις και οι αρχές που αναπτύχθηκαν από το Πρωσικό ΓΕΣ κατά τον 19ο αι, ως λύση στα βασικά προβλήματα της Στρατιωτικής Διοίκησης ...» (από τον πρόλογο του Walter Millis στο (Goerlitz 1953)).

Ο Moltke μπόρεσε να αναμορφώσει το Πρωσικό ΓΕΣ επειδή είχε προηγηθεί η αυτονόμηση του από το Υπουργείο Άμυνας. Όταν ο Πρώσος Βασιλιάς έγινε αρχιστράτηγος, το 1821, το ΓΕΣ αποσπάστηκε από το Υπουργείο και ο Αρχηγός ΓΕΣ (Α/ΓΕΣ) έγινε άμεσος σύμβουλος του (Maj Gen Fuller 1961, 118). Μετά δε το 1864, όταν ο Moltke ως Α/ΓΕΣ απέδειξε την επιτελική του αξία στον πόλεμο με την Δανία και κέρδισε την εμπιστοσύνη του Μονάρχη του (Lt-Col Freuding 2010, 440), ενισχύθηκε έτι περαιτέρω η αυτονομία του ιδίου και του ΓΕΣ του από το Υπουργείο Άμυνας και έτσι μπόρεσε απρόσκοπτα να εφαρμόσει τις μεταρρυθμίσεις του.

Εξαιτίας της χειραφέτησης του Πρωσικού ΓΕΣ, ένα ακόμη βασικό χαρακτηριστικό του ήταν η ικανότητα του για πλήρη διοίκηση³ των ΕΔ, αν και επικεντρωνόταν σε θέματα στρατηγικής και σχεδίασης των επιχειρήσεων. Η δομή του, ήταν αυτή του επιτελείου του Δούκα του Wellington, νικητή της μάχης του Βατερλό, με τον βασικό διαχωρισμό επιχειρησιακών - διοικητικών λειτουργιών και όχι η ενιαία του Napoleon (Lt-Gen Sir Miles 1923, 32). Την διοίκηση/ έλεγχο των τρεχουσών επιχειρήσεων ασκούσε από την απομακρυσμένη βάση του (χάριν του τηλεγράφου) και κατά κάποιο τρόπο πρόκειται για τον «πρώτο» διαχωρισμό επιχειρησιακού - τακτικού επιπέδου στην διοίκηση επιχειρήσεων⁴. Η μορφή της διοίκησης που ασκούσε δεν απαιτούσε την τυφλή υπακοή σε λεπτομερείς διαταγές όπως παλαιότερα, αλλά εξέδιδε γενικές διαταγές - οδηγίες και επέτρεπε την πρωτοβουλία των διοικητών (Goerlitz 1962, 76). Αξίζει να αναφερθεί ότι έως το 1866 το Πρωσικό ΓΕΣ δεν μπορούσε να εκδίδει από μόνο του διαταγές και περιοριζόταν στο συμβουλευτικό - εισηγητικό του ρόλο προς τον Αρχιστράτηγο ή τον Υπουργό Πολέμου (Goerlitz 1953, 86).

Η μεγάλη φήμη και το κύρος του Πρωσικού ΓΕΣ, αδικεί το ρόλο και την αξία του αρχηγού του. Όπως σωστά έχει παρατηρηθεί, οι Πρωσικές ΕΔ δεν συνέχισαν τις επιτυχίες τους μετά την αντικατάσταση του Moltke. Αυτή η παρατήρηση βέβαια δεν μειώνει την αξία του Πρωσικού ΓΕΣ και της άρτιας εκπαίδευσης των επιτελών του στην Πρωσική Σχολή Πολέμου, «Kriegsakademie», αλλά αναδεικνύει την αναμφισβήτητη υπεροχή του ρόλου του Διοικητή στην στρατιωτική οργάνωση.

Η αναγνώριση πάντως, της αξίας της Πρωσικής επιτελικής οργάνωσης και εκπαίδευσης ήταν πολύ μεγάλη και οδήγησε σε μέτρα εναντίον τους από

3. Αυτή την εποχή οργανώνεται σταδιακά η ΔΜ στις ΕΔ (Crevelde 2001) και γι αυτό το ΓΕ μεγαλώνει, «In 1857 Moltke had found 64 General Staff officers at his disposal. In 1871 there were 135. When he resigned in 1888 the number had risen to 239». (Goerlitz 1953, 96).

4. Η αύξηση του μεγέθους των Στρατών έκανε αδύνατη την ενιαία κίνηση και συντήρησή του. Ο Moltke πρώτος αντιλήφθηκε ότι μπορούσαν οι σχηματισμοί να κινούνται ξεχωριστά (με τη βοήθεια των σιδηροδρόμων και του τηλεγράφου) και να μάχονται ενωμένοι (Crevelde 2001, 129).

τους νικητές του Α' ΠΠ⁵! Μετά δε και τον Β' ΠΠ, διεκόπη οριστικά η οργανωτική πρωτοπορία των Γερμανικών ΕΔ.

Σύντομη Ιστορία του Βρετανικού ΓΕ

Το αρχικό πρότυπο της οργανωτικής φιλοσοφίας των Βρετανών, όπως και των Πρώσων, ήταν τα κυβερνητικά επιτελεία στο στρατηγικό επίπεδο και στο τακτικό το επιτελείο του Δούκα του Wellington, όπου ήταν σαφής ο διαχωρισμός των βασικών λειτουργιών του (επιχειρησιακή - διοικητική). Έκτοτε όμως, ενώ οι Πρώσοι εξέλιξαν την επιτελική τους οργάνωση και εκπαίδευση, οι Βρετανοί διατήρησαν την παραδοσιακή δομή της στρατηγικής - τακτικής τους οργάνωσης χωρίς να θεωρήσουν αναγκαία την ύπαρξη των ΓΕ⁶. Ο νικηφόρος, αλλά με μεγάλες απώλειες 2ος πόλεμος των Μπόερ, ώθησε τελικά τους Βρετανούς στην ίδρυση ΓΕ.

Το Βρετανικό ΓΕΣ λοιπόν, ιδρύεται μετά τον πόλεμο των Μπόερ (1902) και κάτω από Πρωσική επιρροή (Lt-Col Freuding, 2010, 444), αλλά δεν αυτονομείται όπως εκείνο και επικεντρώνει το ενδιαφέρον του στις επιχειρήσεις. Οι κύριες διαφορές μεταξύ του Πρωσικού και του Βρετανικού ΓΕΣ, ήταν η αυτονομία, το μεγάλο μέγεθος και η βαρύτητα στη λήψη αποφάσεων του πρώτου. Ενδεικτικός είναι ο αναβαθμισμένος ρόλος των επιτελών εις βάρος των διοικητών στις Πρωσικές ΕΔ. Στο Ναυτικό, δημιουργείται το 1912 το «Admiralty War Staff», που εξελίσσεται σε ΓΕ μετά την αποτυχία της Καλλίπολης (1915), το 1917, όταν γίνεται κατανοητή η ανάγκη ύπαρξης ικανών ΓΕ που προωθούν την συνεργασία των κλάδων⁷ και συμμετέχουν ενεργά σε θέματα Αμυντικής Πολιτικής κυρίως και δευτερευόντως στα διοικητικά θέματα.

Για να κατανοηθεί η καθυστέρηση της ίδρυσης ΓΕ από τους Βρετανούς, πρέπει να λάβουμε υπόψη την διαφορετική υψηλή στρατηγική του Ηνωμένου Βασιλείου (HB)⁸ και την μεγάλη επίδραση των τεχνολογικών εξελίξεων στην διεύθυνση των επιχειρήσεων, που πρώτα επηρέασαν τις χερσαίες δυνάμεις (το τρένο και ο τηλεγράφος) και αρκετά αργότερα τις ναυτικές (με την ατμοκίνηση των πλοίων και τις ασύρματες επικοινωνίες). Με άλλα λόγια, αυτό που συνέβη σύμφωνα με την Βρετανική οπτική, ήταν ότι ενώ αρχικά «το έργο ενός Ναυάρχου (ή Στρατηγού) ήταν η λήψη αποφάσεων στα πεδία των μαχών, οι οποίες

5. «As s supposed threat to Europe, the German Great General Staff was forbidden by the Versailles Treaty, as was the education of General Staff officers» (Muth, 2011, 149)

6. «the brain of an army should be the head of the army to whom everyone looks up (and) trusts implicitly...the government contemplates depriving the Commander in Chief of his authority over Adjutant and Quartermaster Generals» (Wilkinson 1895, 14&24). Χαρακτηριστικό της αντίδρασης στα ΓΕ είναι ότι ενώ το HB πρωτοπόρησε στην ίδρυση Σχολής Επιτελών (Camberley 1799) αυτή υπολειπομένη (το 1857 είχε έξι αιτήσεις φοίτησης) και λειτουργήσει ουσιαστικά στον 20 αιώνα.

7. Το 1923 ιδρύεται στο HB το Chiefs of Staff Committee.

8. Η Βρετανία ως νησί, δεν χρειαζόταν μεγάλο ΣΞ για την άμυνα της και ως αυτοκρατορία, δεν γνώριζε το επόμενο θέατρο πολέμου. Γι αυτό, επέλεγε πολιτικές συμμαχιών με άλλα κράτη και διατήρηση ευέλικτων δομών Ανώτατης Διοίκησης των ΕΔ υπό πλήρη πολιτικό έλεγχο, αντί της ανάπτυξης ισχυρού ΣΞ όπως η Γερμανία. Επίσης, δεν υπήρξε η ταύτιση σε ένα πρόσωπο της πολιτικής και στρατιωτικής εξουσίας και έτσι δεν ενισχύθηκαν/ αυτονομήθηκαν τα ΓΕ (Lt-Col Freuding, 2010).

επηρέαζαν καίρια την εξέλιξη του πολέμου ή την διατήρηση της ειρήνης και λαμβάνονταν μακριά από τις βάσεις και την έδρα των κυβερνώντων, δηλαδή χωρίς την δυνατότητα διαβούλευσης με βασιλείς και πολιτικούς», τελικά «ο ρόλος του Ναυάρχου - Ναυμάχου μετατοπίστηκε σε αυτόν του ικανού γραφειοκράτη διευθυντή» (Lambert 2009, 72), με μόνιμη Έδρα στα Υπουργεία, μακριά από τα πεδία των μαχών.

Αυτή η εξέλιξη, για τους Βρετανούς, έκρυβε τον κίνδυνο να παραμεληθούν τα επιχειρησιακά θέματα (command) εξαιτίας της επικέντρωσης στα διοικητικά⁹ (administration). Όπως αναφέρει ο Sir H. Miles: «μετά την εκστρατεία της Κριμαίας (1856), κατά την οποία η Διοικητική Μέριμνα (ΔΜ) κατέρρευσε ... αποφασίσθηκαν μεταρρυθμίσεις... και η Επιχειρησιακή και η Διοικητική διοίκηση ανατέθηκαν στο Υπουργείο ... Ο στρατός συνήθισε στις καθημερινές διοικητικές λειτουργίες και η εκπαίδευση όπως και άλλες επιχειρησιακές λειτουργίες από νησαν. Αυτή η εξέλιξη ευνοήθηκε από την διεξαγωγή μικρών πολέμων όπου η στρατηγική και η τακτική είναι λιγότερο σημαντικές από θέματα ΔΜ. Η ισορροπία μεταξύ Επιχειρησιακής και Διοικητικής διοίκησης είχε διαταραχθεί και το ενδιαφέρον επικεντρωνόταν σε θέματα διαχείρισης και εξοικονόμησης υλικών παρά της εξάσκησης» (Lt-Gen Sir Miles 1923, 25). Δηλαδή, την στιγμή που ο Moltke οργάνωνε το Πρωσικό ΓΕΣ, οι Βρετανοί έχασαν την ευκαιρία της οργάνωσης ενός άρτιου ΓΕΣ.

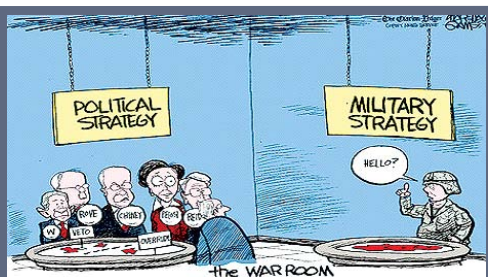
Ο ίδιος συνεχίζοντας, περιγράφει και τη λύση που επέλεξε το ΗΒ, «...το 1904 προσπαθήσαμε να αποκαταστήσουμε την προηγούμενη διάκριση των λειτουργιών, τοποθετώντας τις επιχειρησιακές σε σχέση με τις διοικητικές στη θέση τους. Έτσι, διαμορφώσαμε το ΓΕΣ...στην πραγματικότητα ήταν μια επιστροφή στην παλιά συνταγματική επιταγή με άλλη μορφή, δηλαδή, στον διαχωρισμό της επιχειρησιακής από την διοικητική διοίκηση των ΕΔ.» Το Βρετανικό ΓΕΣ λοιπόν, ανήκει οργανικά στο υπουργείο και επικεντρώνεται σε επιχειρησιακά θέματα¹⁰ (command), ενώ συνεργάζεται για τα διοικητικά θέματα στις υπόλοιπες διευθύνσεις του.

Τελικά, η οριστική αποδοχή του σημαντικού και στρατηγικού ρόλου των ΓΕ, θα γίνει μετά την επώδυνη αποτυχία στην Καλλίπολη (1915) και στο πλαίσιο μιας μεταρρυθμιστικής προσπάθειας που θα επιφέρει σημαντικές αλλαγές. Αρκετά αργότερα (Β' ΠΠ), όλες αυτές οι αλλαγές θα οδηγήσουν στη σύγχρονη μορφή των Βρετανικών ΓΕ που τα διακρίνει μια ισορροπημένη δυαρχία (πολιτικής - στρατιωτικής επιρροής) στη διαμόρφωση της Αμυντικής Στρατηγικής¹¹ και σε διοικητικά θέματα.

9. «...(a Chief of Staff)...will probably bring about the danger...that he will become immersed in the duties of Administration to the detriment of the duties of Command» (Lt-Gen Sir Miles 1923, 33)

10. Το Βρετανικό ΓΕ αποτελείτο από 3 κλάδους: τον G (από το General Staff για επιχειρήσεις), τον A (Adjutant GS για το προσωπικό) και τον Q (Quartermaster GS για ΔΜ) και ο A/ΓΕ ασκούσε απευθείας διοίκηση στον G κλάδο και μέσω Υ/ΓΕ στους A και Q κλάδους (Zabecki v2 2008, εισαγωγή).

11. Πχ η έλλειψη συνεργασίας μεταξύ των ΓΕ και της Κυβέρνησης ήταν εμφανής στη λεγόμενη διαμάχη «bombers vs battleships» για την ανάπτυξη των ΕΔ κατά τον μεσοπόλεμο (Gooch, 1986).

Γελοιογραφία των σχέσεων Πολιτικής και Στρατιωτικής ηγεσίας

Η αγαστή συνεργασία μεταξύ των στρατιωτικών και του πολιτικού προσωπικού στις ΕΔ του ΗΒ στηρίζεται στον σαφή διαχωρισμό των αρμοδιοτήτων τους και στην κατάλληλη εκπαίδευση των επιτελών. Έτσι, η αλυσίδα της Διοίκησης μετά τον Υπουργό περιλαμβάνει τον Γραμματέα (permanent secretary, υπεύθυνο κυρίως για διοικητικά θέματα - administration) και τον Α/ΓΕΕΘΑ (υπεύθυνο κυρίως για την

στρατηγική διοίκηση - command). Κάτω από τον Α/ΓΕΕΘΑ βρίσκονται οι Α/ΓΕ που εξασκούν την πλήρη Διοίκηση του κλάδου τους και αφενός συνεργάζονται μέσω του Α/ΓΕΕΘΑ με τον Γραμματέα για διοικητικά θέματα, αφετέρου δε συνδράμουν τον Α/ΓΕΕΘΑ στο έργο του ενώ διατηρούν ενεργό ρόλο στην Επιχειρησιακή Διοίκηση των δυνάμεων του κλάδου τους.

Οι ραγδαίες και συνεχείς τεχνολογικές εξελίξεις του 20ου αι., αύξησαν την πολυπλοκότητα των στρατιωτικών επιχειρήσεων και ως εκ τούτου, τον αρχικό διαχωρισμό των επιτελείων σε Επιχειρησιακή και Διοικητική δομή, διαδέχθηκαν πιο σύνθετες δομές. Τα σύγχρονα ΓΕ και επιχειρησιακά επιτελεία αποτελούνται από αρκετούς κλάδους/διευθύνσεις, θεωρητικά ισάξιους μεταξύ τους και γι' αυτό, όπως και το επιτελείο του Ναπολέοντα, απαιτούν τη θέση ενός Επιτελάρχη (chief of staff) να διοικεί/συντονίζει το επιτελείο (Hittle 1961, 147).

Η σημαντικότερη όμως σύγχρονη εξέλιξη, είναι η σύσταση Διακλαδικής Επιχειρησιακής Διοίκησης (Joint Forces Command) το 2012. Πρόκειται για την εξέλιξη του Μόνιμου Διακλαδικού Επιτελείου (Permanent Joint HQ), που είχε δημιουργηθεί το 1996 και μάλιστα αναβαθμίστηκε έτι περαιτέρω μετά το 2014, σχεδόν στο ίδιο επίπεδο με τους κλάδους των ΕΔ! Εκτός από επιτελεία (Permanent Joint HQ, Joint Forces HQ, Joint Force Logistic Component HQ), αυτή η Διοίκηση περιλαμβάνει μάχιμες δυνάμεις όλων των κλάδων, υποδομές (Permanent Joint Operating Bases, κλπ) και άλλες υποτεταγμένες διοικήσεις (Defence Academy, κλπ).

Η Αρχική Επιτελική Οργάνωση των Ελληνικών ΕΔ

Ο απελευθερωτικός αγώνας του 1821 διεξήχθη με άτακτα στρατεύματα και στόλο που στην πραγματικότητα ήταν εμπορικός. Κορμός των ναυτικών δυνάμεων ήταν οι δυο μοίρες των Υδραίων και οι μοίρες των Σπετσών και των Ψαρών. Η διοίκηση και υποστήριξη των χερσαίων δυνάμεων υπήρξε χαοτική, σε αντίθεση με αυτή των ναυτικών δυνάμεων όπου η στρατηγική διοίκηση υλοποιούνταν απευθείας από τις «πολιτικές» δυνάμεις των νησιών τους και η επιχειρησιακή/τακτική διοίκηση, από τους Ναυάρχους έκαστης μοίρας.

Η πρώτη αναγνωρισμένη από τις Μεγάλες Δυνάμεις Ελληνική Κυβέρνηση του Ι. Καποδίστρια, προσπαθεί άμεσα να δημιουργήσει τακτικό στρατό και

στόλο και αμέσως μετά, με την επίσημη δημιουργία του Ελληνικού Βασιλείου, θεσμοθετούνται τα δυο υπουργεία/ γραμματείες επί των Στρατιωτικών και των Ναυτικών και οι «διοργανισμοί» του κατά Ξηρά και κατά Θάλασσα στρατών. Ο Βασιλιάς διατηρούσε την αρχηγία¹², όπως συνέβαινε εκείνη την εποχή και μεταβίβαζε την διοίκηση των δυνάμεων στις αντίστοιχες γραμματείες.

Αξιοσημείωτο είναι ότι στον πρώτο οργανισμό του ΠΝ αναφέρεται ότι «αξιωματικοί, οικονομικοί υπάλληλοι του ναυτικού και υπαξιωματικοί...δεν επιτρέπεται να διορίζονται ειμή μόνο εις πλοία...ή εις τον Ναύσταθμον» (ΦΕΚ 39/1833). Δηλαδή, όπως και στον ΣΞ, οι αξιωματικοί επανδρώνουν αποκλειστικά «μάχιμες» θέσεις. Η Στρατιωτική Στρατηγική και «επιμελητεία», η σημερινή ΔΜ, ήδη από τον απελευθερωτικό αγώνα, ήταν αποκλειστική αρμοδιότητα της Κυβέρνησης και για την υποβοήθηση αυτού του έργου της Γραμματείας των Στρατιωτικών συστήνεται στο ΣΞ ένα ξεχωριστό και μικρό σώμα Αξιωματικών, το Σώμα των Επιτελών. Στην Γραμματεία των Ναυτικών αντίθετα, επειδή η λειτουργική φύση του ΠΝ θέλει το μεγάλο μέρος της επιτελικής λειτουργίας και υποστήριξης να υλοποιείται στον Στόλο και τον Ναύσταθμο, δεν δημιουργήθηκε η ανάγκη για την σύσταση Σώματος Επιτελών προς υποβοήθηση του κυβερνητικού έργου.

Για περίπου μισό αιώνα μετά την απελευθέρωση, η μακρά περίοδος ειρήνης με την Τουρκία υπό την εγγύηση των Μεγάλων Δυνάμεων και οικονομικοί λόγοι, δεν επέτρεψαν για την ουσιαστική ανάπτυξη¹³ και υλοποίηση σημαντικών οργανωτικών αλλαγών στις ΕΕΔ. Όμως, σημαντικές Εθνικές¹⁴ και Διεθνείς εξελίξεις, η εμφάνιση νέων τεχνολογιών και μια στοιχειώδης βελτίωση της οικονομίας, οδήγησαν περί τα τέλη του 19ου αι. στην έναρξη μιας σημαντικής πολεμικής προπαρασκευής¹⁵. Αυτή, για λόγους στρατηγικής, ευνόησε το ΠΝ το οποίο μετά την απελευθέρωση ήταν μικρό, χωρίς αξιόλογες μονάδες και οργανωτικές απαιτήσεις.

Στο ναυτικό λοιπόν, ξεκινούν νέες ναυπηγήσεις, η κατασκευή νέου Ναυστάθμου στην Σαλαμίνα (1881) με σύγχρονη οργάνωση, η επανίδρυση της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων (1884), η σύσταση του σώματος μηχανικών αξιωματικών για την υπηρεσία στα ατμοκίνητα πλέον πλοία, η σύσταση γραφείου πυροβολικού στο Υπ. Ναυτικών, κλπ. Ως αποτέλεσμα των ανωτέρω, το Ναυτικό μεγεθύνθηκε και επιπλέον απαιτήθηκε η αναδιοργάνωση του. Ενδεικτικά αναφέρεται ότι το 1898 η δύναμη του ΣΞ ήταν 26.108 αξ/κοι-υπαξ/κοι-στρ/τες και του Ναυτικού 3.082 αξ/κοι-υπαξ/κοι-ν/τες, ενώ το 1905 ήταν 22.515 και 4.299 αντίστοιχα.

12. Όπως χαρακτηριστικά αναφέρεται στο προοίμιο του «διοργανισμού του Β. Ναυτικού»: «... την αρχηγίαν επιφυλαττόμεθα ημείς ως Αρχιναύαρχος ...» (ΦΕΚ39/1833)

13. Προσπάθειες υπήρξαν, όπως η σύσταση «επιτροπής επί της βελτιώσεως του ΠΝ» (ΦΕΚ 16/ 1844) και η επίσκεψη στο Γερμανικό Επιτελείο για μελέτη του (Goerlitz 1953, 97)

14. «Κατά την Κρητική Επανάσταση (1866) τα πλοία του στόλου βρέθηκαν ανέτοιμα να κατορθώσουν κάτι το αξιόλογο. Η αποτυχία αυτή αφύπνισε τους ιθύνοντες...», (επίσημη ιστοσελίδα ΠΝ)

15. Στο πλαίσιο αυτό επιτρέπεται στην κυβέρνηση η ανάκληση ξένων στρατιωτικών συμβούλων (αποστολών) για την οργάνωση των ΕΔ (ν. 1037/1882, άρθρο 31). Οι πρώτες αποστολές για ΣΞ και ΠΝ (μετά την άρνηση των Άγγλων (Fotakis 2005, 7)) ήταν Γαλλικές και ήρθαν το 1884.

Την ίδια περίοδο αναθεωρούνται και οι οργανισμοί των Υπουργείων Στρατιωτικών και Ναυτικών. Στο πλαίσιο αυτό, στο πρώτο δημιουργείται το 1877 το «Γραφείο Επιτελικής Υπηρεσίας» που αργότερα, το 1923, ονομάζεται ΓΕ ενώ στο δεύτερο, η σύσταση ΓΕ θα γίνει αργότερα, αφενός λόγω της μη ύπαρξης αξιωματικών επιτελών στο ΠΝ και αφετέρου εξ' αιτίας της ανεξάρτητης τακτικής Διοίκησης και Έλεγχου του στόλου από το Υπ. Ναυτικών (σε αντίθεση με τον αμεσότερο έλεγχο των δυνάμεων του ΣΞ από το Υπ. Στρατιωτικών), κυρίως εξαιτίας των περιορισμένων δυνατοτήτων των επικοινωνιών εκείνης της εποχής.

Αυτήν την πρώτη περίοδο αναγέννησης, ακολουθεί η πτώχευση του 1893 και ο ατυχής πόλεμος του 1897. Η δυναμική της όμως είναι τέτοια, που αντί να τερματισθεί επιταχύνεται και προσκαλούνται εκ νέου ξένες αποστολές «για τον οργανισμό και την εκπαίδευση» των ΕΕΔ (Ν. 2640/1899). Στον ίδιο νόμο γίνεται για πρώτη φορά μνεία του ΓΕ Ναυτικού (ΓΕΝ), αν και αυτό δεν έχει ιδρυθεί ακόμη! Λόγοι Διεθνών σχέσεων καθυστέρησαν την έλευση και την προέλευση¹⁶ των ξένων αποστολών (τελικά προσήλθε Γαλλική στο ΣΞ και Αγγλική στο ΠΝ).

Αποτέλεσμα της αναδιοργάνωσης στον ΣΞ είναι η δημιουργία της Γενικής Διοίκησης του Στρατού εντός του Υπουργείου και κάτω από τον Γενικό Διοικητή τάσσονται όλες οι δυνάμεις του ΣΞ¹⁷. Επίσης, «το επιτελείο της Γενικής Διοίκησης του Στρατού διεξάγει και τις νυν διεξαγομένας υπηρεσίας υπό της παρά τω Υπουργείω των Στρατιωτικών Επιτελικής Υπηρεσίας» (Ν.2700/1900, άρθρο 6), γίνεται δηλαδή ένα σύγχρονο ΓΕ. Στο πλαίσιο αυτό, καταργείται εν τέλει το Σώμα των Επιτελών στο ΣΞ και η στελέχωση της Γενικής Διοίκησης του ΣΞ γίνεται με «μάχιμους» αξιωματικούς μετά από σχετική εκπαίδευση σε «ανωτέρου στρατιωτικού σχολείου του κράτους ή αλλοδαπού, προορισμένου προς καταρτισμόν αξιωματικών των Γενικών Επιτελών» (Ν.3019/1904, άρθρο 10). Αυτή η εντυπωσιακή μεταρρύθμιση, κράτησε δυστυχώς έως το κίνημα στο Γουδί και ακολούθως ακυρώθηκε για μικροπολιτικούς λόγους!

Στο ΠΝ δεν απαιτήθηκε αντίστοιχη μεταρρύθμιση, καθώς στο αξίωμα του Αρχηγού του Στόλου (ΑΣ) υπήρχε ο επικεφαλής όλων των μάχιμων δυνάμεων του. Επειδή όμως ο ΑΣ επέβαινε επί πλοίου κατά τις επιχειρήσεις, δεν μπορούσε να είναι και μόνιμος σύμβουλος του Υπουργού. Έτσι, από την σύσταση του ΓΕΝ έως το 1953 οριζόταν ως Αρχηγός ΓΕΝ (Α/ΓΕΝ) ο δεύτερος ή τρίτος σε αρχαιότητα αξιωματικός του ΠΝ¹⁸. Η μεταρρύθμιση που απαιτήθηκε στο ΠΝ, έστω και κάπως αργοπορημένα, ήταν η ανάγκη στελέχωσης του Υπουργείου των Ναυτικών με έμπειρους αξιωματικούς οργανωμένους σε μια οντότητα προς υποβοήθηση του έργου του Υπουργού. Έτσι λοιπόν, ιδρύθηκε το ΓΕΝ, ως μια αυτοτελής διεύθυνση του υπουργείου των Ναυτικών (Ν. 3227/1907). Με την άφιξη της Αγγλικής αποστολής αναδιοργανώνεται το ΓΕΝ ώστε να είναι σε θέση

16. Η καθυστέρηση της ανταπόκρισης των Άγγλων και των Γάλλων, έστρεψε την Κυβέρνηση και προς τους Γερμανούς που επίσης δεν ανταποκρίθηκαν (Fotakis 2005, 20).

17. Τα τρία τοπικά «Αρχηγεία Στρατού» υπό του Υπ. Στρατιωτικών καταργούνται (Ν.2700/1900).

18. Το ίδιο συμβαίνει και σε άλλες ΕΔ όπως στις ΗΠΑ όπου ο Α/ΓΕΣ γίνεται ο αρχαιότερος αξιωματικός του ΣΞ μετά το 1918 αν και το ΓΕΣ είχε συσταθεί το 1903 (JFSC PUB1 2000, 1-10).

να μελετά κάθε θέμα που αφορά την προπαρασκευή για πόλεμο (ΦΕΚ256/1915) και προβλέπεται η ίδρυση Σχολής Πολέμου για κατάρτιση των ανωτέρων αξκων «και ιδία των του ΓΕ και των αναλαμβανόντων επιτελικά καθήκοντα». Λόγω μη ύπαρξης τέτοιας Σχολής, αρχικά το ΓΕΝ στελεχωνόταν με αξιωματικούς και οριζόταν ο χρόνος παραμονής τους από 2 έως 3 έτη. Μετά όμως από την ίδρυση της Ναυτικής Σχολής Πολέμου το 1925, η στελέχωση του ΓΕΝ γίνεται από τους αποφοίτους της (το 1925 ιδρύεται και η Σχολή Πολέμου του ΞΕ που αντίστοιχα στελεχώνει τα επιτελεία του).

Η Πρώτη Εκπαιδευτική Σειρά της ΝΣΠ από 20 Οκτωβρίου 1925 έως 1 Ιουνίου 1926.
The First Educational Course of the H.N.W.C., from 20 October 1925 until 1 June 1926.

Αυτήν την πολύ δύσκολη για τα εθνικά θέματα εποχή, πριν τους Βαλκανικούς πολέμους και αμέσως μετά την ίδρυση των ΓΕ του ΣΞ και του ΠΝ, γεννήθηκε μια αξιοσημείωτη, αν και πρόσκαιρη, οργανωτική καινοτομία παγκόσμιας εμβελείας, που είναι η δημιουργία του Ανώτατου Μικτού Επιτελείου (Ν3716/1910). Σκοπός του ήταν η αντιμετώπιση της εν εξελίξει Τουρκικής υπεροπλίας με την «διατύπωση κοινού σχεδίου επιχειρήσεων», την «πλήρη εν δεδομένη στιγμή εφαρμογή του ανωτέρω σχεδίου» και βέβαια την από τον καιρό της ειρήνης προετοιμασίας του.

Η Σύγχρονη Επιτελική Οργάνωση των Ελληνικών ΕΔ

Επόμενος σταθμός στην οργάνωση των ΕΕΔ είναι ο Β' ΠΠ. Κατά την διάρκεια του και αμέσως μετά, η οργάνωση τους επηρεάζεται από τις Βρετανικές ΕΔ. Αυτήν την εποχή ουσιαστικά γεννάται η ανεξάρτητη Πολεμική Αεροπορία¹⁹, αναδιοργανώνονται τα Υπουργεία και τα ΓΕ τους, ιδρύονται τα Σώματα Αξιωματικών στο ΣΞ όπως τα ξέρουμε σήμερα, κλπ. Από την δεκαετία του '50 την Βρετανική επιρροή διαδέχεται αυτή των ΕΔ των ΗΠΑ, με πιο εμφανή επίπτωση στην αναδιοργάνωση της ΠΑ και του ΓΕΑ (στη σημερινή τετρακλαδική του μορφή) το 1954.

Η σημαντικότερη σύγχρονη οργανωτική αλλαγή των ΕΕΔ συντελείται το 1950, με την σύσταση του Υπουργείου Εθνικής Άμυνας (ΥΠΕΘΑ) και του ΓΕΕΘΑ. Η σύσταση του ΥΠΕΘΑ κατήργησε τα Υπουργεία των κλάδων των ΕΔ, ενώ η σύσταση του ΓΕΕΘΑ δεν κατήργησε τα ΓΕ τους. Ο Α/ΓΕΕΘΑ γίνεται ο σύμβουλος και εκτελεστής των αποφάσεων του Υπουργού Εθνικής Άμυνας (ΥΕΘΑ) («άπασας τας ανωτέρω εξουσίας και αρμοδιότητας ο Υπουργός ασκεί δια του Α/ΓΕΕΘΑ», (Ν.2387/1953, άρθρο 5)) και έτσι το μεικτό του επιτελείο υποβοηθά τόσο τον ίδιο όσο και τον ΥΕΘΑ στην ενάσκηση των καθηκόντων τους. Μαζί με τον θεσμό του Α/ΓΕΕΘΑ θεσμοθετείται και αυτός του «αρχιστρατήγου» για το σύνολο των ΕΔ και σε περιπτώσεις πολέμου ή άλλων ειδικών καταστάσεων.

Η σύσταση του ΥΠΕΘΑ, είχε ως επακόλουθο την μετεξέλιξη των ΓΕ ώστε να είναι ικανά για την πλήρη διοίκηση των κλάδων των ΕΔ. Η θέση του Α/ΓΕΕΘΑ στο Υπουργείο ταιριάζει με την Βρετανική φιλοσοφία, ενώ των Α/ΓΕ που ασκούν αυτόνομα την πλήρη διοίκηση των κλάδων τους, με την Πρωσική και επηρεάζει τις δομές και την στελέχωση των ΓΕ.

Η δομή του ΓΕΝ μοιάζει με αυτήν του Υπ. των Ναυτικών (ο Α' κλάδος με το ΓΕ, ο Β' με την Δ/ση Προσωπικού, ο Ε' με την Δ/ση Εφοδιασμού και ο Δ' με την Δ/ση Τεχνικών Υπηρεσιών πλην των Τμημάτων Πυροβολικού και Ναυτικών Έργων που γίνονται Γ' κλάδος) και πχ διαφέρει από τα σύγχρονα ΓΕ που έχουν έναν κλάδο ΔΜ. Το ίδιο συμβαίνει στο ΓΕΣ, με την υιοθέτηση του διαχωρισμού του επιτελείου σε επιχειρησιακό [πρώην ΓΕΣ, η πρώτη Γενική Δ/ση του Υπ. Στρατιωτικών) και υποστηρικτικό (πρώην ΓΔΥΣ, η (δεύτερη) Γενική Δ/ση Υπ.

19. Μετά την ίδρυση του Υπ Αεροπορίας, το 1930, ενοποιούνται οι Αεροπορίες Στρατού και Ναυτικού και δημιουργείται ο τρίτος κλάδος των ΕΔ η ΠΑ (Ν.5121/1931). Η αρχική στελέχωση του και η κατανομή του μεγαλύτερου μέρους του αεροπορικού δυναμικού της υπέρ των άλλων κλάδων δεν επέτρεψαν την ουσιαστική ανεξαρτητοποίηση του πριν τον Β' ΠΠ όταν συνεργάστηκε με την RAF, την πρώτη ανεξάρτητη ΠΑ από το 1918.

Στρατιωτικών] και δυο Υπαρχηγούς επικεφαλής αντί ενός. Το ΓΕΑ ενώ και αυτό είχε αρχικά πέντε κλάδους, όπως το αντίστοιχο Υπουργείο, πολύ γρήγορα (1954) υιοθετεί την σημερινή σύγχρονη δομή του, επηρεασμένο από την οργάνωση του ΓΕ της USAF και στο πλαίσιο της πρόσκτησης σύγχρονων Α/Φ από τις ΗΠΑ.

Αργότερα, το 1968, θεσμοθετήθηκε έστω και προσωρινά η κάθετη δομή διοίκησης στις ΕΔ όπως ισχύει και μετά το 2010, όπου και ο Α/ΓΕΕΘΑ μετονομάστηκε σε Αρχηγό των Ενόπλων Δυνάμεων. Για να αντιληφθούμε την σπουδαιότητα αυτών των εξελίξεων, αρκεί να αναφέρουμε ότι στο ΗΒ τα επιμέρους υπουργεία ενοποιήθηκαν σε ένα Υπουργείο Άμυνας το 1964. Επίσης στις ΗΠΑ, η υπαγωγή των διακλαδικών διοικήσεων (unified commands) στον Υπουργό Άμυνας - Α/ΓΕΕΘΑ και η επιχειρησιακή αυτονομία από τους κλάδους τους έγινε το 1958 (JFSC PUB1 2000, 1-21). Όλες αυτές οι εξελίξεις, προήλθαν από τα διδάγματα του Β' ΠΠ κάθε χώρας, με κοινή συνιστώσα την ανάγκη μεγαλύτερης συνεργασίας μεταξύ των κλάδων των ΕΔ που δρομολόγησε την επικράτηση του διακλαδικού πνεύματος.

Το ΓΕΕΘΑ λοιπόν, μετονομάζεται σε Αρχηγείο των Ενόπλων Δυνάμεων και ο Αρχηγός των Ενόπλων Δυνάμεων «ασκεί την διοίκηση των Ενόπλων Δυνάμεων δια των Αρχηγών των κλάδων...». Επίσης, έχει και την αρμοδιότητα «να ρυθμίζονται τα της συγκροτήσεως και διοικητικής υπαγωγής υπό το Αρχηγείο Ενόπλων Δυνάμεων, Ειδικών κατά κλάδων ή μικτών μονάδων, συγκροτημάτων και σχηματισμών προτάσει του Ανωτάτου Συμβουλίου Ενόπλων Δυνάμεων» (ΝΔ 58/1968, άρθρο 9). Αυτή η αρμοδιότητα βέβαια, δεν φαίνεται να οδήγησε στην δημιουργία κάποιας διακλαδικής δύναμης και επιτελείου, αλλά πρέπει να αναγνωρισθεί ως η πρώτη φορά που έγινε αντιληπτή η ανάγκη δημιουργίας διακλαδικών μονάδων, συγκροτημάτων και σχηματισμών. Από το 1977 έως το 2010, ο Α/ΓΕΕΘΑ και πάλι ασκεί «Διοίκησιν επί απασών των Ενόπλων Δυνάμεων» μόνον όμως «εν πολέμω ή γενική επιστράτεισει και εφόσον δεν έχει διορισθή Αρχιστράτηγος...» (Ν 660/1977, άρθρο 10).

Όπως συμβαίνει συχνά, τα διδάγματα των πολέμων δρομολογούν εξελίξεις. Έτσι, ως συνέπεια του «πρώτου πολέμου του κόλπου», αποφασίστηκε η βελτίωση της συνεργασίας μεταξύ των κλάδων των ΕΕΔ. Πρώτο βήμα της υπήρξε η σύσταση της Διακλαδικής Σχολής Επιτελών Άμυνας (ΔΣΕΑ) το 1999 η οποία λειτούργησε προσθετικά στις κλαδικές Σχολές Πολέμου και έως την αντικατάστασή τους από την Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ) το 2003. Στον επιχειρησιακό τομέα, το 1995 δημιουργείται το Εθνικό Κέντρο Επιχειρήσεων (ΕΘΚΕΠΙΧ) «ώστε να εξασφαλίζεται η δυνατότητα διεύθυνσης επιχειρήσεων σε σύγχρονο επιχειρησιακό περιβάλλον από την περίοδο της ειρήνης» από τον Α/ΓΕΕΘΑ και από το 2002, για πρώτη φορά, προβλέπεται η απευθείας άσκηση της επιχειρησιακής διοίκησης των ΕΔ από τον Α/ΓΕΕΘΑ σε καιρό ειρήνης. Το 2004 δημιουργείται η πρώτη διακλαδική δύναμη, ο Διακλαδικός Σχηματισμός Άμεσης Αντίδρασης (ΔΣΑΑ) και λίγο αργότερα, το 2010, θεσμοθετείται η κάθετη δομή διοίκησης των ΕΕΔ.

Συμπερασματικά, ο ρόλος και η δομή των ΓΕ των κλάδων των ΕΕΔ, επηρεάστηκε από την οργάνωση των συμμαχικών ΕΔ και από κλαδικές παραδόσεις

και δεν στηρίχθηκε σε κοινά αποδεκτούς κανόνες. Έτσι, στο ΣΞ και την ΠΑ τα ΓΕ αποτελούνται από τέσσερις κλάδους, ενώ στο ΠΝ πέντε. Το ρόλο του Επιτε-
λάρχη στα ΓΕΝ και ΓΕΑ ασκεί ο Υπαρχηγός τους, ενώ μέχρι πρότινος το ΓΕΣ
είχε δυο Υπαρχηγούς. Η δομή του ΓΕΕΘΑ μοιάζει με αυτές των ΓΕ αν και μετά
την κάθετη δομή διοίκησης των ΕΔ, το 2010, γίνονται αρκετές οργανωτικές
αλλαγές στο ΓΕΕΘΑ, χωρίς προς το παρόν να επηρεάζονται τα ΓΕ. Ένας κρίσι-
μος παράγοντας που αναμένεται να δρομολογήσει αλλαγές στον ρόλο και την
δομή τους, είναι ο στρατηγικός ρόλος του ΓΕΕΘΑ και των ΓΕ όπως πηγάζει μετά
τις σύγχρονες τεχνολογικές κυρίως εξελίξεις και η διαμόρφωση ενός μεγαλύτε-
ρου και μόνιμου διακλαδικού σχηματισμού.

Επίλογος

Σήμερα, οι ΕΕΔ καλούνται να διατηρήσουν την ισχύ τους χωρίς νέους
εξοπλισμούς και με μείωση του προϋπολογισμού τους. Στο παρελθόν, σε αντί-
στοιχη περίπτωση, οι ΕΕΔ προσπάθησαν να αντιμετωπίσουν την κατάσταση με
οργανωτικές καινοτομίες. Αντί επιλόγου λοιπόν, νομίζω αξίζει κανείς να διαβά-
σει το παρακάτω απόσπασμα:

«... Το αληθές είναι ότι τουλάχιστον τέσσερα έτη προ του 1936, δηλ. εν
έτει 1932, είχε προχωρήσει σοβαρώς μελέτη περί συγχωνεύσεως των τριών
Πολεμικών Υπουργείων εις ενιαίον Υπουργείον Εθνικής Αμύνης και των τότε δύο
Γενικών Επιτελείων εις εν, επίσης, ενιαίον Γενικόν Επιτελείον (Στράτου και Ναυ-
τικού), καθώς και εις άλλας συγχωνεύσεις, δια λόγους οικονομίας του Προϋπο-
λογισμού, αλλά και μείζονος συντονισμού της Εθνικής Αμύνης. Το έργον θα
συντελείτο εντός βραχέος χρόνου... (όλα αυτά έγιναν) όπως επιτευχθή **αφ’
ενός μέν ενιαία οργάνωσις της Αμύνης της Χώρας και συντονισμός απάντων
των δια την Άμυναν ταύτην διατιθεμένων τότε πόρων και υπηρεσιών** και αφ’
έτερου πάσα γενικωτέρα εφικτή οικονομία, ως και την σχετικήν μελέτην - εισή-
γησιν (10 Μαΐου 1932) του Γενικού Διευθυντού του Υπουργείου Στρατιωτικών,
τότε υποστράτηγου, Αχιλλέως Πρωτοσυγκέλλου (1879-1943), βραδύτερον αντι-
στράτηγου ... **Το σχέδιον δεν επροχώρησε διότι προσέκοψε, προφανώς, εις
πολιτικούς και κομματικούς λόγους, ίσως και εις αντιρρήσεις ανωτάτων αξιω-
ματικών λόγω της σκοπούμενης καταργήσεως των θέσεων των** (Γ. Δημακό-
πουλος, ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ Φιλολογικό Περιοδικό, τόμος ΜΕ, 2003).

Βιβλιογραφία

- Crevelde Von, Martin. Η ΔΙΟΙΚΗΣΗ ΣΤΟΝ ΠΟΛΕΜΟ, εκδ. Τουρίκη, 2001
Crevelde Von, Martin. ΕΠΙΚΕΛΗΤΕΙΑ ΚΑΙ ΠΟΛΕΜΟΣ, εκδ. Τουρίκη,
2001/Β.
Egginton, Bill. THE JOURNEY OF UK DEFENCE REFORM, Public Policy
and Administration Review, vol. 2, 2014.
Fotakis, Zisis. GREEK NAVAL STRATEGY AND POLICY 1910-1919,
Routledge, 2005.
Goerlitz, Walter. THE GERMAN GENERAL STAFF, Praeger, N York, 1953
Gooch, John. THE CHIEFS OF STAFF AND THE HIGHER ORGANIZA-
TION FOR DEFENCE IN BRITAIN 1904-1984, US NWC Review, 39/1, 1986.
Hittle, James Donald. THE MILITARY STAFF: ITS HISTORY AND DEVEL-

OPMENT, The Stackpole Company, 1961 ([https://students.adispo.gr/pdf2swf/upload/TheMilitaryStaff by Hittle/index.html](https://students.adispo.gr/pdf2swf/upload/TheMilitaryStaff%20by%20Hittle/index.html)).

Joint Force Staff College. THE JOINT STAFF OFFICER GUIDE, 2000, www.au.af.mil/au/awc/awcgate/pub1/index2000.htm (πρόσβαση 23/1/17).

Jomini, Antoine Henri. Η ΤΕΧΝΗ ΤΟΥ ΠΟΛΕΜΟΥ, ΓΕΕΘΑ, 2015

Lambert, Andrew. ADMIRALS, The RUSI journal, Vol. 154 - n. 1, 2009.

Lt Colonel Dimarco Louis. THE US ARMY GENERAL STAFF: WHERE IS IT IN THE TWENTY-FIRST CENTURY?, Small Wars Journal, 03/2009

Lt Colonel Freudling Christian. ORGANISING FOR WAR: STRATEGIC CULTURE AND THE ORGANISATION OF HIGH COMMAND IN BRITAIN AND GERMANY 1850-1945: A COMPARATIVE PERSPECTIVE, Defence Studies, 2010.

Lt General sir H. Miles. ARMY ADMINISTRATION, The RUSI journal, vol. 68 - Issue 469, 1923.

Major General J F C Fuller. THE CONDUCT OF WAR, 1789-1961, Eyre & Spottiswoode Ltd, 1961.

Major General D Zabecki. CHIEF OF STAFF, The Principal Officers Behind History's Great Commanders vol 1&2, Naval Institute Press, 2008.

Major L Groosman. COMMAND AND GENERAL STAFF OFFICER EDUCATION FOR THE 21ST CENTURY: EXAMINING THE GERMAN MODEL, (www.dtic.mil/dtic/tr/fulltext/u2/a402633.pdf, πρόσβαση 23/1/17).

Muth, Jorg. COMMAND CULTURE, University of North Texas Press, 2011.

UK MOD. DEFENCE REFORM : an independent report into the structure and management of the ministry of defence, 2011, https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/27408/defence_reform_report_struct_mgt_mod_27june2011.pdf (πρόσβαση 23/1/17).

UK MOD. HOW DEFENCE WORKS, v. 4.2, 2015, https://www.gov.uk/government/uploads/system/uploads/attachment_data/file/484941/20151208HowDefenceWorksV4_2.pdf (πρόσβαση 23/1/17).

Wilkinson, Spenser. THE BRAIN OF AN ARMY, Archibald Constables & Co, 1895 (διατίθεται σε ψηφιακή μορφή από την «google» στο διαδίκτυο).

Δημακόπουλος Γεώργιος, Περιοδικό ΠΑΡΝΑΣΣΟΣ, τόμος ΜΕ, 2003.

Λέοντος ΣΤ' Σοφού, ΤΑΚΤΙΚΑ, Δ/ση Εκδόσεων Αρχηγείου Στρατού, 1973.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Πλοίαρχος (Μ) Κωνσταντίνος Πολίτης ΠΝ αποφοίτησε το 1991 από την Σχολή Ναυτικών Δοκίμων, ονομασθείς Σημαιοφόρος Μηχανικός.

Υπηρέτησε σε διάφορες μονάδες και υπηρεσίες του Πολεμικού Ναυτικού και του Γενικού Επιτελείου Εθνικής Άμυνας με πιο σημαντικές θέσεις αυτές του Αου Μηχανικού στις Τ/Α ΤΥΦΩΝ, ΤΠΚ ΜΑΡΙΔΑΚΙΣ και Φ/Γ ΣΑΛΑΜΙΣ, του Τμηματάρχη στη Διεύθυνση Ηλεκτρονικών (Δ3-Ι) του Γενικού Επιτελείου Ναυτικού, του Τεχνικού Διευθυντή στο Ναυτικό Νοσοκομείο Αθηνών και στο Κέντρο Εφοδιασμού Ναυτικού και του Προϊσταμένου στα Γραφεία Διατριβών και Εκπαίδευσης στην τελευταία του τοποθέτηση, στην ΑΔΙΣΠΟ. Είναι απόφοιτος της ΣΔΙΕΠΝ και της ΑΔΙΣΠΟ και κάτοχος Μεταπτυχιακής Εκπαίδευσης στον «Ηλεκτρονικό Αυτοματισμό» από το Καποδιστριακό Πανεπιστήμιο Αθηνών. Επίσης, είναι σπουδαστής της 8ης Εκπαιδευτικής Σειράς της Διαδικτυακής Μάθησης της Σχολής Εθνικής Άμυνας.

Έχει τιμηθεί με όλα τα παράσημα και τις διαμνημονεύσεις για το βαθμό του. Είναι παντρεμένος με την Άννα Κουσιοπούλου και έχει μια κόρη.

"Επιχείρηση «Ιρακινή Ελευθερία»"

του Τχη (ΜΧ) Χανιά Ευριπίδη, Σπουδαστή της 14ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

Υποστήριξη της φάσης σταθεροποίησης από πλευράς πληροφοριών, κατά τη σχεδίαση και κατά τη διεξαγωγή μιας διακλαδικής επιχείρησης

Εκτίμηση αποτελεσματικότητας. Λόγοι επιτυχίας και αίτια αποτυχίας

"Αν ο εχθρός γνώριζε τι πράττει ο εχθρός, τότε ο εχθρός θα ενίκα τον εχθρόν"

Γενικά

Η παραπάνω φράση αποδίδεται στον Μέγα Ναπολέοντα, ο οποίος με αυτό τον τρόπο τόνισε την ανάγκη της απόκτησης ορθών πληροφοριών κατά την διεξαγωγή των επιχειρήσεων. Η κατοχή επίκαιρων και επακριβών πληροφοριών για όλες τις φάσεις μιας πολεμικής διακλαδικής επιχείρησης είναι σημαντικός παράγοντας τόσο για ένα επιτελείο που σχεδιάζει, όσο και για τα στρατεύματα όλων των κλάδων που διεξάγουν την επιχείρηση.

Σύντομη Ιστορική Αναδρομή

Η Μέση Ανατολή αποτελεί ανέκαθεν ένα γεωγραφικό χώρο ευμετάβλητο. Αυτή η ρευστότητα αναδείχθηκε κατά τον 20ο και συνεχίστηκε και τον 21ο αιώνα. Συγκεκριμένα, προϊόν ανακατατάξεων ήταν και το Ιράκ, που ανακηρύχτηκε ανεξάρτητο κράτος το 1932 και μετά από το Β'ΠΠ την εξουσία ήλεγξε το κόμμα Μπαάθ, ενώ από τον Ιούλιο 1979 ηγέτης του κράτους ανέλαβε πραξικοπηματικά ο σουνίτης Σαντάμ Χουσεϊν. Έχοντας «μεσσιανική ρητορική και ολοκληρωτικές μεθόδους» (Παπασωτηρίου 2007, 13) ενεπλάκη σε πόλεμο με το Ιράν (1979-1988), ενώ το θέρος 1990, απροειδοποίητα προέβη στη κατάκτηση του Κουβέιτ. «Αρνούμενος να αποσυρθεί από τη χώρα και συγκεντρώνοντας 42 από τις 66 ενεργές Μεραρχίες του Στρατού, αντιμετώπισε ότι καλύτερο σε έμψυχο και άψυχο υλικό, με αποτέλεσμα να υποστεί συντριβή» (Σταυρόπουλος 2003, 48-49).

Μετά το πέρας των επιχειρήσεων, παρέμεινε στην εξουσία αλλά ουσιαστικά, μετά την επιβληθείσα από τα Ηνωμένα Έθνη απαγόρευση ζωνών πτήσεων (1991), ο Σαντάμ Χουσεϊν, δεν ήλεγχε απόλυτα τους Σιιτες στο νότιο μέρος και τους Κούρδους στο βόρειο μέρος του Ιράκ, αντίστοιχα (Κουμπής 2004, 26). Κατάφερε να διατηρηθεί για ακόμη δώδεκα έτη, μέχρι τις αρχές του 2003, όταν η κυβέρνηση των ΗΠΑ κινήθηκε πολεμικά για δεύτερη φορά εναντίον του, με τον ισχυρισμό της κατοχής αριθμού Όπλων Μαζικής Καταστροφής (ΟΜΚ), ο οποίος αποδείχθηκε μάλλον ασθενής.

Ιστορικό Επιχείρησης Ιρακινή Ελευθερία

Ο Β΄ πόλεμος στο Περσικό κόλπο¹ ήταν μια διακλαδική επιχείρηση των δυνάμεων μιας συμμαχίας² εναντίον του Ιράκ³. Η πολεμική επιχείρηση ξεκίνησε⁴ στις 19 Μαρτίου 2003 με συνδυασμένη δράση των 4 κλαδών⁵ και ολοκληρώθηκε σε 21 ημέρες, με την οριστική απομάκρυνση από την εξουσία του κυβερνώντος καθεστώτος του Σαντάμ Χουσεΐν, του οποίου «η απομάκρυνση ετέθη ξεκάθαρα και από τη πρώτη στιγμή ως ο γενικός σκοπός του πολέμου» (Κουμπής 2004, 14). Οι συμμαχικές χερσαίες δυνάμεις εισχώρησαν βαθέως από τα νότια σύνορα εντός του Ιράκ και εξέθεσαν τα πλευρά και τα μετόπισθεν στις ασύμμετρες προσβολές (Λακαφώσης 2003)⁶, ενώ οι αεροπορικές δυνάμεις τις υποστήριξαν αποτελεσματικά με την προσβολή μιας μεγάλης ποικιλίας εχθρικών στόχων με όπλα ακριβείας σε χρόνο ρεκόρ από τη στιγμή που αυτοί γίνονταν αντιληπτοί στο πεδίο της μάχης, εξασφαλίζοντας αεροπορική υπεροχή στην Περιοχή Διακλαδικών Επιχειρήσεων. Παράλληλα, Δυνάμεις Ειδικών Επιχειρήσεων⁷ εκτέλεσαν προετοιμασία στόχων, καταστροφή πυραυλικών συστημάτων⁸ και αποστολές CSAR⁹, όταν απαιτήθηκαν. Η Βαγδάτη δεν αποδείχθηκε τελικά το «Στάλινγκραντ του Ιράκ» και η επιχείρηση παρά ότι αρχικά αμφισβητήθηκε, δικαίωσε τελικά τους εμπνευστές της, ενώ οι βαρύγδουπες δηλώσεις της τότε Ιρακινής κυβέρνησης για αιματοχυσία στα τείχη της Βαγδάτης έμειναν κενό γράμμα. Την 01 Μαΐου 2003, ο τότε πρόεδρος Τζ. Μπούς διακήρυξε θριαμβευτικά το τέλος των επιχειρήσεων που κόστισε στους συμμάχους λιγότερους από 200 νεκρούς (Παπασωτηρίου 2007, 17-18).

Ποιά είναι η CENTCOM;

Το ενδιαφέρον των ΗΠΑ για την περιοχή υπήρξε ανέκαθεν ζωηρό. Μετά τη πτώση του Σάχη στην Περσία και την αποτυχημένη απόπειρα εκκένωσης των ομήρων της πρεσβείας στη Τεχεράνη, απαιτήθηκε η δημιουργία ενός διακλαδικού στρατηγείου¹⁰ με την ονομασία Central Command (CENTCOM), αποκλειστικά για τη Μέση Ανατολή. Έως τότε, η ευθύνη διεξαγωγής των επιχειρήσεων ήταν μια συνεχής διελκυστίνδα μεταξύ της Pacific Command (PACOM) και της European Command (EUCOM). Η CENTCOM ήταν η Διοίκηση που διεξήγαγε τους δυο πολέμους στο Περσικό Κόλπο και αντίστοιχοι Διοικητές της ήταν ο Στρατηγός Νόρμαν Σβαρκωφ και ο Στρατηγός Τόμυ Φράνκς (Σταυρόπουλος 2003, 48).

1. Η κωδική ονομασία ήταν: Ιρακινή Ελευθερία ("IRAQI FREEDOM" _OIF)
2. Μετάφραση του όρου "Coalition Forces", δηλαδή των ΗΠΑ, του ΗΒ και των συμμάχων τους.
3. Αποτέλεσε μέρος του γενικότερου Πολέμου κατά της Τρομοκρατίας, τους πολέμους δηλαδή που οργάνωσαν οι ΗΠΑ μετά τα γεγονότα της 11ης Σεπτεμβρίου 2001.
4. Στηριζόμενη στο δόγμα του «Σοκ και Δέος» ("Shock and Awe").
5. Ως τέταρτος κλάδος θεωρούνται στις ΕΔ των ΗΠΑ, οι Πεζοναύτες.
6. Με αιχμή, την 3 Μηχανοκίνητη Μεραρχία, η οποία είχε ταχεία προέλαση στο κεντρικό νότιο τομέα του Ιράκ με ρυθμό 300 χλμ σε 5 ημέρες, παρακάμπτοντας τυχούσες αντιστάσεις.
7. Κυρίως από τις ΗΠΑ, το ΗΒ, την Αυστραλία και την Πολωνία.
8. Με ικανότητα εξαπόλυσης όπλων μαζικής καταστροφής (OMK).
9. CSAR: Combat Search and Rescue = Διάσωση Μάχης.
10. Με έδρα στην Τάμπα της Φλόριντα (ΗΠΑ).

Σχεδίαση Φάσης IV

Η σχεδίαση των ΕΔ των ΗΠΑ περιλαμβάνει την ύπαρξη 6 σταδίων¹¹ μιας αποστολής. Οι Διοικήσεις που σχεδιάζουν στο επιχειρησιακό επίπεδο, λαμβάνουν δεδομένα από το στρατηγικό που προέρχονται από τον επικεφαλής των ΕΔ¹², τον Υπουργό Άμυνας και τον ίδιο τον Πρόεδρο των ΗΠΑ (Hover 2012, 340). Για τη συγκεκριμένη επιχείρηση, δημιουργήθηκαν με βάση το “war plan 1003-98”, τρεις διαφορετικές ολοκληρωμένες εκδόσεις Διαταγής Επιχειρήσεων¹³ (ΔΓΕΠ), ενώ στην εφαρμοσθείσα ΔΓΕΠ¹⁴, προβλέφθηκε και η εκτέλεση της φάσης IV¹⁵. Η φάση αυτή ήταν και η πιο δύσκολη, διότι απαιτούσε τον συντονισμό μεταξύ των διάφορων υπηρεσιών¹⁶. Οι ευθύνες της CENTCOM εστίασαν στη μετάβαση από την υψηλής έντασης περίοδο επιχειρήσεων στην μετά επιχειρήσεων εποχή, όπου το περιβάλλον είναι ακόμη ασαφές και οι συνέπειες του πολέμου επηρεάζουν άμεσα τον πληθυσμό (Hooker 2004, 35). Η γενική φιλοσοφία και επιδίωξη της σταθεροποίησης, ήταν η ταχεία μεταβίβαση της εξουσίας σε Ιρακινούς, προκειμένου να επιτευχθεί η αποκατάσταση της τάξης και στοιχειώδους λειτουργίας του κράτους, στο λιγότερο δυνατό χρονικό διάστημα.

Υποστήριξη από Πλευράς Πληροφοριών

Ως αφετηρία της επιχείρησης «Ιρακινή Ελευθερία», θεωρείται η 21 Νοεμβρίου 2001¹⁷, όταν ο τότε πρόεδρος των ΗΠΑ Τζ. Μπούς, διέταξε τον Υπουργό Άμυνας (ΥΠΑΜ) Ντ. Ραμφελντ, να αρχίζει τη σχεδίαση της. Έξι ημέρες μετά η διαταγή μεταβιβάστηκε στο Διοικητή της CENTCOM (Hooker 2005, 105).

Κύριος σκοπός της Εκτίμησης Πληροφοριών (ΕΠ) είναι η παροχή στο Διοικητή μιας αξιόπιστης βάσης για τη λήψη αποφάσεων, σχετικά με τις επιχειρήσεις και αφορά τα ανώτερα επίπεδα Διοίκησης. Η δομή της CENTCOM ήταν τέτοια που η αναλυτική υποστήριξη από πλευράς πληροφοριών παρείχετο από το διακλαδικό κέντρο πληροφοριών της¹⁸ σε συνδυασμό με ομάδες αναλυτών της J2 (Hooker 2005, 17). Οι δυο αυτές ομάδες συνεργάστηκαν πολύ στενά με αντίστοιχες των J3 και J5 στις διάφορες εκδόσεις της ΔΓΕΠ 1003 V με αντίστοιχη λεπτομερή «ανάλυση πληροφοριών περί εχθρού» και αντίστοιχες απαιτήσεις της δύναμης (Hooker 2004, 20) για όλες τις φάσεις της επιχείρησης. Μάλιστα, η συλλογή πληροφοριών είχε ξεκινήσει πολλούς μήνες πριν από την έναρξή της¹⁹. Η σχεδίαση ήταν τόσο λεπτομερής που σε μια εκδοχή της ΔΓΕΠ 1003, υπήρχε σχετικό σχέδιο με την κωδική ονομασία “Desert Crossing” και το οποίο

11. Οι έξι φάσεις είναι: Shape (Phase 0), Deter (Phase I), Seize the Initiative (Phase II), Dominate (Phase III), Stabilize (Phase IV), and Enable Civil Authority (Phase V).

12. Chairman of the Joint Chiefs of Staff (CJCS).

13. “Operational Plan”.

14. Με την αρίθμηση OPLAN 1003 V.

15. Φάση IV: Επιχειρήσεις Σταθεροποίησης.

16. “Interagency coordination”.

17. Δεκαέξι μήνες πριν την έναρξη της επιχείρησης.

18. CENTCOM IJC: Central Command Intelligence Joint Center.

19. Για την ακρίβεια η ροή πληροφοριών δεν σταμάτησε ποτέ, αλλά εντάθηκε στα μέσα του 2002.

τον Ιούλιο 1999, είχε εκτελεστεί σε πολεμικό παίγνιο (ΠΠ) με τη συμμετοχή πολιτικών φορέων και φυσικά του προσωπικού πληροφοριών.

Από πλευράς σχεδίασης, το πολυάριθμο διακλαδικό επιτελείο πληροφοριών της CENTCOM, κάλυψε πλήρως τις ανάγκες σχεδίασης του Διοικητή σε όλες τις φάσεις της επιχείρησης, λαμβάνοντας υπόψη τους όλους τους παράγοντες που μπορούσαν να επηρεάσουν τη διεξαγωγή για κάθε φάση χωριστά, εστιάζοντας όμως εκ του αποτελέσματος, υπερβολικά στη φάση III. Ειδικά για τη σταθεροποίηση, εξέδωσε εκτίμηση των πιθανών απειλών για τους Συμμάχους που θα πυροδοτούσε η πτώση του καθεστώτος στο μεταπολεμικό Ιράκ²⁰ (Hooker 2004, 90), στο οποίο η παρουσία τους θα ήταν σύντομη με επιδίωξη ταχείας απεμπλοκής. Συγκριμένα κατά τη φάση IV, η ΕΠ ανέμενε περίοδο βίας και κοινωνικής αναταραχής που γενικά θεώρησε ότι θα ήταν μια ενδο-Ιρακινή βία, παρά μια «στασιακή» βία εναντίον των δυνάμεων.

Κατά τη διάρκεια της σχεδίασης, υιοθετήθηκε αναγκαστικά²¹ το «δόγμα» του τότε ΥΠΑΜ Ντ. Ραμφέλντ που συμπυκνώθηκε σε μια φράση: «περισσότερες πληροφορίες, λιγότερη μάζα δυνάμεων» (Χριστογιαννάκης 2003, 48). Καλλιέργησε όμως στους επιτελείς, ένα σημαντικό δίλλημα: Οι συμμαχικές δυνάμεις έπρεπε να είναι μειωμένες και σχετικά βασιζόμενες στην τεχνολογική υπεροχή τους²² ή έπρεπε να είναι κανονικής σύνθεσης; Πριν την 11 Σεπτεμβρίου 2001, υπήρχε η τάση δημιουργίας και υποστήριξης «αντάρτικου» εντός του Ιράκ, η μεγέθυνση του οποίου θα άνοιγε το δρόμο για την εισβολή των συμμαχικών δυνάμεων²³ (Hooker 2004, 19), ιδέα που ποτέ δεν υιοθετήθηκε έως τότε. Όταν μετά τον Ιανουάριο 2002, εφαρμόστηκε η ιδέα των Ταχέως Αποφασιστικών Επιχειρήσεων²⁴, η οποία είχε τη βάση της στην περιβόητη «Επανάσταση στις Στρατιωτικές Υποθέσεις»²⁵, η σχεδίαση έλαβε υπόψη την προαναφερθείσα «εσωτερική βοήθεια». Εδώ, η ΕΠ έσφαλε μερικώς για την προθυμία των Σιιτων, διότι «υιοθετήθηκαν υπέρμετρα απόψεις εξόριστων Ιρακινών» (Λακαφώσης 2004, 42), οι οποίοι δεν είχαν επαφή με τη χώρα ή για ιδιοτελείς λόγους ήταν υπερβολικοί στις απόψεις τους. Τα παραπάνω φάνηκαν εντυπωσιακά, επειδή θα βοηθούσαν εξαιρετικά τις ΗΠΑ να υποτάξει το Ιράκ με λελογισμένη δύναμη (Hooker 2004, 22) αλλά ουσιαστικά έρχονταν σε αντίθεση με την ουσία της επιχειρησιακής τέχνης (Σταυρόπουλος 2003, 53).

Το 2003 στο Ιράκ, επιβεβαιώθηκε η άποψη ότι η «φάση IV συχνά περιγράφεται ως περίοδος επιχειρήσεων μετά τη σύγκρουση, αλλά αυτός ο όρος είναι παραπλανητικός» (Crane 2005,27). Ο πιο πολύ χρόνος και η ενέργεια κατά τη σχεδίαση και τα ΠΠ, καταναλώθηκαν στις φάσεις που θεωρήθηκαν περισσό-

20. Συνάρτηση ήταν και η μέθοδος κατάρρευσης του καθεστώτος.

21. Αρχικά υπήρξε σημαντική διαφωνία με τη Διοίκηση της CENTCOM, όπως και με το τότε Α/ΓΕΕΔ των ΗΠΑ σε θέματα όπως ο αριθμός των στρατευμάτων ή το είδος των επιχειρήσεων.

22. Άποψη μεγάλης μερίδας του στρατιωτικού και πολιτικού προσωπικού στο ΥΠΑΜ.

23. Συνάρτηση ήταν και η μέθοδος κατάρρευσης του καθεστώτος.

24. Rapid Decisive Operations: Καλλιεργήθηκε σε ένα βιβλίο στρατηγιστών του National Defense College και περιέγραφε τα επιθυμητά αποτελέσματα ώστε να συντριφθεί άμεσα ένας αντίπαλος.

25. "Revolutions in Military Affairs".

τερο ελκυστικές, δηλαδή στη περίοδο υψηλής στρατιωτικής έντασης, αδιαφορώντας και μη συνεξετάζοντας το περιβάλλον κατά τη σταθεροποίηση (Hooker 2005, 31). Αυτό προκλήθηκε από την εμμονή της τότε πολιτικής ηγεσίας στις «καινοτόμες» θεωρίες της αλλά και της τάσης «του προσωπικού των ομάδων σχεδίασης, να έχει εμμονές με τις εντυπωσιακές πράξεις ελιγμού και πυρός, παρά με τις πολιτικού χαρακτήρα λειτουργίες που πρέπει ο πόλεμος να υπηρετεί» (Hendrickson et al 2005, 28) την επόμενη ημέρα κατά τη φάση της σταθεροποίησης, όπως πχ η αστυνόμευση από τις χερσαίες δυνάμεις και η διατήρηση της κοινωνικής ειρήνης - συνοχής. Συνεπώς, η αρχή αποφυγής εικασιών/υποθέσεων δεν τηρήθηκε για τη σχεδίαση της φάσης αυτής και δεν προσδιορίστηκαν επακριβώς οι υποθέσεις αυτών για το μεταπολεμικό Ιράκ, αφήνοντας αυτές αόριστες.

Επιπρόσθετα, δεν δόθηκε έμφαση ή εσκεμμένα υποεκτιμήθηκε κατά την ανάλυση της φάσης, η πιθανότητα και η σοβαρότητα ανταρσίας, η οποία θα στόχευε τη συμμαχία (Hooker 2004, 91-92). Για αυτό υπήρχαν πολλοί λόγοι. Ο πρώτος ήταν ότι η διαδικασία σχεδίασης έδωσε έμφαση στη συντριβή των συμβατικών Ιρακινών ΕΔ και όχι στην επίδραση από την ενέργεια αυτή, παραμένοντας στη νοοτροπία του 1991. Δεύτερον, υπολογίστηκε λανθασμένα ο βαθμός υποστήριξης των Ιρακινών για τη συμμαχία. Η κοινή γνώμη (με εξαίρεση τους Κούρδους) αποδείχθηκε πολύ διαφορετική από τις προβλέψεις, θεωρώντας τις ΗΠΑ κατοχική και όχι απελευθερωτική δύναμη (Hendrickson et al 2005, 1). Τρίτον, η υπηρεσιακή γραφειοκρατική διαδικασία και ο ανταγωνισμός μεταξύ των κρατικών οργανώσεων (εκτός των ΕΔ) για τη διαχείριση του μεταπολεμικού Ιράκ, έκανε τη διαδικασία να προβλεφθούν στρατιωτικά οι επιπλοκές που παρουσιάστηκαν, ακόμη δυσκολότερη. Σε αυτούς τους τρεις παράγοντες, προστέθηκαν και οι αλλαγές που προέκυψαν, όπως πχ η αναστολή της ταχείας παράδοσης της διακυβέρνησης σε Ιρακινούς.

Κριτική επί της υποστήριξης πληροφοριών κατά τη διεξαγωγή της φάσης IV (Αιτία επιτυχιών και αποτυχίας)

Η εκτέλεση της επιχείρησης στέφθηκε με επιτυχία και η φάση III ολοκληρώθηκε πιθανώς και πιο γρήγορα από το αναμενόμενο. Παρά τις λίγες αρχικές «ατυχίες των Αμερικανών στη Νασιρίγια και των Βρετανών στη Βασόρα και στο Ουμ Κάσρ, σε συνδυασμό με την απογοητευτική ανυπαρξία αντικαθεστωτικών εξεγέρσεων στο Σιιτικό νότο που λίγο έλειψαν να προκαλέσουν κρίση εμπιστοσύνης στην διοίκηση της CENTCOM» (Σταυρόπουλος 2003, 57), ο γενικός σκοπός του πολέμου επιτεύχθηκε, αφού έπρεπε απαραίτητα να κατακτηθεί ολόκληρη η χώρα (Κουμπής 2004, 14). Η επιτυχία κατέστη εφικτή με την υποστήριξη ενός ενοποιημένου Συστήματος Διοίκησης και Ελέγχου, Επικοινωνιών και Πληροφορικής, Πληροφοριών, Επιτήρησης και Αναγνώρισης²⁶ και ενός ικανού, υψηλής επαγγελματικής κατάρτισης και εκπαίδευσης διακλαδικού επιτελείου (Bradley 2004, 4) που εκμεταλλεύτηκε τις δυνατότητες «της τεχνολογίας των όπλων και μέσων, των επιχειρήσεων πληροφοριών και του ανθρωπίνου δυναμικού» (Κουμπής 2004, 23). Γενικά, οι εκτιμήσεις της υπηρεσίας πληροφοριών της

26. Που είναι ευρέως γνωστά ως C4ISR2.

CENTCOM επαληθευτήκαν κατά τη διάρκεια των επιχειρήσεων (Hooker 2004, 93).

Όμως γρήγορα σχετικά, προέκυψαν τα αρνητικά παράγωγα της νίκης των συμμάχων που μπορούν να συνοψιστούν σε 3 φράσεις: Εγκληματική αναρχία, παρατεταμένη εξέγερση και μια κοινωνία, βαθύτατα διαιρεμένη σε εθνοτικές και θρησκευτικές γραμμές (Hendrickson et al 2005,4). Ο συνδυασμός τους δεν βοήθησε τη περίοδο σταθεροποίησης να περατωθεί όπως είχε σχεδιαστεί και εδώ πλέον εντοπίζεται η πλημμελής αξιολόγηση της ΠΕΠΙΧ. Παρά την υποστήριξη πληροφοριών της CENTCOM, που παρείχε επαρκή (όχι απόλυτη) πρόβλεψη, η σχεδίαση είχε εστιάσει σε ζητήματα που απασχόλησαν μεταπολεμικά το Ιράκ το 1991, όπως η αντιμετώπιση μεγάλου αριθμού προσφύγων και η καταστροφή πετρελαϊκών εγκαταστάσεων, ενώ δεν μπόρεσε να μεταβληθεί και να προβλέψει τις νέες απειλές που απευθύνονταν στη συμμαχική κατοχή (Hendrickson et al 2005,7).

Από τα αρνητικά παράγωγα, το πιο σημαντικό ήταν η αποτυχία της εκτίμησης της συνεχώς αυξανόμενης αναρχίας και της επίδρασης των λεηλασιών, που έγιναν λίγες ημέρες μετά την κατάρρευση του καθεστώτος (Hendrickson et al 2005,11-12). Αυτό παρουσιάστηκε κυρίως στην Βαγδάτη και λιγότερο στις υπόλοιπες μεγάλες πόλεις. Στην πρωτεύουσα²⁷, οι Μονάδες της 3 Μηχανοκίνητης Μεραρχίας αναγκάστηκαν να επέμβουν παρότι δεν είχαν σαφείς πληροφορίες και διαταγές για τη φάση αυτή (Hendrickson et al 2005,35) ενώ δεν ήταν εκπαιδευμένοι στη διαχείριση πλήθους και στη διατήρηση της κοινωνικής ηρεμίας (Hover 2012, 342). Αντίθετα, λόγω της ορθής εκμετάλλευσης των πληροφοριών, η αποκατάσταση της τάξης σε άλλες περιοχές που κατέλαβε ο συμμαχικός στρατός, όπως οι ελεγχόμενες από Κούρδους στο Β. Ιράκ αλλά και στο Ουμ Κασρ, ήταν υποδειγματική, αφού υπήρχαν ομάδες ΠΣΣ²⁸, ομάδες κοινωνικών υποθέσεων ακόμα και ΜΚΟ²⁹ που αποκατέστησαν το νόμο και τη τάξη σε συνεργασία με τους τοπικούς άρχοντες (Bensahel, N. et al 2008, 87-88).

Οι συμμαχικές δυνάμεις απέτυχαν να προβλέψουν την ταχεία ισχυροποίηση της αντίστασης και σε συνδυασμό με τις άλλες φορές άτολμες ή βραδείες αποφάσεις για δομικές λύσεις εξουσίας³⁰ και άλλες φορές με τις αυτόκαταστροφικές συμπεριφορές τους για το ρόλο κατοχής που είχαν αναλάβει, επέδρασαν αρνητικά σε οποιαδήποτε προσπάθεια ανοικοδόμησης και εξόδου από το κοινωνικό - οικονομικό τέλμα (Λακαφώσης 2004, 44). Επιπρόσθετα, καίριος ήταν και ο πλήρης αποκλεισμός των μελών του κόμματος Μπααθ³¹ από τη στελέχωση της μεταβατικής Ιρακινής κυβέρνησης και των κρατικών υπηρεσιών, που τους οδήγησε στη δημιουργία ανταρτικών ομάδων (Hendrickson et al 2005,2). Όλα αυτά είχαν ως «αποτέλεσμα την έλευση μιας αγνώστου τύπου

27. Στόχοι των λεηλασιών ήταν και σημαντικά δημόσια κτίρια, όπως το Εθνικό Μουσείο της Βαγδάτης, στρατόπεδα κλπ.

28. Πολιτικό-Στρατιωτικής Συνεργασίας.

29. Μη Κυβερνητικές Οργανώσεις.

30. Η ταχεία μεταφορά της κυριαρχίας σε μια διορισμένη Ιρακινή κυβέρνηση που θα ακολουθούσαν από εκλογές.

31. Το οποίο είχε για πολλά χρόνια την εξουσία.

σύγκρουσης που είχε επίδραση στην ικανότητα να φέρουν σε πέρας τις ευθύνες που αναλογούν σε έναν κατακτητή σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο» (Hover 2012, 344).

Γενικά, η Ιρακινή ανταρσία θεωρείται αποτελεσματική και αντιστρόφως σε σχέση με την αναποτελεσματικότητα των Ιρακινών συμβατικών δυνάμεων στο πεδίο της μάχης. Αυτό φαίνεται από τη σύγκριση των συμμαχικών απωλειών στην επιχείρηση και μετά από αυτή, με τη δεύτερη να τείνει να είναι δραματικά υψηλή. Υπάρχουν ενδείξεις ότι η αναρχία που προκλήθηκε κατά τη φάση IV της επιχείρησης, δεν προκλήθηκε εξαιτίας της δραστηριότητας των συμμάχων, αλλά και από ένα επακόλουθο σχέδιο του καθεστώτος (σε περίπτωση ήττας του) προκειμένου να επιφέρει ηθελημένη αναταραχή (Παπασωτηρίου 2007, 20). Μάλλον έτσι εξηγείται η απελευθέρωση 100.000 εγκληματιών από τις Ιρακινές φυλακές μερικούς μήνες πριν την εισβολή (Hendrickson et al 2005, 13). Όμως, δεν δόθηκε έγκαιρα σημασία στο γεγονός, δεν προβλέφθηκε μια γενική αντιμετώπιση του, αλλά και όταν η εξέγερση άρχισε να δυναμώνει, υπήρξε άρνηση κατανόησης της.

Η εμμονή για διάλυση των ΕΔ του Ιράκ, παρά τις αντίθετες εισηγήσεις³² και χωρίς να έχουν εναλλακτικές επιλογές³³ ήταν άστοχη (Hendrickson et al 2005, 2) και καταστροφική. Σημειώνεται ότι, ο Ιρακινός Στρατός θα μπορούσε να αποτρέψει ή να σταματήσει τις λεηλασίες που πραγματοποιήθηκαν από τις 09 Απριλίου 2003³⁴ και μετά, στις μεγάλες πόλεις της χώρας και οι οποίες ήταν προϊόν της κατάρρευσης του καθεστώτος. Εδώ ήταν εμφανής η ανεπάρκεια της «ευκαμψίας» και της «ανταπόκρισης» στην αναθεώρηση της ΕΠ στο επιχειρησιακό επίπεδο, που απαιτούνταν λόγω των γεγονότων της φάσης IV.

Η βαθιά διαιρεμένη κοινωνία του Ιράκ, αποδείχθηκε αρνητική αιτία κατά το τερματισμό των εχθροπραξιών και στη σταθεροποίηση (Hendrickson et al 2005, 6 και Cordesman 2003, 43). Στους Συμμάχους «ανεμένετο υποδοχή με χειροκροτήματα στην οποία πολλά στήριζε το συμμαχικό σχέδιο» (Λακαφώσης 2003), όμως, ο θρησκευτικός διαχωρισμός σε Σιίτες και Σουνίτες αλλά και ο εθνολογικός μεταξύ των Κούρδων και των άλλων φυλών ήταν εμφανής και από την αρχή προβληματικός. Επιπλέον, «στο διάστημα που μεσολάβησε μεταξύ των δυο πολέμων στο Περσικό κόλπο, η αμερικανική πλευρά δεν κατάφερε να προετοιμάσει υπέρ της το έδαφος με την προσέλκυση των αντιφρονούντων του Ιρακινού καθεστώτος στο Νότο» (Προβατά 2003, 88), γεγονός που επίσης είχε αντίκτυπο στη φάση αυτή. Τα προβλήματα επιδεινώθηκαν, αφού οι Σύμμαχοι δεν μπόρεσαν να ακούσουν τον Ιρακινό λαό που δεν ήθελε «ούτε Σαντάμ, ούτε νέους δυνάστες» και οι Αμερικάνοι που αποδείχθηκαν «ξένοι σε ξένη γη», δεν είχαν γλωσσική και πολιτιστική επαφή, ενώ σχεδόν πάντα³⁵ δημιουργούσαν υποψίες στις περιοχές που κατείχαν (Hendrickson et al 2005, 18).

32. Διότι ο στρατός σε αντίθεση με άλλες παραστρατιωτικές ομάδες ήταν εθνικός θεσμός.

33. Όπως μεγάλο αριθμό συμμαχικών στρατευμάτων, προκειμένου να ασχοληθούν σε καθήκοντα φύλαξης και χωροφυλακής ή κάποια έτερη αξιόπιστη πρόταση.

34. Θεωρείται κομβικής σημασίας, αφού τότε αποκαθλώθηκε το άγαλμα του Σαντάμ Χουσεϊν από το προεδρικό μέγαρο.

35. Με ελάχιστες εξαιρέσεις όπως αυτή της 101 Αερομεταφερόμενης Μεραρχίας υπό

Δεν μελετήθηκε επαρκώς η ιστορία του Ιράκ. Έτσι οι αναλυτές πληροφοριών, ενώ εντόπισαν μια παρόμοια φάση της ιστορίας του Ιράκ (την επανάσταση των Σιιτών Ιρακινών το 1920), η οποία προκλήθηκε από τη καταπίεση των Αγγλικών αρχών, αναπτύχθηκε αργά και ήταν αιματηρή, δεν πρόβλεψαν ότι θα υπήρχαν παρόμοια εθνотικά και κοινωνικά χαρακτηριστικά για να πυροδοτήσουν κάτι ανάλογο (Hooker 2004, 91).

Από τη στιγμή που η ΕΠ συνέτεινε ότι υπήρχαν μη προβλέψιμες απειλές δεν εισακούστηκε και δεν εφαρμόστηκε η αρετή που ονομάζεται «στρατηγικός πλουραλισμός»³⁶ που θα οδηγούσε σε ποικιλία δυνατοτήτων για τον επιχειρησιακό και τους τακτικούς Διοικητές (Hendrickson et al 2005, 27), συμπεριλαμβανομένων υπηρεσιών και μονάδων «μη πολεμικής» αποστολής, ώστε να υπάρχει η εποπτεία του μεταπολεμικού Ιράκ.

Συμπεράσματα

Η ταχεία νίκη των ΗΠΑ και των δυνάμεων της συμμαχίας τους στο Ιράκ το 2003, αποδείχθηκε «πύρρειος» και αυτό οφείλεται στη περίοδο της σταθεροποίησης, η οποία δεν διάρκεσε λίγες εβδομάδες, όπως προβλέπονταν αλλά περίπου 6 έτη. Από τα προαναφερθέντα, οι συμμαχικές δυνάμεις, ήταν προετοιμασμένες για τις επιχειρήσεις και την ακριβώς μετά το πέρας τους, κατάσταση με το ευμενέστερο σενάριο, αλλά όχι για αυτό που πραγματικά συνέβη σε αυτή τη φάση. Ποτέ δεν πρόβλεψαν και δεν αποδέχθηκαν, ότι θα χρησιμοποιηθούν σε μεγάλη έκταση για μια ιδιότυπη και μακροχρόνια κατοχή του Ιράκ. Η παραπάνω κριτική συνοψίζεται πολύ εύστοχα στη φράση: «Ενώ το πολεμικό σχέδιο για την ανατροπή του Σαντάμ ήταν εξαιρετικό, η σχεδίαση για την ειρηνική περίοδο ήταν θλιβερά ανεπαρκής» (Hendrickson et al 2005, 2). Συνεπώς, είναι απαραίτητο να υποστηριχθεί η ΕΠ στα υψηλά επίπεδα σχεδίασης αλλά και η προπαρασκευή της Περιοχής Επιχειρήσεων από πλευράς πληροφοριών στο πεδίο των διακλαδικών επιχειρήσεων, ώστε να υπάρχει συνεχής ανάδραση, οι αναφορές να βελτιώνονται και να καθίστανται όσο το δυνατό πιο επακριβείς, μειώνοντας τα κενά πληροφοριών και να επιτυγχάνεται ταχύτητα και ορθότερα η λήψη ορθής απόφασης από τα στρατεύματα που μάχονται.

Γενικά, η ΕΠ ενώ ήταν ένα δυνατό εργαλείο στα χέρια του Διοικητή της CENTCOM στη σχεδίαση της επιχείρησης και στην διεξαγωγή των 3 φάσεων της (Hooker 2005 93), απέτυχε να προβλέψει όχι τα γεγονότα κάθε αυτά, αλλά κυρίως τη «φύση και την δριμύτητα των προκλήσεων ασφαλείας στη σταθεροποίηση» (Hooker, 2005 92). Η ανάλυση της φάσης IV, υπέφερε από αξιοσημείωτα κενά και μερικές φορές από προκαταλήψεις ή μεγάλη εμπιστοσύνη (που γενικά οι ομάδες πληροφοριών οφείλουν να αποφεύγουν), ήταν η πιο αδύνατη και ίσως η λιγότερο «δουλεμένη» πτυχή της ΕΠ (Hooker, 2005 92) και αυτό γιατί θεωρήθηκε ότι η μετάβαση στο «νέο Ιράκ» θα ήταν αναίμακτη και η Ιρακινή κοινωνία θα ήταν έτοιμη και φιλική για να κτίσει με τους Συμμάχους το νέο κράτος. Δυστυχώς, αυτή η λανθασμένη άποψη ήταν η επικρατούσα όχι μόνο στο επιτε-

τον τότε Υποστράτηγο Ντ. Πετρέους (Παπασωτηρίου 2007,21).

36. Σύμφωνα με το πολιτικό επιστήμονα, Σάμιουελ Χάντιγκτον.

λείο της CENTCOM, αλλά και σε όλη τη κοινότητα των υπηρεσιών πληροφοριών³⁷ και έμοιαζε σαν «κολλητική ασθένεια». Σημειώνεται ότι οι υπηρεσίες πληροφοριών των ΗΠΑ παρακολουθούσαν προσεκτικά το Ιράκ (από όλες τις απόψεις) από τις αρχές του 1990 (Hooker, 2005 101). Η πραγματικότητα της φάσης IV ήταν τελείως διαφορετική και δημιούργησε σταδιακά σκηνικό χάους στο Ιράκ εμπλέκοντας τις ΗΠΑ «σε μια επίπονη και αιματηρή προσπάθεια νέων εθνικών θεσμών»³⁸ (Παπασωτηρίου 2007,28). Συνεπώς, οι εκτιμήσεις οφείλουν να είναι αντικειμενικές, να λαμβάνουν υπόψη εξίσου όλες τις παραμέτρους, να οδηγούν σε πρακτικές λύσεις και να μην είναι αγκυλωμένες σε στερεότυπες αντιλήψεις, όσο βολικές και εάν είναι αυτές.

Επίσης, αρνητική ήταν η υπεροπτική στάση του τότε ΥΠΑΜ προς την CENTCOM, ο οποίος επιζητούσε κεραυνοβόλα αποτελέσματα και αδιαφόρησε για τις συνέπειες της συμμαχικής νίκης, μη λαμβάνοντας υπόψη τις εκτιμήσεις για ενδο-Ιρακινή βία. Μάλιστα «αυτή η διακλαδική επιχείρηση, στάθηκε δοκιμαστική ως προς τη θεωρία παρεμβολής των πολιτικών προϊσταμένων στη διαδικασία σχεδίασης ενός στρατιωτικού επιτελείου και της επιβολής των απόψεων της στην στρατιωτική ιεραρχία» (Hendrickson et al 2005, 25). Συνάγεται, ότι η παρεμβολή (εμμέσως ή άμεσα) οπουδήποτε παράγοντα στην ΕΠ και στη σχεδίαση δυσχεραίνει τη διαδικασία και δημιουργεί εμβόλιμα παραπλανητικά δεδομένα.

Επιπλέον, εκ των αποτελεσμάτων της σταθεροποίησης συνάγεται η μερική αποτυχία της ενημέρωσης του κύκλου πληροφοριών και της ανατροφοδότησης της προπαρασκευής της περιοχής επιχειρήσεων από άποψη πληροφοριών, ώστε να ληφθούν σοβαρά τα επερχόμενα «μηνύματα ανταρσίας» από τη CENTCOM και να μεταδοθούν ιεραρχικά προς το ΥΠΑΜ. Σίγουρα λόγω της ιδιομορφίας της σταθεροποίησης (ασταθές και ίσως ουδέτερο περιβάλλον), απαιτείται η μέγιστη δυνατή ταχύτητα στην αναθεώρηση του εξαιρετικά σημαντικού όγκου πληροφοριών που συλλέγονται στη περιοχή επιχειρήσεων.

Δεν λήφθηκε σοβαρά υπόψη από το προσωπικό πληροφοριών η εχθρική άποψη που υπήρχε τόσο στη Σουνιτική κοινότητα, όσο και της αδιάφορης έως δυσμενούς που υπήρχε στη Σιιτική κοινότητα, που οδήγησε νομοτελειακά στην ανταρσία. Αυτό, αποτελεί προειδοποίηση ακόμη και για τα πιο προηγμένα συστήματα συλλογής πληροφοριών παγκοσμίως, ότι η ακόμα και η δεκαετής στενή - εντατική συλλογή και αναλυτική κάλυψη ενός πιθανού αντιπάλου μπορεί να αφήσει σημαντικά κενά και σοβαρό έλλειμμα ορθών πληροφοριών (Cordesman 2003, 3).

37. Αποκαλούμενη ως: "Intel community".

38. Απόδοση του όρου "Nation building".

Προτάσεις

Εξετάζοντας την εξέλιξη της υποστήριξης πληροφοριών αλλά και της ίδιας της επιχείρησης, συμπεραίνεται ότι είναι πολύ σημαντική η υποστήριξη σε πληροφορίες για το σύνολο των φάσεων κάθε διακλαδικής επιχείρησης και η εστίαση σε εκείνα τα σημεία των φάσεων που συνήθως δε δίνεται σημασία.

Επιπλέον, πρέπει να ενθαρρύνεται η αποφυγή υπηρεσιακών παρεμβολών στη στρατιωτική σχεδίαση και μόνον η επιθυμητή τελική κατάσταση θα πρέπει να περιγράφεται από τη πολιτική ηγεσία στο πολιτικό - στρατηγικό επίπεδο. Συνάμα, πρέπει να είναι κατανοητό σε όλα τα επίπεδα σχεδιάσεως ότι υπάρχουν ορισμένα εγγενή όρια στις ημέτερες στρατιωτικές δυνατότητες και για να διαφοροποιηθούν οι δυνατότητες αυτές γρήγορα, θα πρέπει αυτό να προκύπτει από τη συνεχώς επικαιροποιημένη εκτίμηση των δυνατοτήτων του αντιπάλου και των προθέσεων του με βάση τις διατιθέμενες επεξεργασμένες πληροφορίες.

Επίλογος

«Πριν την έναρξη των εχθροπραξιών, η τελική έκβαση των στρατιωτικών επιχειρήσεων ήταν προκαθορισμένη. Η πιο δύσκολη φάση, ωστόσο ξεκίνησε μετά την αμερικανοβρετανική επικράτηση και οι απαισιόδοξες προβλέψεις δικαιώθηκαν τόσο, διότι το Αμερικανικό πεντάγωνο προσπάθησε να κερδίσει τον πόλεμο με χαμηλό κόστος αλλά και να ανοικοδομήσει το Ιράκ με φθηνές μεθόδους» (Ντόκος 2004, 72). Το Ιράκ καταλήφθηκε εντός τριών εβδομάδων και η Βαγδάτη εντός τριών ωρών. Έτσι έγινε και στο Αφγανιστάν όπου οι Ρώσοι εντός ημερών κατέλαβαν τη χώρα και εντός ωρών την Καμπούλ, αλλά εγκατέλειψαν τη χώρα χωρίς γέλια και σοβαρά προβληματισμένοι, μετά από 10 έτη (Λακαφώσης 2003). Στη περίπτωση της επιχείρησης «Ιρακινή Ελευθερία», η σταθεροποίηση άργησε να έρθει και αυτό πραγματοποιήθηκε και εξαιτίας της ορθότητας - επικαιροποίησης της εκτιμής πληροφοριών. Τελικά, η ιστορία μάλλον επαναλαμβάνεται και οι εκτιμήσεις πληροφοριών των επιτελείων όλων των κλιμακίων που αφορούν τη σταθεροποίηση μετά τις πολεμικές επιχειρήσεις, θα πρέπει να το έχουν **πάντα** κατά νου.

Βιβλιογραφία

Bensahel, N. Olikier O. Crane, K. Brennan, R Gregg, Heather. Sullivan, Th.Ratmell, A. (2008) After Saddam: Prewar Planning and the Occupation of Iraq [διαδίκτυο], Rand Cooperation.

Bradley, Carl M. (2004) Intelligence, Surveillance And Reconnaissance In Support Of Operation Iraqi Freedom: Challenges For Operation Iraqi Freedom: Challenges For Rapid Maneuvers and Joint C4ISR Integration And Interoperability. Τελική Αναφορά, Newport: Joint Military Operations Department, Naval War College.

Βλάσσης, Σάββας, (2003) Επιχείρηση «Iraqi Freedom» - χερσαίες επιχειρήσεις. Στρατηγική, Απρίλιος, τεύχος 103, σελίδες: 70 - 79.

Cordesman, A. (2003) The intelligence failure in the Iraq war, Washington: Εκδόσεις Center for Strategic and International Studies.

Γενικό Επιτελείο Εθνικής Άμυνας. (2012) ΔΚ 2-1, Επιχειρησιακή Σχεδίαση Ενόπλων Δυνάμεων. Αθήνα: Έκδοση ΓΕΕΘΑ/Α2.

Crane, C. Ανχης ε.α. (2005) Phase IV: Where wars are really won. Military Review, Μάιος - Ιούνιος, σελίδες: 27-36.

Hendrickson, D. - Tucker, R. (2005) Revisions in Need of Revising: What Went Wrong in the Iraq War. Εκδόσεις: US Army War College, Strategic Studies Institute.

Hooker, Gr. (2005) Shaping the plan for Operation Iraqi Freedom - The role of military intelligence assessments. Revised edition. Washington: Εκδόσεις The Washington Institute for Near East Policy.

Hoover, M. Τχης (2012) The occupation of Iraq: a military perspective on lessons learned. International review of the Red Cross, τεύχος 885, Μάρτιος - Μάιος. σελίδες: 339-346.

Κουμπής, Ιωάννης. Ταξίαρχος (2004) Επιχείρηση «Iraqi Freedom». Στρατιωτική Επιθεώρηση, 6 (1) Ιανουάριος - Φεβρουάριος, σελίδες: 14-27.

Λακαφώσης, Δημήτριος Αντγος ε.α. (2004) Το Ιράκ: 10 μήνες μετά. Εθνικές Επάλξεις, τεύχος 60, Ιανουάριος - Φεβρουάριος, σελίδες: 44-46.

-. (2003) Συμπεράσματα από το τελευταίο πόλεμο στο Ιράκ. Προβληματισμοί Νοέμβριος. Διαθέσιμο http://www.elesme.gr/elesmegr/periodika/t16/t16_15.htm (πρόσβαση: 02 Ιαν 17)

Ντόκος, Θάνος. (2004) Τάσεις & χαρακτηριστικά του διεθνούς συστήματος μετά το πόλεμο του Ιράκ. Στρατιωτική Επιθεώρηση, Μάιος - Ιούνιος, σελίδες: 58-77.

Παπασωτηρίου, Χαράλαμπος. (2007) Η επέμβαση των ΗΠΑ στο Ιράκ: Πολιτική και Στρατηγική Ανάλυση. Γεωπολιτική, τεύχος 12, Σεπτέμβριος - Δεκέμβριος, σελίδες: 11-30.

Πρόβατα, Μαριέττα. (2003) 1991-2003: Πόλεμος πληροφοριών στο Ιράκ. Αμυντική Επιθεώρηση, Απρίλιος, τεύχος 15, σελίδες: 81-89.

Σταυρόπουλος, Δημήτριος. (2003) Πόλεμος στη Μεσοποταμία: οι χερσαίες επιχειρήσεις. Αμυντική Επιθεώρηση, Απρίλιος τεύχος 15, σελίδες: 46-61.

Χριστογιαννάκης, Γιώργος. (2003) Ο Β΄ πόλεμος του Κόλπου. Στρατηγική, Απρίλιος, τεύχος 103, σελίδες: 46-49.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Τχης (ΜΧ) Ευριπίδης Χανιάς γεννήθηκε στο Βόλο την 18 Δεκ 1976. Εισήχθη στη Στρατιωτική Σχολή Ευελπίδων το 1995 και αποφοίτησε το 1999 ως Ανθυπολοχαγός Μηχανικού. Αποφοίτησε επιτυχώς από όλα τα σχολεία του όπλου του, τη Σχολή Τεχνικής Εκπαίδευσης Αξιωματικών Μηχανικού (ΣΤΕΑΜΧ/61η ΕΣ) καθώς και από τη Σχολή Διοίκησης και Επιτελών (ΣΔΙΕΠ/24η ΕΣ) και την Ανωτάτη Διακλαδική Σχολή Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ/14η ΕΣ). Επιπλέον, είναι απόφοιτος του Τμήματος Βασικής Εκπαίδευσης Αξιωματικών της Σχολής ΜΧ του στρατού των ΗΠΑ και έχει παρακολουθήσει το NATO Defense

Planning Process Course στο NATO School.

Έχει υπηρετήσει σε αριθμό Ανεξάρτητων Υπομονάδων Μηχανικού και διετέλεσε Διοικητής των 3 και 7 ΛΜΧ. Αναπτύχθηκε στο Αφγανιστάν ως Δκτής ΛΜΧ του ΤΕΣΑΦ-30. Επίσης υπηρέτησε στη Διεύθυνση Σχεδίων και Ασκήσεων (ΔΙΣΧΕΑ) του ΓΕΣ, ως επιτελής στο τμήμα διεθνούς σχεδίασης.

Στο παρελθόν, έχουν δημοσιευθεί 8 άρθρα του στη Στρατιωτική Επιθεώρηση και 1 άρθρο στη Διακλαδική Επιθεώρηση της ΑΔΙΣΠΟ. Κατέχει πτυχίο Αγγλικής γλώσσας (επίπεδου Γ1) και πτυχία Γαλλικής και Ισπανικής γλώσσας (επίπεδο Β2).

Την παρούσα περίοδο υπηρετεί στη XII Μηχανοκίνητη Μεραρχία Πεζικού «ΕΒΡΟΥ» ως επιτελής 4ου ΕΓ. Είναι έγγαμος με 2 τέκνα.

"Μελέτη της Διοίκησης Αλλαγών στις ΕΔ και του Φαινομένου ο πιο Πειθαρχημένος Οργανισμός να Αντιστέκεται στις Αλλαγές"

του Ανχη (ΤΘ) Ψωφίδη Σταύρου, Σπουδαστή της 14ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

Εισαγωγή

«Τα πάντα ρει και ουδέν μένει» (Ηράκλειτος, 544 - 484 π.Χ.)

Η αλλαγή αποτελεί μία αδιάκοπη διαδικασία για όλους τους οργανισμούς προκειμένου να είναι αποτελεσματικοί, αποδοτικοί και ικανοί να επιβιώσουν στο ταχέως μεταβαλλόμενο περιβάλλον της εποχής. Η διαχείριση-διοίκηση αλλαγών είναι η διαδικασία της συνεχούς ανανέωσης της δομής, της λειτουργίας, των ενεργειών και της εργασιακής κουλτούρας των οργανισμών, για την εξυπηρέτηση των συνεχώς μεταβαλλόμενων απαιτήσεων του εσωτερικού και εξωτερικού περιβάλλοντός τους. Βασικό στοιχείο της αποτελεί ο επηρεασμός της συμπεριφοράς του ανθρώπινου δυναμικού προκειμένου να ενισχυθούν οι κινητήριες δυνάμεις της αλλαγής και ταυτόχρονα να αποδυναμωθούν οι δυνάμεις που αντιστέκονται σε αυτή.

Κάθε οργανισμός έχει διαφορετικά χαρακτηριστικά και δεδομένα τα οποία επιδρούν στην όποια αλλαγή και το ίδιο συμβαίνει και με τις Ένοπλες Δυνάμεις (ΕΔ). Η έννοια της αλλαγής δεν αποτελεί κάτι νέο για τις ΕΔ οι οποίες επιδιώκουν να προσαρμόζονται στο σύγχρονο επιχειρησιακό περιβάλλον και να εκμεταλλεύονται τις όποιες προκλήσεις, προκειμένου να παραμένουν ισχυρές και αποτελεσματικές στην εκπλήρωση της αποστολής τους.

Το παρόν άρθρο αποτελεί περίληψη της διατριβής του συγγραφέα η οποία συντάχθηκε στα πλαίσια της φοίτησής του στη ΑΔΙΣΠΟ με την 14η εκπαιδευτική σειρά. Συνοπτικά εξετάζονται παρακάτω, η έννοια και τα χαρακτηριστικά των διαφόρων οργανισμών και επιχειρείται μία αντιστοίχιση των ΕΔ σε κάποιο τύπο οργανισμού, με βάση τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους. Στην συνέχεια αναλύονται τα πιθανά αίτια πρόκλησης των αλλαγών, τόσο στους διάφορους οργανισμούς όσο και στις ΕΔ, εξετάζεται το φαινόμενο της αντίστασης στις αλλαγές και προτείνονται στρατηγικές αντιμετώπισής του. Επιπλέον, παρουσιάζονται τα πλέον διαδεδομένα μοντέλα διαχείρισης αλλαγών από την διεθνή βιβλιογραφία και επισημαίνονται εκείνα που εκτιμάται ότι ταιριάζουν στον τύπο των ΕΔ ως συγκεκριμένη μορφή οργανισμού. Καταλήγοντα, παρουσιάζονται τα σχετικά συμπεράσματα και προτείνεται ένα μοντέλο διαχείρισης-διοίκησης αλλαγών για τις ΕΔ, προσαρμοζόμενο στα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά αυτών. Το μοντέλο αυτό δύναται να αποτελέσει έναν βασικό οδηγό-βοηθό των εκάστοτε υπεύθυνων διαχειριστών αλλαγών και μπορεί να εμπλουτισθεί περαιτέρω.

Κατηγορίες και τύποι οργανισμός

Ένας οργανισμός μπορεί να θεωρηθεί ως ο ορθολογικός συντονισμός των δραστηριοτήτων ενός αριθμού ανθρώπων για την επίτευξη του κοινού σκοπού, μέσω του καταμερισμού της εργασίας και των λειτουργιών, καθώς και μέσω της υφιστάμενης ιεραρχίας εξουσιών και ευθυνών εντός αυτού (Mukherjee 2015). Το βασικό στοιχείο ενός οργανισμού δεν είναι οι εγκαταστάσεις του, η πολιτική του, ή οι διαδικασίες που ακολουθεί, αλλά το ανθρώπινο δυναμικό του και οι διαπροσωπικές σχέσεις που αναπτύσσονται εντός αυτού (Daft 2010) (Pathak 2010).

Οι οργανισμοί κυμαίνονται από μικρές ή οικογενειακές επιχειρήσεις μέχρι μεγάλες ή πολυεθνικές εταιρείες. Διακρίνονται σε «κερδοσκοπικούς» και «μη κερδοσκοπικούς» (Daft 2010), ενώ επιπλέον διαχωρίζονται σε «ιδιωτικούς», «συνεργατικούς» και «δημόσιους» οργανισμούς (Pathak 2010). Σύμφωνα με τον Gareth Morgan (1997), οι οργανισμοί γίνονται αντιληπτοί με την μεταφορική-αλληγορική αντιστοίχισή τους σε οκτώ διαφορετικές εννοιολογικές κατηγορίες (Morgan 1997), οι τέσσερις εκ των οποίων παρουσιάζονται συνοπτικά παρακάτω.

Ο οργανισμός ως «μηχανισμός» (machine), χαρακτηρίζεται ως η ορθολογική επιχείρηση που είναι σχεδιασμένη και δομημένη για την επίτευξη προκαθορισμένων στόχων (Morgan 1997). Κάθε εργαζόμενος θα πρέπει να έχει μόνο έναν προϊστάμενο και να διοικείται βάσει στόχων. Οι ομάδες αντιπροσωπεύουν το άθροισμα των ατομικών προσπαθειών και η εργασία διαχωρίζεται σε συγκεκριμένους ρόλους. Πρέπει να υπάρχει πειθαρχία των εργαζομένων και η διοίκηση θα πρέπει να ασκεί τον έλεγχο (Cameron and Green 2015).

Στην περίπτωση του οργανισμού ως «πολιτικό σύστημα» (political system), αναγνωρίζεται η σημασία που έχουν η εξουσία, τα ανταγωνιστικά συμφέροντα και οι συγκρούσεις μέσα σε έναν οργανισμό. Βασικό χαρακτηριστικό του είναι, μεταξύ άλλων, ότι υπάρχει ένας σημαντικός πολιτικός χάρτης ο οποίος υπερισχύει της υφιστάμενης ιεραρχικής δομής. Συνεχίζοντας, ο οργανισμός ως «ζωντανός οργανισμός» (organism) θεωρείται ως σύνολο αλληλένδετων υποσυστημάτων, σχεδιασμένα να εξισορροπούν τις απαιτήσεις του περιβάλλοντος και των εσωτερικών αναγκών των ατόμων και των ομάδων. Τέλος, στην περίπτωση της «ροής και μετασχηματισμού» (flow and transformation), αντιλαμβανόμαστε τους οργανισμούς ως μέρος της ροής του περιβάλλοντος, με δυνατότητες αυτο-οργάνωσης, αλλαγής και αυτο-ανανέωσης (Cameron and Green 2015).

Οι Ελληνικές ΕΔ ως οργανισμός

Η αποστολή των ΕΔ όπως αυτή αποτυπώνεται σαφώς στην Εθνική Στρατιωτική Στρατηγική (ΕΘΣΣ) είναι «η διασφάλιση της εδαφικής ακεραιότητας, της εθνικής κυριαρχίας, των κυριαρχικών δικαιωμάτων και των αρμοδιοτήτων της χώρας, που καθορίζονται από διεθνείς συμβάσεις ή δια της διεξαγωγής των απαιτούμενων κατά περίπτωση επιχειρήσεων προς συμβολή και αντιμετώπιση κάθε

μορφής απειλής κατά των εθνικών συμφερόντων» (ΥΠΕΘΑ 2014, 40). Εκτός από την επιχειρησιακή τους αποστολή, σε καθημερινή σχεδόν βάση δείχνουν το κοινωνικό τους πρόσωπο, επιβεβαιώνοντας την αίσθηση του ελληνικού λαού ότι δεν αποτελούν ένα κλειστό και οριοθετημένο χώρο, αλλά ένα αναπόσπαστο τμήμα του ευρύτερου κοινωνικού συνόλου (ΥΠΕΘΑ 2014, 116).

Οι ΕΔ θα μπορούσαν να χαρακτηριστούν ως ένας κυβερνητικός οργανισμός, αλλά με τεράστιες διαφορές από λοιπούς παρόμοιους οργανισμούς. Διαφορές εντοπίζονται στην αποστολή τους, στην κουλτούρα τους, στην αυστηρή ιεραρχική δομή τους και στην έννοια της πειθαρχίας. Ως οργανισμός θεωρείται ότι δεν ανήκει στην κατηγορία των κερδοσκοπικών οργανισμών, καθώς η λειτουργία του δεν αποβλέπει στην αύξηση των κερδών του, αλλά στην παροχή υπηρεσιών στο κράτος και στο ευρύτερο κοινωνικό σύνολο. Χαρακτηρίζονται από επακριβώς καθορισμένο τύπο εργασίας -οργανωμένη σε αυστηρά ιεραρχική δομή- και με επακριβώς καθορισμένη αλυσίδα διοίκησης, χαρακτηριστικά τα οποία σύμφωνα με τον Morgan (2006) αντιστοιχούν στον τύπο του «μηχανισμού» (Morgan 2006). Κατά συνέπεια θα μπορούσαμε να υποστηρίξουμε ότι οι ΕΔ ως οργανισμός αντιστοιχούν στον τύπο του «μηχανισμού».

	Χαρακτηριστικά	ΕΔ
Μηχανισμός	Κάθε εργαζόμενος θα πρέπει να έχει μόνο έναν προϊστάμενο	☒
	Η εργασία θα πρέπει να διαχωρίζεται σε συγκεκριμένους ρόλους	☒
	Κάθε άτομο θα πρέπει να διαχειρίζεται – διοικείται βάσει στόχων	☒
	Οι ομάδες δεν αντιπροσωπεύουν τίποτα παραπάνω από το άθροισμα των ατομικών προσπαθειών	☒
	Η διοίκηση πρέπει να ελέγχει και θα πρέπει να υπάρχει πειθαρχία των εργαζομένων	☒
Πολιτικό Σύστημα	Κανένα άτομο δεν μπορεί να μείνει εκτός της πολιτικής των οργανισμών, καθώς ο καθένας αποτελεί ήδη μέρος αυτής	☒
	Η εξασφάλιση υποστήριξης για την προσπάθεια ενός εκάστου εργαζομένου είναι απαραίτητη εάν κάποιος επιθυμεί να πετύχει κάτι	☐
	Θα πρέπει να γνωρίζεις ποιος είναι ισχυρός και ποιοι είναι κοντά σε αυτόν ή σε ποιον κοντά είναι αυτοί	☐
	Υπάρχει ένας σημαντικός πολιτικός χάρτης ο οποίος υπερισχύει της υφιστάμενης ιεραρχικής δομής του οργανισμού	☐
	Οι συμμαχίες μεταξύ των εργαζομένων είναι σημαντικότερες από τις ομάδες εργασίας	☐
	Οι πιο σημαντικές αποφάσεις σε έναν οργανισμό αφορούν την κατανομή των σπάντων πόρων, δηλαδή ποιος παίρνει τι και αυτό επιτυγχάνεται μέσω διαπραγματεύσεων και ανταγωνισμών για κάποια θέση	☐
Ζωντανός Οργανισμός	Δεν υπάρχει ένας και μοναδικός καλύτερος τρόπος για τον σχεδιασμό και την διαχείριση-διοίκηση ενός οργανισμού	☐
	Η ροή πληροφοριών μεταξύ των διαφόρων συστημάτων και του περιβάλλοντος είναι σημαντική για την επιτυχία του οργανισμού	☒
	Είναι σημαντική η επίτευξη της προσαρμογής μεταξύ των ατομικών και ομαδικών αναγκών των εργαζομένων με αυτές του οργανισμού	☐
Ροή και Μετασχηματισμός	Οι οργανισμοί έχουν φυσική ικανότητα στην αυτο-ανανέωση	☐
	Η ζωή των οργανισμών δεν διέπεται από κανόνες αιτίας και αποτελέσματος	☐
	Βασικές εντάσεις είναι σημαντικές για την εμφάνιση νέων τρόπων αντιμετώπισης των πραγμάτων	☒
	Η τυπική οργανωτική δομή του οργανισμού (ομάδες, ιεραρχία, κλπ) αντιπροσωπεύει μόνο μία από τις πολλές διαστάσεις της ζωής στον οργανισμό	☐

Πίνακας 1: Αλληγορική αντιστοίχιση οργανισμών και αντιστοίχιση των ΕΔ

Οργανωσιακή Ανάπτυξη - Διοίκηση και Τύποι Αλλαγών

Οι οργανισμοί επιδιώκουν την ανάπτυξη και την αλλαγή προκειμένου να λειτουργούν πιο αποτελεσματικά στο σημερινό ανταγωνιστικό και συνεχώς εξελισσόμενο περιβάλλον. Η οργανωσιακή ανάπτυξη και η διαχείριση-διοίκηση αλλαγών βοηθούν τους οργανισμούς στην αναγνώριση της ανάγκης για αλλαγή και στον σχεδιασμό της υλοποίησης αυτής (Rothwell, Sullivan, and Stavros 2010). Η έννοια της αλλαγής αφορά την διαχρονική προσπάθεια μεταβολής της παρούσας κατάστασης και είναι δυνατόν να ξεκινήσει ως μία φυσική διαδικασία εντός ενός οργανισμού ή και σκόπιμα, προκαλούμενη από εσωτερικούς ή εξωτερικούς, στο περιβάλλον του οργανισμού, παράγοντες (Mukherjee 2015).

Η διαχείριση-διοίκηση αλλαγών είναι η διαδικασία της συνεχούς ανανέωσης της δομής, της κατεύθυνσης και των δυνατοτήτων ενός οργανισμού, προκειμένου να εξυπηρετεί τις συνεχώς μεταβαλλόμενες ανάγκες των εξωτερικών και εσωτερικών πελατών του (Moran and Brightman 2000, 66). Παρά το γεγονός ότι η επιτυχής διαχείριση των αλλαγών αποτελεί πλέον μια αναγκαιότητα για την επιβίωση των οργανισμών, στην ευρύτερη βιβλιογραφία αναφέρεται ένα ποσοστό αποτυχίας της τάξεως του 70%, όλων των προγραμμάτων εφαρμογής αλλαγών που ξεκίνησαν στο παρελθόν (Balogun and Hope Hailey 2008) (Hughes 2011). Το υψηλό αυτό ποσοστό αποτυχίας μπορεί να οφείλεται στην έλλειψη ενός έγκυρου πλαισίου εφαρμογής και διαχείρισης των αλλαγών (Burnes 2004), ή στην στάση των εργαζομένων και την συμπεριφορά της διοίκησης ή ακόμα και στην χρήση αργών και άκαμπτων διαδικασιών για την διαχείριση της αλλαγής (Guest 2004).

Οι αλλαγές θα μπορούσαν να διακριθούν στις «προγραμματισμένες» και «μη προγραμματισμένες», καθώς επίσης και στις «προληπτικές», τις «θεμελιώδεις» και τις «σταδιακές» (Mukherjee 2015). Σύμφωνα με την Senior (2002), οι αλλαγές διακρίνονται επίσης ανάλογα με, την «συχνότητα εμφάνισης» και το «μέγεθος» αυτών, αλλά και με τον «τρόπο» που πραγματοποιούνται [(Senior 2002), όπως αναφέρεται στον (Todnem 2005)]. Τέλος, η Balogun (2001), αναφερόμενη στις στρατηγικές αλλαγές, τις διακρίνει ανάλογα με την «έκταση» αυτών και την «ταχύτητα» με την οποία πρέπει να επιτευχθούν. Στην πρώτη περίπτωση διακρίνουμε τις «άμεσες» και τις «σταδιακές», ενώ στην δεύτερη διακρίνουμε τις αλλαγές «μετασχηματισμού» και τις αλλαγές «επανευθυγράμμισης» (Balogun 2001).

Αιτίες Αλλαγών - Εφαρμογή Αλλαγών στις ΕΔ

Σύμφωνα με την Λευκή Βίβλο του ΥΠΕΘΑ (2014), «Απώτερος στόχος του ΥΠΕΘΑ είναι, η συνεχής μετεξέλιξη, ο μετασχηματισμός και η διαρκής προσαρμογή των ελληνικών ΕΔ στα σύγχρονα δεδομένα. ... Οι ελληνικές ΕΔ προσαρμόζονται, μετεξελίσσονται και εφαρμόζουν νέα δεδομένα στην οργανωτική αλλά και στην επιχειρησιακή σχεδίαση, με στόχο όχι μόνο τη διαχείριση του σήμερα αλλά κυρίως τη διαμόρφωση του αύριο» (ΥΠΕΘΑ 2014, 4-5). Από τα παραπάνω είναι προφανές ότι η ανάγκη για συνεχή αλλαγή και εξέλιξη στις ΕΔ, όχι μόνο έχει

γίνει απολύτως αντιληπτή από το ανώτατο ιεραρχικό επίπεδο, αλλά αποτελεί και την κύρια προτεραιότητα της ηγεσίας.

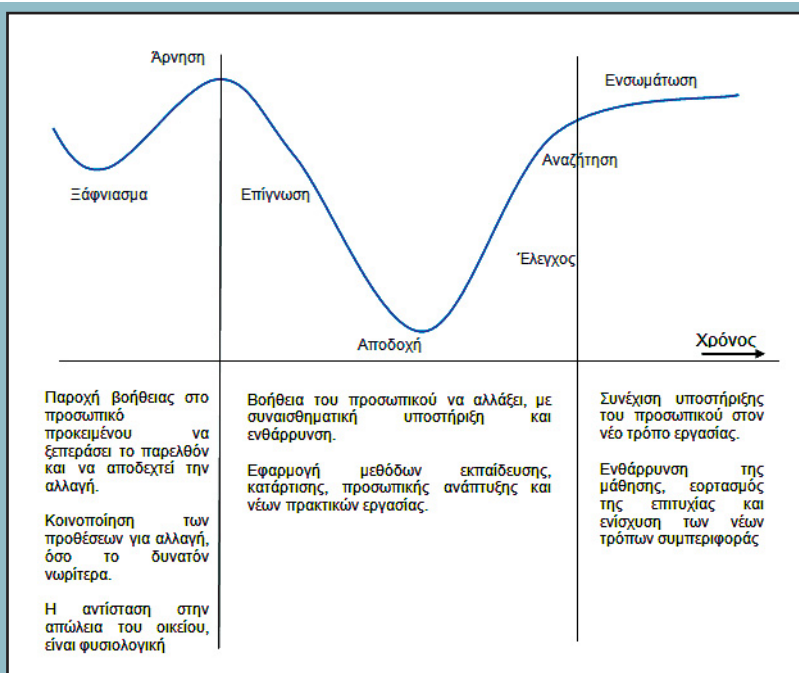
Επιχειρώντας να ανιχνεύσουμε τα αίτια των αλλαγών στις ΕΔ θα μπορούσαμε να θεωρήσουμε ως πρώτη αιτία τις απειλές που έχουν να αντιμετωπίσουν. Μερικές από τις κύριες απειλές υπονόμησης της ασφάλειας της χώρας είναι η διεθνής τρομοκρατία και ο κυβερνοπόλεμος (ΥΠΕΘΑ 2014, 134). Μία δεύτερη αιτία αλλαγών είναι η τεχνολογία την οποία οι ΕΔ προσπαθούν να ακολουθήσουν και να εκμεταλλευτούν και η οποία αποτελεί σημαντικό πολλαπλασιαστή ισχύος αυτών (ΥΠΕΘΑ 2014, 137). Τα κοινωνικά δρώμενα αποτελούν μία ακόμα αιτία αλλαγών, καθώς οι ΕΔ δεν μπορούν να είναι αποκομμένες από την κοινωνία στην οποία ζουν και την οποία καλούνται να υπερασπιστούν. Τέλος, οι πόροι και ειδικότερα η έλλειψη αυτών, αποτελούν ίσως την σημαντικότερη αιτία αλλαγών στις ΕΔ.

Η εφαρμογή των αλλαγών στις ΕΔ δεν διαφέρει σημαντικά σε σχέση με την εφαρμογή προγραμμάτων διαχείρισης αλλαγών σε επιχειρήσεις. Η διαβούλευση αποτελεί σημαντικό στοιχείο της όλης διαδικασίας και η χρησιμοποίηση των ιδεών του ανθρώπινου δυναμικού είναι απαραίτητη. Η υλοποίηση αλλαγών δεν είναι δουλειά ενός ή λίγων αλλά συλλογική εργασία μεγάλου αριθμού εμπλεκομένων που απαιτείται για την επιτυχή ολοκλήρωσή της ("Change and the Military" 2017).

Αιτίες Αντίστασης στην Αλλαγή και Στρατηγικές Αντιμετώπισεις

Οι προσπάθειες για επίτευξη οργανωσιακών αλλαγών συχνά έρχονται αντιμέτωπες με την αντίσταση που προβάλλεται από τον ανθρώπινο παράγοντα. Οι άνθρωποι οι οποίοι επηρεάζονται από τις αλλαγές είναι βέβαιο ότι θα βιώσουν κάποιου είδους συναισθηματική αναστάτωση, αφού ακόμα και αλλαγές που φαίνονται ορθολογικές και θετικές, προκαλούν κάποιο είδος απώλειας και αβεβαιότητας. Σε κάθε περίπτωση, είτε μεμονωμένα είτε ομαδικά, οι άνθρωποι θα αντιδράσουν για διαφορετικούς λόγους και με διαφορετικούς τρόπους στις επερχόμενες αλλαγές, τηρώντας από παθητική έως και επιθετική στάση (Kotter and Schlesinger 2008).

Ως αιτίες της αντίστασης στις αλλαγές θα μπορούσαν να αναφερθούν, η έκπληξη, η κακή κατανόηση, η έλλειψη εμπιστοσύνης, ο φόβος της αποτυχίας, η χαμηλού επιπέδου εκπαίδευση, το αίσθημα της απειλής για την κατάσταση εργασίας, ο φόβος για το ανεπαρκές αποτέλεσμα και η αβεβαιότητα (Dent and Goldbert 1999). Επιπλέον, σύμφωνα με τους Kotter και Schlesinger (2008), οι πιο κοινοί λόγοι για τους οποίους οι άνθρωποι αντιστέκονται στις αλλαγές είναι, η επιθυμία τους να μην χάσουν κάτι το αξιόλογο, η παρανόηση της αλλαγής και των επιπτώσεών της, η πεποίθηση ότι η αλλαγή δεν έχει νόημα για τον οργανισμό και η μικρή ανοχή των ανθρώπων στις αλλαγές (Kotter and Schlesinger 2008).

Οι διαχειριστές των αλλαγών σε πολλές περιπτώσεις υποτιμούν την ποι- κιλία των μεθόδων που έχουν οι άνθρωποι στην διάθεσή τους προκειμένου να αντισταθούν στις αλλαγές, καθώς και την ικανότητά τους να επηρεάσουν θετι- κά άλλα άτομα κατά την διαδικασία της υλοποίησης της αλλαγής. Ως στρατηγι- κές αντιμετώπισης της αντίστασης προτείνονται, η εκπαίδευση του προσωπικού, η συμμετοχή του στην διαδικασία υλοποίησης της αλλαγής, η διευκόλυνση του προσωπικού στην νέα κατάσταση, οι διαπραγματεύσεις με το προσωπικό, η χει- ραγώγησή του, ο εξαναγκασμός, η συζήτηση, τα οικονομικά οφέλη για το προ- σωπικό και η πολιτική υποστήριξη των αλλαγών (Dent and Goldbert 1999, 28). Παρόμοιες στρατηγικές προτείνονται και από τους Kotter και Schlesinger (2008).

Αντίσταση στην Αλλαγή στις ΕΔ - Στρατηγικές Αντιμετώπισης

Η κουλτούρα των ΕΔ μπορεί σε ορισμένες περιπτώσεις να αποτελεί μει- ονέκτημα στην εφαρμογή αλλαγών. Υπάρχει αναμφισβήτητα κάποιος βαθμός συντηρητικότητας, η οποία σε πολλές περιπτώσεις είναι απαραίτητη στις ΕΔ. Παρ' όλ' αυτά, ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά τους που τις διαφοροποιεί από τους περισσότερους δημόσιους και ιδιωτικούς οργανισμούς, είναι η αυστηρή κάθετη ιεραρχική δομή τους. Η δομή αυτή αποτελεί σημαντικό πλεονέκτημα στη υλοποίηση των αλλαγών. Ένα άλλο βασικό χαρακτηριστικό των ΕΔ είναι η έννοια της πειθαρχίας, η οποία αποτελεί ένα ακόμα σημαντικό πλεονέκτημα στην υλοποίηση αλλαγών. Λόγω επαγγέλματος, κάθε μέλος των ΕΔ είναι πρό- θυμος/η αλλά και υποχρεωμένος/η να εκτελέσει τις εντολές των ιεραρχικά προϊ- σταμένων του/της και κατά συνέπεια να φέρει εις πέρας το ανατεθέν έργο.

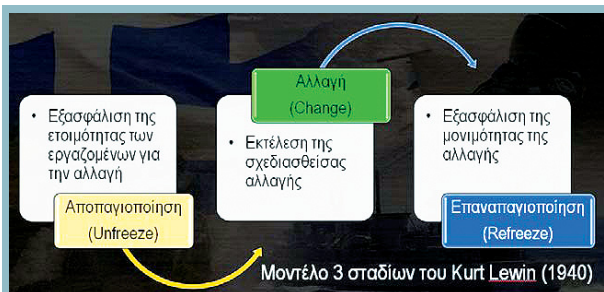
Η εκπαίδευση αποτελεί τμήμα της καθημερινότητας των ΕΔ. Η προετοιμασία του προσωπικού για οποιαδήποτε επικείμενη αλλαγή μπορεί να γίνει με κατάλληλη προσαρμογή της εκπαίδευσης και των υπάρχουσών εκπαιδευτικών εγκαταστάσεων προς όφελος του προσωπικού και κέρδος χρόνου. Τέλος, η εφαρμογή αλλαγών στις ΕΔ βρίσκει πάντα ανθρώπους πρόθυμους να την υλοποιήσουν, με θετική σκέψη και με διάθεση «μπορώ». Το προσωπικό των ΕΔ θα επιδιώξει να υλοποιήσει κάθε διαταγή, όσο δύσκολη ή απίθανη και αν φαίνεται και να επιφέρει θετικό αποτέλεσμα.

Από την μελέτη της βιβλιογραφίας είναι προφανές ότι σχεδόν όλες οι διαδικασίες υλοποίησης αλλαγών αντιμετωπίζουν κάποια μορφή αντίστασης. Οι λόγοι αναφέρθηκαν παραπάνω, ενώ η ένταση της αντίστασης εξαρτάται κάθε φορά από διάφορους παράγοντες. Η έννοια της πειθαρχίας εντός του οργανισμού αποτελεί έναν από τους παράγοντες αυτούς, αλλά φαίνεται ότι ενεργεί διαφορετικά στις ΕΔ απ' ότι σε άλλους οργανισμούς. Σε δημόσιους για παράδειγμα οργανισμούς, η πειθαρχία του προσωπικού στα συλλογικά όργανα ή τις ενώσεις εργαζομένων μπορεί πράγματι να ενισχύσει την αντίσταση στην αλλαγή. Αντίθετα, στις ΕΔ όπως προαναφέρθηκε, η πειθαρχία δρα ενισχυτικά στην υλοποίηση των αλλαγών. Κατά συνέπεια, ο βαθμός αντίστασης στις αλλαγές από τον πιο πειθαρχημένο οργανισμό, εκτιμάται ότι εξαρτάται από την μορφή και τον τύπο του κάθε οργανισμού.

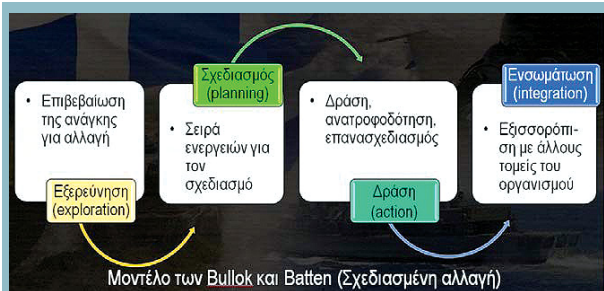
Μοντέλα Διαχείρισης Αλλαγών

Στη συνέχεια παρουσιάζονται συνοπτικά πέντε μοντέλα διαχείρισης αλλαγών, όπως αυτά αναλύονται από τους Cameron και Green (2014) και εξετάζεται πιο από αυτά ταιριάζει περισσότερο με τα χαρακτηριστικά των ΕΔ.

Ένα από τα σημαντικότερα μοντέλα αναπτύχθηκε από τον Kurt Lewin την δεκαετία του 1940 και εξακολουθεί να έχει ισχύ και σήμερα. Αποτελεί μία διαδικασία τριών σταδίων που περιγράφονται ως «αποπαγοποίηση ή ξεπάγωμα» (unfreeze), «αλλαγή» (change) και «επαναπαγοποίηση ή ξαναπάγωμα» (refreeze) (Cameron and Green 2015).

Το μοντέλο των Bullock και Batten (σχεδιασμένη αλλαγή), προέρχεται από την γενικότερη θεωρία της διοίκησης έργων. Το μοντέλο ακολουθεί τέσσερα στάδια σχετικά με την διαδικασία υλοποίησης των προγραμ-

ματισμένων αλλαγών, την «εξερεύνηση» (exploration), τον «σχεδιασμό» (planning), την «δράση» (action) και την «ολοκλήρωση - ενσωμάτωση» (integration) (Pas-senheim 2010).

Το μοντέλο των 8 βημάτων του Kotter αποτελεί μία συστηματική προσέγγιση για την επίτευξη επιτυχούς και βιώσιμης αλλαγής. Τα 8 βήματα του Kotter είναι: δημιουργία αίσθησης του επείγοντος, δημιουργία συμμαχίας, ανάπτυξη σαφούς οράματος, κοινοποίηση οράματος, ενί-

σχυση του προσωπικού για υπέρβαση εμποδίων, δημιουργία βραχυπρόθεσμων επιτυχιών, συγχώνευση και συνέχιση ενεργειών, εδραίωση των νέων στρατηγικών στην κουλτούρα του οργανισμού (Kotter 1990) (Pietersma and Van den Berg 2015).

Σύμφωνα με το μοντέλο της αντιστοιχίας των Nadler και Tushman (the congruence model), η διαδικασία του μετασχηματισμού αποτελείται από 4 βασικές συνιστώσες, την «εργασία», τους «ανθρώπους», τον «επίσημο οργανισμό» και τον «άτυπο οργανισμό». Η όλη διαδικασία αναπτύσσεται σε οκτώ στάδια (Nadler, Tushman, and Hatvany 1980).

Τέλος, ο Bridges (1991) κάνει μία σαφή διάκριση ανάμεσα στην προγραμματισμένη αλλαγή και την μετάβαση, χαρακτηρίζοντας την δεύτερη ως την πλέον περίπλοκη. Το μοντέλο (η διαχείριση της μετάβασης) αποτελείται από 3 φάσεις: το «τέλος» (ending), την «ουδέτερη ζώνη» (neutral zone) και την «νέα αρχή» (new beginning) (Cameron and Green 2015) (Anon 2017).

Καταλληλότητα Μοντέλων για τις ΕΔ

Μοντέλο Αλλαγών	Αλληγορική Εκτίμηση			
	Μηχανισμός (ΕΔ)	Πολιτικό Σύστημα	Ζωητανός Οργανισμός	Ροή και Μετασχηματισμός
Levin	★		★	
Bullok and Batten	★			
Kotter	★	★	★	
Nadler and Tushman		★	★	
William Bridges	★		★	★

Πίνακας 2: Μοντέλα αλλαγών που εφαρμόζονται ανάλογα με την αλληγορική εκτίμηση

Πηγή: Cameron και Green (2015)

Λαμβάνοντας υπόψη την αλληγορική αντιστοιχισή των οργανισμών που παρουσιάστηκε αρχικά και τα μοντέλα διαχείρισης αλλαγών που προαναφέρθηκαν, στον παρακάτω πίνακα φαίνονται τα καταλληλότερα μοντέλα για κάθε τύπο οργανισμού, σύμφωνα με τους Cameron και Green (2015).

Όπως έχει ήδη αναφερθεί, τα χαρακτηριστικά των ΕΔ προσομοιάζουν περισσότερο με τον τύπο του οργανισμού ως «μηχανισμό». Από τον παραπάνω πίνακα διαπιστώνουμε ότι τα πλέον κατάλληλα μοντέλα διαχείρισης αλλαγών που θα μπορούσαν να χρησιμοποιη-

θούν για τον τύπο αυτό και κατά συνέπεια από τις ΕΔ είναι, το μοντέλο τριών σταδίων του Lewin, το μοντέλο Bullock και Batten, το μοντέλο οκτώ βημάτων του Kotter και το μοντέλο του Bridges. Η παρούσα ανάλυση δεν αποσκοπεί στην πρόταση υιοθέτησης κάποιου συγκεκριμένου μοντέλου, αλλά εκτιμά ότι μπορεί να χρησιμοποιηθεί οποιοδήποτε από αυτά, αναλόγως καταστάσεως και εξοικίωσης των αρμοδίων με αυτά. Στην συνέχεια αναπτύσσεται ένα προτεινόμενο για τις ΕΔ μοντέλο διαχείρισης-διοίκησης αλλαγών το οποίο προκύπτει από τον συνδυασμό των προαναφερθέντων μοντέλων και έχοντας λάβει υπόψη τις ιδιαιτερότητες των ΕΔ.

Συμπεράσματα

Η αλλαγή στις ΕΔ είναι μία δυναμική διαδικασία μετάφρασης άυλων οραμάτων και στρατηγικών, σε απτούς και βιώσιμους στόχους. Ο ηγέτης και διαχειριστής των εκάστοτε αλλαγών θα πρέπει να είναι σε θέση να αναγνωρίζει, να αναλύει και να κατανοεί τις κινητήριες δυνάμεις των αλλαγών προκειμένου να σχεδιάσει την εφαρμογή τους και να επιτευχθούν οι στόχοι του οργανισμού. Ο πυρήνας της εφαρμογής της αλλαγής είναι η ανάπτυξη ενός οράματος και ενός στρατηγικού σχεδίου για την υλοποίησή του.

Η αλλαγή αντιμετωπίζει αντίσταση η οποία είναι αναμενόμενη αφού οι άνθρωποι γενικότερα επιθυμούν να παραμένουν στις παλιές τους συνήθειες και έχουν συνήθως μικρή επιθυμία για να εκπαιδευτούν και να λειτουργούν σε νέες καταστάσεις. Η όποια αδυναμία προσαρμογής στη νέα κατάσταση δημιουργεί αναταραχή και εκτρέπει τον σχεδιασμό. Ο πιο πειθαρχημένος οργανισμός δεν είναι πάντα αυτός που αντιστέκεται στις αλλαγές. Η πειθαρχία μπορεί να αποτελέσει επιταχυντή και όχι εμπόδιο των αλλαγών, όπως στην περίπτωση των ΕΔ.

Η επικοινωνία με το προσωπικό είναι μεγάλης σημασίας και θα πρέπει να επιδιώκεται τόσο προς τους προϊσταμένους, όσο και προς τους υφιστάμενους, συμβάλλοντας στην βελτίωση της διαδικασίας εφαρμογής της αλλαγής. Η επικοινωνία θα πρέπει να χαρακτηρίζεται από ειλικρίνεια. Η ειλικρινής στάση προστατεύει από την αναξιοπιστία η οποία κατά συνέπεια οδηγεί στην έλλειψη εμπιστοσύνης του προσωπικού προς την ηγεσία του. Η παρακολούθηση των αποτελεσμάτων των αλλαγών και τα διδάγματα από την εφαρμογή τους είναι εξίσου σημαντικά. Όλες οι αλλαγές θα πρέπει να αναθεωρούνται σε τακτά χρονικά διαστήματα και να λαμβάνονται κατάλληλες διορθωτικές ενέργειες εφόσον απαιτείται.

Προτάσεις

Η υψηλή εκπαίδευση και κατάρτιση του προσωπικού των ΕΔ, το καθιστούν τον πλέον απαραίτητο συνεργάτη για τον σχεδιασμό και την υλοποίηση οποιασδήποτε αλλαγής. Θα πρέπει να λαμβάνεται υπόψη η γνώμη του προσωπικού, να εμπλέκεται στην όλη διαδικασία και το πλέον σχετικά εκπαιδευμένο προσωπικό να ηγείται του σχεδιασμού και της υλοποίησης των όποιων αλλαγών. Θα πρέπει να πιστέψουμε στο έμφυχο δυναμικό μας και να το χρησιμοποιήσουμε προς όφελος των ΕΔ.

Λαμβάνοντας υπόψη τα μοντέλα διαχείρισης αλλαγών που παρουσιάστηκαν και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των ΕΔ, προτείνεται το παρακάτω μοντέλο διαχείρισης-διοίκησης αλλαγών (4 σταδίων - 20 βημάτων) για χρήση από τις ΕΔ. Το συγκεκριμένο μοντέλο μπορεί να χρησιμοποιηθεί από κάθε εμπλεκόμενο στην διαχείριση αλλαγών στις ΕΔ, σαν οδηγός ενεργειών που πρέπει να ακολουθηθούν, ενώ μπορεί να εμπλουτιστεί περαιτέρω ανάλογα με τις προσωπικές εμπειρίες του εμπλεκόμενου προσωπικού.

Στάδια	Βήματα	Ενέργειες
1 ^ο : Εξερεύνηση	1 ^ο	Αναγνώριση των συμπτωμάτων και καθορισμός του αντικειμένου που πρέπει να αλλάξει
	2 ^ο	Προσδιορισμός των απαιτούμενων αλλαγών και της επιθυμητής τελικής κατάστασης
	3 ^ο	Δημιουργία ανάγκης της αλλαγής και εξασφάλιση υποστήριξης από την ιεραρχία
	4 ^ο	Ανάπτυξη σαφούς οράματος και κοινοποίησή του στο προσωπικό
	5 ^ο	Κατανόηση και διαχείριση των αμφιβολιών και ανησυχιών του προσωπικού
2 ^ο : Σχεδιασμός	6 ^ο	Ανάλυση του προβλήματος και των κρίσιμων χαρακτηριστικών της αλλαγής
	7 ^ο	Σχεδιασμός των υπαρχόντων επιλογών υλοποίησης της αλλαγής
	8 ^ο	Προσδιορισμός της βέλτιστης προσέγγισης της αλλαγής και των απαιτούμενων πόρων
	9 ^ο	Συχνή και αποτελεσματική επικοινωνία με το προσωπικό και διάλυση ψιθύρων
	10 ^ο	Συμμετοχή του ανθρώπινου δυναμικού στη διαδικασία υλοποίησης της αλλαγής
3 ^ο : Δράση	11 ^ο	Ενίσχυση της δράσης και παροχή απαιτούμενης υποστήριξης
	12 ^ο	Ενίσχυση και υποστήριξη του προσωπικού για την υπέρβαση των εμποδίων
	13 ^ο	Παρακολούθηση, αξιολόγηση της πορείας υλοποίησης της αλλαγής και ενημέρωση του προσωπικού
	14 ^ο	Ανατροφοδότηση και εκτέλεση διορθωτικών ενεργειών
	15 ^ο	Δημιουργία βραχυπρόθεσμων επιτυχιών και ενημέρωση του προσωπικού
4 ^ο : Ολοκλήρωση	16 ^ο	Υποστήριξη, ενίσχυση και ολοκλήρωση της αλλαγής
	17 ^ο	Κοινοποίηση αποτελεσμάτων ολοκλήρωσης των αλλαγών σε ολόκληρο τον κλάδο (ΣΞ, ΠΝ, ΠΑ)
	18 ^ο	Εδραίωση των αλλαγών στην κουλτούρα του προσωπικού
	19 ^ο	Συνεχής ανάπτυξη του προσωπικού με κατάλληλη εκπαίδευση και κατάρτιση
	20 ^ο	Εορτασμός της επιτυχίας

Πίνακας 3: Οδηγός διοίκησης αλλαγών στις ΕΔ

Σχετικά με την αντιμετώπιση του φαινομένου της αντίστασης έχουν προταθεί διάφορες στρατηγικές κατά το παρελθόν. Ορισμένες από αυτές, σύμφωνα με τους Kotter και Schleisinger (2008) είναι, η εκπαίδευση του προσωπικού και η ανάπτυξη της επικοινωνίας, η συμμετοχή και ανάπτυξη του προσωπικού στην διαδικασία της αλλαγής, η διευκόλυνση και υποστήριξη του προσωπικού κατά τη διάρκεια της διαδικασίας, η διαπραγμάτευση και επίτευξη συμφωνίας με το προσωπικό και επιπλέον ο άμεσος και έμμεσος εξαναγκασμός. Περισσότερες λεπτομέρειες σχετικά με τις καταστάσεις στις οποίες χρησιμοποιείται η κάθε στρατηγική, αλλά και για τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα αυτών, περιλαμβάνονται στον αντίστοιχο πίνακα των Kotter και Schleisinger (2008). Οι αρμόδιοι διαχειριστές αλλαγών μπορούν να ανατρέξουν στον πίνακα και να εφαρμόσουν ή να προσαρμόσουν την πλέον ενδεδειγμένη στρατηγική, στην κατάσταση την οποία αντιμετωπίζουν.

Επίλογος

Σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η εξέταση της διοίκησης αλλαγών στις ΕΔ και του φαινομένου ο πιο πειθαρχημένος οργανισμός να αντιστέκεται στις αλλαγές. Οτιδήποτε και αν κάνει ένας οργανισμός σήμερα, θα πρέπει να το κάνει αποτελεσματικά, προκειμένου να συμβαδίζει με το έντονα ανταγωνιστικό περιβάλλον. Οι ΕΔ αποτελούν ένα είδος κυβερνητικού οργανισμού αλλά με τεράστιες διαφορές από άλλους κυβερνητικούς και δημόσιους οργανισμούς. Οι ΕΔ έχουν κατανοήσει πλήρως την αναγκαιότητα της αλλαγής την οποία και επιδιώκουν συνεχώς. Η διαχείριση-διοίκηση αλλαγών είναι ένα ευρύ και πολύπλοκο θέμα, ενώ διάφορα μοντέλα διαχείρισης αλλαγών έχουν προταθεί κατά το παρελθόν. Από τα αναφερθέντα στην παρούσα μελέτη μοντέλα αλλαγών, διαπιστώνεται ότι ορισμένα λειτουργούν καλύτερα εφαρμοζόμενα στον τύπο των οργανισμών στον οποίο αντιστοιχούν οι ΕΔ (μηχανισμός). Η συνδυαστική χρήση αυτών από τους διαχειριστές αλλαγών εκτιμάται ως η προσφορότερη επιλογή. Προς διευκόλυνση των διαχειριστών αλλαγών προτάθηκε ένας οδηγός διοίκησης αλλαγών στις ΕΔ, ο οποίος προκύπτει από τον συνδυασμό των μοντέλων αλλαγών και την προσαρμογή τους στις ιδιαιτερότητες των ΕΔ. Το προσωπικό των ΕΔ έχει την γνώσεις και τις ικανότητες να ανταπεξέλθει κατά τον καλύτερο τρόπο στην διαδικασία αλλαγών και θα πρέπει να τύχει ανάλογου εκμετάλλευσης.

Βιβλιογραφία

Anon. 2017. "Bridges' Transition Model - Change Management Tools From MindTools.com." Accessed April 19. <https://www.mindtools.com/pages/article/bridges-transition-model.htm>.

Balogun, Julia. 2001. "Strategic Change." *Management Quarterly Part 10*, no. January: 2–11. doi:10.1108/09544789110034005.

Balogun, Julia., and Veronica. Hope Hailey. 2008. *Exploring Strategic Change*. FT Prentice Hall Financial Times.

Burnes, Bernard. 2004. *Managing Change: A Strategic Approach to Organisational Dynamics* /. 4th ed. Pearson Education.

Cameron, Esther, and Mike Green. 2015. *Making Sense of Change Management*.

"Change and the Military." 2017. Accessed April 19. <http://www.ukdf.org.uk/assets/downloads/assets/writings/articles/2002/020920mpa.html>.

Daft, Richard L. 2010. *Organization Theory and Design*. 10th ed. Cengage Learning.

Dent, Eric B, and Susan G Goldbert. 1999. "Resistance to Change." *Journal of Applied Behavioral Science* 35 (1): 45+.

Guest, David E. 2004. "The Psychology of the Employment Relationship: An Analysis Based on the Psychological Contract." *Applied Psychology: An International Review* 53 (4): 541-55.

Hughes, Mark. 2011. "Do 70 Per Cent of All Organizational Change Initiatives Really Fail?" *Journal of Change Management* 11 (4). Routledge: 451-64.

Kotter, John. P. 1990. "A Force for Change: How Leadership Differs From Management." The Free Press.

Kotter, John P., and Leonard A. Schlesinger. 2008. "Choosing Strategies for Change - HBR.org." *Harvard Business Review* July/ Augu (July 2008): 1–8.

Moran, John W, and Baird K Brightman. 2000. "Leading Organizational Change." *Journal of Workplace Learning* 12 (2): 66–74.

Morgan, Gareth. 1997. "IMAGES OF ORGANIZATION Chapter 11 -- Reading and Shaping Organizational Life." Sage Publications, 355-73. [http://2015.wascarc.org/sites/default/files/Gareth Morgan - Images of Organizations - Chapter 11.pdf](http://2015.wascarc.org/sites/default/files/Gareth%20Morgan%20-%20Images%20of%20Organizations%20-%20Chapter%2011.pdf).

---. 2006. *Images of Organization*. Sage Publications. <https://us.sagepub.com/en-us/nam/images-of-organization/book229704>.

Mukherjee, Kumkum. 2015. *Organizational Change and Development*. Delhi: Pearson Education India.

Nadler, David A, Michael L Tushman, and Nina G Hatvany. 1980. "Managing Organizations Readings and Cases Frameworks for Organizational Behavior A Model for Diagnosing." *Organizational Dynamics*.

Passenheim, Olaf. 2010. *Change Management*. Bookboon.

Pathak, Harsh. 2010. *Organisational Change*. Pearson.

Pietersma, Paul, and Gerben Van den Berg. 2015. *25 Need-To-Know Management Models*. FT Publishing International.

Rothwell, William J., Roland L. Sullivan, and Jacqueline M. Stavros. 2010. "Practicing Organization Development, A Guide for Leading Change." Vasa. Wiley, J, 430–47.

Senior, Barbara. 2002. "Organisational Change," no. June: 372. [http://www.academicpublic.com/academicpublic/dissertations/224_1204296378_Organisational change \(Senior\).pdf](http://www.academicpublic.com/academicpublic/dissertations/224_1204296378_Organisational%20change%20(Senior).pdf).

Todnem, Rune. 2005. "Organisational Change Management: A Critical Review." *Journal of Change Management* 5 (4): 369–80.

ΥΠΕΘΑ. 2014. "Λευκή Βίβλος," 143.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Αντισυνταγματάρχης (ΤΘ) Ψωφίδης Σταύρος γεννήθηκε στο Βόλο Μαγνησίας το 1973. Εισήχθη στην ΣΣΕ το 1991 και αποφοίτησε το 1995 ως Ανθυπίαρχος. Είναι απόφοιτος του βασικού σχολείου ανθυπιαρχών και του προκεχωρημένου σχολείου αξκων ΤΘ της Σχολής Αξκων ΤΘ (ΣΑΤΘ), του σχολείου Λοχαγών μονάδων ελιγμού του κέντρου εκπαίδευσης ΤΘ των ΗΠΑ, της Σχολής Διοίκησης και Επιτελών (ΣΔΙΕΠ) και της Ανωτάτης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ). Υπηρέτησε σε διάφορες Μονάδες και Σχηματισμούς ως ουλαμαγός, Διοικητής Ίλης Αρμάτων,

Αξκος 2ου - 3ου, 4ου Γραφείου, υποδιοικητής επιλαρχίας αρμάτων, Διευθυντής 4ου ΕΓ Μ/Κ Ταξιαρχίας, εκπαιδευτής στην ΣΑΤΘ και στην ΣΔΙΕΠ. Από το 2012 έως το 2015 υπηρέτησε στο διακλαδικό συμμαχικό στρατηγείο JFC Brunssum στην Ολλανδία, στην Διεύθυνση J2 και την παρούσα περίοδο υπηρετεί ως Διοικητής επιλαρχίας μέσω αρμάτων (EMA). Είναι κάτοχος μεταπτυχιακού τίτλου στα πληροφοριακά συστήματα από το Ελληνικό Ανοικτό Πανεπιστήμιο, πιστοποιημένος Project Management Professional (PMP)® από το Project Management Institute (PMI)® και πιστοποιημένος εκπαιδευτής ενηλίκων από τον Εθνικό Οργανισμό Πιστοποίησης Προσόντων και Επαγγελματικού Προσανατολισμού (ΕΟΠΠΕΠ). Ομιλεί την Αγγλική γλώσσα. Είναι παντρεμένος και έχει ένα τέκνο.

"Αίτια Πολέμου τον 21ο Αιώνα"

*του Ασυχου (Ι) Γκιολέ Αθανάσιου, Σπουδαστή της 14ης ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ
Κεφάλαιο από την εργασία της διατριβής του.*

Οι απόψεις για τα αίτια του πολέμου συναγωνίζονται σε πλήθος τους πολέμους που έχουν καταγραφεί στην ιστορία της ανθρωπότητας. Οι οικονομολόγοι προτάσσουν τη σπουδαιότητα των οικονομικών παραγόντων, οι αναλυτές των διεθνών σχέσεων την ισορροπία δυνάμεων, οι φιλόσοφοι το ένστικτο, οι γεωγράφοι στις εδαφικές ιδιαιτερότητες και τις προσβάσεις, οι ανθρωπολόγοι την κουλτούρα και ο κατάλογος δεν τελειώνει ποτέ. Ακόμα και μέσα στους ίδιους επιστημονικούς κλάδους μπορεί κανείς να εντοπίσει εκ διαμέτρου διαφορετικές προσεγγίσεις όχι μόνο για το τι προκαλεί τον πόλεμο αλλά και για το ποία μέθοδος είναι η καλύτερη για να αναγνωρίσεις αυτά τα αίτια.

Το ζήτημα περιπλέκεται ακόμα περισσότερο όταν αναλογιστούμε τις διαφορετικές μορφές του πολέμου. Οι πρώτες μελέτες για τα αίτια του πολέμου εστίασαν στις διαμάχες μεταξύ κρατών ή στην περίπτωση του Θουκυδίδη, πολέμων και συμμαχιών. Αυτή η παράδοση συνεχίστηκε μέχρι και το τέλος του 20 αιώνα, όταν και οι αναλυτές έστρεψαν το βλέμμα τους και σε άλλες μορφές πολέμου όπου οικονομικοί και κοινωνικοί παράγοντες έπαιξαν σημαντικό ρόλο. Μια σύγχρονη και ολοκληρωμένη ανάλυση των αιτιών του πολέμου πρέπει να λαμβάνει υπόψη και τους παράγοντες που, μαζί με τις «παραδοσιακές» αιτίες, δημιουργούν τις συνθήκες για εμφύλιους πολέμους καθώς και κάθε τύπου σύγκρουση που έχει τα βασικά χαρακτηριστικά του πολέμου: βία, μίσος και σκοπό. Πόσο μάλλον όταν η διασύνδεση και αλληλεξάρτηση των κρατών καθιστά μια εμφύλια σύγκρουση με θρησκευτικά ή εθνικά χαρακτηριστικά, δυνητικά αιτία για διακρατικό πόλεμο όπως διαπιστώσαμε στη Γιουγκοσλαβία και στη Συρία.

Η μόνη κοινή προϋπόθεση και σε μερικές περιπτώσεις αιτία πολέμου φαίνεται να είναι η ύπαρξη όπλων, αλλά ακόμα και αυτή, αρχίζει να αμφισβητείται τον τελευταίο καιρό από τους υποστηρικτές της ιδέας του οικονομικού πολέμου αλλά και την τεχνολογία που επιτρέπει σε ένα κράτος να επιφέρει σημαντικό πλήγμα στο πυρηνικό πρόγραμμα ενός άλλου κράτους με την χρήση δύο αριθμών, του μηδέν και του ένα.

Λαμβάνοντας υπόψη τα ανωτέρω, κρίνεται σκόπιμο να γίνει μια συνοπτική και ταυτόχρονα αφαιρετική αναφορά στις αιτίες πολέμου που διαφαίνεται ότι θα παίξουν τον σπουδαιότερο ρόλο στα επόμενα χρόνια.

Άνθρωπος

Η απόφαση για προσφυγή στα όπλα ή σε ενέργειες που θα προκαλέσουν πόλεμο, καταλήγει σε έναν άνθρωπο ή σε ένα μικρό σύνολο ανθρώπων (π.χ. Κοινοβούλιο). Η κρίσιμη αδυναμία αυτής της διαδικασίας είναι ότι μια ομάδα ανθρώπων και ακόμα περισσότερο ένα άτομο, εξασκεί αυτή την εξουσία με βάση μια υποκειμενική αντίληψη του συμφέροντος και του λόγου κόστος - όφελος που θα προκύψει. Αυτό το τελευταίο είναι και το σημείο κλειδί μιας

ορθολογικής απόφασης για πόλεμο. Είναι ωστόσο ζητούμενο αν ο άνθρωπος έχει αυτή την ικανότητα ορθολογικής απόφασης υπό τις συνθήκες που συχνά συναντά όταν καλείται να πάρει τέτοιες αποφάσεις. Σε ορισμένες περιπτώσεις η απόφαση μπορεί να είναι βασισμένη σε σωστά δεδομένα και να υποστηρίζεται από εύλογα επιχειρήματα και έγκυρες εκτιμήσεις. Εντούτοις, ενίοτε οι αποφάσεις λαμβάνονται υπό καθεστώς πίεσης και φόβου.

Η πρόβλεψη λοιπόν της επόμενης σύγκρουσης είναι καταδικασμένη να συναντήσει το ανυπέρβλητο αίνιγμα που λέγεται άνθρωπος. Στην προσπάθεια να μετριάσει το πρόβλημα οδηγούμαστε στην ανάγκη του προσδιορισμού των συνθηκών που μπορούν να αναδείξουν ηγεσίες που ρέπουν προς τον πόλεμο ή πολιτικές συνθήκες και παραμέτρους που ιστορικά ή και στατιστικά οδηγούν σε πόλεμο.

Ισχύς

Η πιο ξεκάθαρη αιτία πολέμου φαίνεται να είναι η ανισορροπία δυνάμεων μεταξύ δύο ομάδων. Η αιτία αυτή που περιέγραψε πρώτος ο Θουκυδίδης είναι πλέον αποδεκτή από όλους τους επιστημονικούς κλάδους που ασχολούνται με την συμπεριφορά του ανθρώπου. Ο ανθρωπολόγος R. Wrangham του Harvard University, σε σχετική έρευνα που πραγματοποίησε με χιμπατζήδες, κατέληξε στο συμπέρασμα ότι η προσφυγή στη βία ανάμεσα σε ομάδες δεν είναι ένα ένστικτο, αλλά εξαρτάται ιδιαιτέρως από τις συνθήκες και το γενικότερο πλαίσιο των σχέσεων των ομάδων, με την αντίληψη της ανισορροπίας δύναμης μεταξύ τους να αποτελεί τον ασφαλέστερο οινόν για εκδήλωση βίας (Wrangham and Glowacki 2012, 3). Ασφαλώς ο άνθρωπος ακολουθεί πιο πολύπλοκες διαδικασίες αξιολόγησης των δεδομένων και του κινδύνου των πράξεων του, ωστόσο η ιστορία επιβεβαιώνει ότι η σχέση αιτίας και αποτελέσματος και στις δύο περιπτώσεις (ομάδες χιμπατζήδων και κοινωνίας ανθρώπων) δεν διαφέρει σημαντικά.

Τη ροπή προς τη βία των κοινωνικών ομάδων που ανιχνεύουν μια δυνατότητα επιβολής επί μιας άλλης, ή προσφεύγουν στη βία από φόβο ότι αν δεν το κάνουν θα βρεθούν σύντομα σε θέση αδυναμίας, έρχεται να συμπληρώσει ο K. Waltz στο έργο του «Man, the State and War». Ισχυρίζεται ότι οι πόλεμοι συχνά οφείλονται στον χαρακτήρα των πολιτικών ηγετών όπως π.χ. ο Ναπολέον και ο Σαντάμ Χουσεϊν. Θα περίμενε κανείς ότι με την κατάλληλη παιδεία και τις εμπειρίες το άτομο μπορεί να κρίνει αρκετά αντικειμενικά τα δεδομένα ώστε να πάρει μια απόφαση που θα αποφέρει το μέγιστο καθαρό αποτέλεσμα. Η ιστορία όμως βρίθει από περιπτώσεις απόμων που οδήγησαν την χώρα τους σε πολέμους παρότι όλα τα στοιχεία συνηγορούσαν ότι οι πιθανότητες οποιασδήποτε επιτυχίας ήταν ελάχιστες. Ο Βασιλιάς Γεώργιος ο 3ος και η πλειοψηφία του κοινοβουλίου της Μεγάλης Βρετανίας προκάλεσαν την Αμερικανική Επανάσταση το 1776, παρότι όλα τα δεδομένα έδειχναν ότι το όποιο κέρδος από την αύξηση της φορολογίας δεν μπορούσε να αντισταθμίσει, όχι το κόστος της ήττας, αλλά ούτε της νίκης. Οι ΗΠΑ με τη σειρά τους, σχεδόν 200 χρόνια αργότερα, έστειλαν 500.000 στρατιώτες στο Βιετνάμ για να δώσουν έναν πόλεμο σε μια περιοχή όπου ο Στρατηγός Leclerc, λίγα χρόνια νωρίτερα, είχε προφητικά δηλώσει «θα χρειαζόταν 500.000 στρατιώτες για να κατακτηθεί και ακόμα και τότε δεν θα ήταν εφικτό».

Αντιλήψεις και Κοινωνία

Στο τρίτο του βιβλίο, «Theory of International Politics», ο Waltz αναδεικνύει ως καίρια τη σημασία του περιβάλλοντος των προσώπων καθώς παρατηρεί ότι πολλά μοτίβα των διεθνών σχέσεων επαναλαμβάνονται παρότι τα άτομα αλλάζουν. Αν υποθέταμε ότι όλα τα δεδομένα που αφορούν στην απόφαση για πόλεμο, εισάγονταν σε έναν υπολογιστή με κατάλληλη επεξεργαστική ικανότητα και λογισμικό για να τα επεξεργαστεί και να προβλέψει το καθαρό αποτέλεσμα της αναμέτρησης, το πιθανότερο είναι ότι στην πλειοψηφία των περιπτώσεων το αποτέλεσμα θα ήταν αρνητικό. Αν όμως δώσεις στον υπολογιστή πρόσβαση στις αντιλήψεις και τα πιστεύω των συμβούλων, των διπλωματών, των ΜΜΕ αλλά και της μάζας των πολιτών, τα αποτελέσματα μάλλον θα είναι διαφορετικά.

Η περίοδος του ψυχρού πολέμου είναι χαρακτηριστική για την εξέταση της βαρύτητας που έχει η αντίληψη της κοινωνίας και του κρατικού μηχανισμού για την απειλή που συνιστούν άλλα κράτη και την ευκολία που επιλέγουν τη σύγκρουση όταν αυτή θα εξυπηρετήσει το συμφέρον του κράτους, δηλαδή θα επαυξήσει την δύναμη και την επιρροή.

Η Σοβιετική Ένωση, μετά την νίκη επί της Ναζιστικής Γερμανίας, ξεκίνησε μια εκστρατεία απορρόφησης κάθε αδύναμου κρατιδίου από την Ανατολική Ευρώπη έως τον Καύκασο και την ανατολική Ασία. Οι ΗΠΑ από την πλευρά τους, βαθιά επηρεασμένες από το κλίμα αντικομμουνισμού που καλλιέργησαν πολιτικοί όπως ο John Dulles¹ και υπό το καθεστώς του φόβου που προκάλεσε η Πολιτιστική Επανάσταση στη Κίνα, επιδόθηκαν σε έναν αγώνα αποσταθεροποίησης και ανατροπής με κάθε μέσο, κάθε κυβέρνηση για την οποία υπήρχαν υποψίες ότι σχετίζεται με τον κουμμουνισμό και δεν δίστασαν να εισβάλλουν στο Βιετνάμ προκειμένου να αποτρέψουν την άνοδο στην εξουσία του Χο Τσι Μινχ ο οποίος δύο δεκαετίες νωρίτερα παρακαλούσε τον Τρούμαν για βοήθεια (Tuchman 1984, 290).

Η πλάνη του ατόμου και οι διαφορές μεταξύ των κρατών που οδηγούν σε πόλεμο θα μπορούσαν να ελεγχθούν αν υπήρχε ένα Διεθνές Σύστημα που ασκούσε κεντρική εξουσία, αλλά δεν υπάρχει. Οι περισσότεροι αναλυτές συμφωνούν ότι αυτή είναι μια από τις σημαντικότερες αιτίες πολέμου· η αναρχία του διεθνούς συστήματος δεν επιτρέπει τον περιορισμό των πολέμων που προκαλούνται από τις δυνάμεις που διαμορφώνουν εντός των κοινωνιών και μεταξύ των κρατών, τις συνθήκες για την επώαση του πολέμου. Η προσπάθεια εγκαθίδρυσης μιας τέτοιας δομής ξεκίνησε από τον Πρόεδρο Γουίλσον με την Κοινωνία των Εθνών και εξελίχθηκε μετά το Β'ΠΠ στον Οργανισμό Ηνωμένων Εθνών (ΟΗΕ). Ο ΟΗΕ δεν έχει να επιδείξει σημαντικές επιτυχίες στην αποτροπή πολέμων, αλλά ίσως αυτό να οφείλεται στο ότι πολλές κρίσεις αποκλιμακώνονται, πίσω από κλειστές πόρτες, χάρη στο φόρουμ που τους παρέχει ο ΟΗΕ. Αυτό στο οποίο όλοι οι αναλυτές συμφωνούν είναι ότι η ύπαρξη του οργανισμού δίνει

1. Ο J. Dulles, υπηρέτησε ως Secretary of State την περίοδο 1953-1959 και έμεινε στην ιστορία για την επιθετική ρητορική του ενάντια στην Σοβιετική Ένωση.

την ευκαιρία στα κράτη να προσπαθήσουν να επιλύσουν τις διαφορές τους στο διπλωματικό επίπεδο.

Πολίτευμα και Οικονομία

Η αναρχία του Διεθνούς Συστήματος ωστόσο δεν σημαίνει ότι δεν υπάρχει δυνατότητα περιορισμού των διακρατικών συγκρούσεων. Στην προσπάθεια αναζήτησης αυτών των δυνατοτήτων προέκυψαν θεωρίες για την σημασία του πολιτεύματος και της οικονομικής συνεργασίας στην αποτροπή.

Η θεωρία της Δημοκρατικής Ειρήνης διατείνεται ότι τα δημοκρατικά κράτη δεν πολεμάνε μεταξύ τους και επομένως μια επικράτηση της δημοκρατίας στο διεθνές σύστημα θα σημάνει το τέλος του πολέμου. Οι μελετητές αυτής της θεωρίας παρατήρησαν ότι από το 1886 έως το 2005 έχουν λάβει χώρα 205 πόλεμοι μεταξύ μη-δημοκρατικών κρατών, 166 ανάμεσα σε δημοκρατικά και μη-δημοκρατικά κράτη και κανένας ανάμεσα σε δημοκρατικά κράτη (Rummel 2007). Τα νούμερα αυτά είναι δύσκολο να αμφισβητηθούν και μάλλον αποδεικνύουν ότι οι σημαντικές διαφορές στο πολίτευμα μεταξύ δύο κρατών είναι μια συνθήκη που ευνοεί τον πόλεμο και επιπρόσθετα ότι η δημοκρατική ανάδειξη των ηγετών που περιορίζει την αυθαιρεσία των ολίγων σε ένα κράτος, ευνοεί τις προσπάθειες συνεννόησης.

Η έτερη θεωρία για τα αίτια του πολέμου που συνδέεται με την λειτουργία του διεθνούς συστήματος, εστιάζει στην οικονομική συνεργασία και την αλληλεξάρτηση. Οι υποστηρικτές της, ισχυρίζονται ότι ο άνθρωπος δεν καταλαμβάνεται από ένα γενετήσιο ένστικτο για πόλεμο, αντιθέτως έχοντας κατακτήσει τον λόγο και την τεχνολογία, έχει καταλάβει ότι η συνεργασία και ο καταμερισμός της εργασίας, είναι τα εργαλεία που θα του επιτρέψουν να ζήσει σε καθεστώς ευημερίας και ειρήνης. Η υπόθεση λοιπόν είναι ότι αν τα κράτη, κατά το ίδιο πρότυπο, ενισχύσουν τις οικονομικές τους σχέσεις και εμβαθύνουν τις συνεργασίες τους, αργά ή γρήγορα θα φτάσουν σε ένα σημείο αλληλεξάρτησης όπου ο πόλεμος δεν θα τους αποφέρει τίποτα άλλο παρά ζημία. Σε ένα διεθνές σύστημα όπου το εμπόριο και οι μετακινήσεις των ανθρώπων και κεφαλαίων είναι ελεύθερες, η απάντηση στο ποιος θα κερδίσει από έναν πόλεμο είναι σαν να ρωτάς ποιος από τους επιβάτες του Τιτανικού βγήκε κερδισμένος. Η θεωρία αυτή μας βοηθάει να αναγνωρίσουμε τους οικονομικούς και κοινωνικούς παράγοντες που λειτουργούν ανασταλτικά στην εκδήλωση εχθροπραξιών μεταξύ δύο κρατών.

Black Swan Events

Πέρα από τις αιτίες πολέμου που εστιάζονται στη συμπεριφορά των κρατών στο Διεθνές Σύστημα, η ιστορία μας διδάσκει ότι ορισμένες φορές γεγονότα που θεωρούνται απίθανα ή απρόβλεπτα ανατρέπουν δραματικά, προς το καλύτερο ή το χειρότερο τις δομές του συστήματος. Τέτοια γεγονότα, που ο Ν. Τάλεμπ ονόμασε «Μαύρους Κύκνους» στο ομώνυμο βιβλίο του, μπορεί να είναι μολυσματικές ασθένειες που θα μετατραπούν σε επιδημίες ή φυσικές και μη καταστροφές που απειλούν τη πρόσβαση σε φυσικούς πόρους.

Ο Παγκόσμιος Οργανισμός Υγείας επανειλημμένα προειδοποιεί για την αύξηση της αντίστασης των μικροβίων λόγω της κατάχρησης αντιβιοτικών φαρμάκων. Η συνεχής αύξηση του πληθυσμού σε συνδυασμό με την ολοένα αυξανόμενη διασύνδεση, αυξάνει δραματικά τις πιθανότητες εξάπλωσης μιας επιδημίας σε παγκόσμιο επίπεδο. Αν προσθέσεις σε αυτές τις συνθήκες και τα κύματα μετανάστευσης με την επαγόμενη πίεση που αυτά ασκούν στις υποδομές υγείας των χωρών που τους υποδέχονται, πρέπει να θεωρείται βέβαιο ότι δίχως μια σημαντική ανακάλυψη που θα ανατρέψει την κατάσταση, πολλές περιοχές του πλανήτη θα δοκιμαστούν από κρίσεις το μέγεθος των οποίων δεν μπορεί να προβλεφθεί.

Ακόμα και αν αποφευχθεί η μεγάλη επιδημία που θα αυξήσει δραματικά την εντροπία τόσο εντός των κρατών όσο και μεταξύ τους, η αύξηση του πληθυσμού στην Ασία και την Αφρική εγκυμονεί τον κίνδυνο συγκρούσεων με επίκεντρο τους φυσικούς πόρους και ιδιαίτερα το νερό και την ενέργεια. Η κατάσταση αυτή επιβαρύνεται από την έξαρση των ακραίων καιρικών φαινομένων τα τελευταία έτη αλλά και τις φυσικές καταστροφές που πάντα βασανίζουν τον άνθρωπο. Τέτοιες συνθήκες υφίστανται σε πληθώρα σημείων του πλανήτη και είναι αδύνατο κανείς να προβλέψει που θα συμβεί η επόμενη καταστροφή ή κρίση.

Συνοψίζοντας αυτή την ανάλυση των αιτίων πολέμου, διαπιστώνουμε ότι οι κύριες αιτίες που μπορεί να οδηγήσουν σε διακρατική σύγκρουση τον 21ο αιώνα είναι οι σημαντικές μεταβολές στην ισορροπία δυνάμεων, τα αντικρουόμενα συμφέροντα κρατών που βρίσκονται σε εγγύτητα και οι ατομικές φιλοδοξίες ηγετών ή μικρών ομάδων που ελέγχουν την εξουσία. Στη πιθανότητα της σύγκρουσης λειτουργούν καταλυτικά οι μεγάλες διαφορές στην οικονομική και κοινωνική οργάνωση και λειτουργία του κάθε κράτους, η αντίληψη της κατανομής ισχύος και η δυνατότητα επιβολής με στρατιωτικά κυρίως μέσα. Η χρονική στιγμή που θα ξεσπάσει η σύγκρουση είναι δύσκολο να προσδιοριστεί και φαίνεται να σχετίζεται κυρίως με το πώς και πότε, ο έχων τη θέληση να πολεμήσει, αντιλαμβάνεται την ευκαιρία για αυτό καθώς και με ραγδαίες εξελίξεις στην τεχνολογία που διαταράσσουν τις ισορροπίες και δημιουργούν τέτοιες ευκαιρίες. Η εξέλιξη της σύγκρουσης εξαρτάται από τη βούληση των μεγάλων δυνάμεων να επέμβουν, τη διαφορά στρατιωτικής και διπλωματικής ισχύος των εμπλεκόμενων και το χαρακτήρα της σύγκρουσης. Στον αντίποδα, εκτιμάται ότι το δημοκρατικό πολίτευμα, η οικονομική αλληλεξάρτηση, η θέληση των ισχυρότερων δυνάμεων για διατήρηση του STATUS QUO και οι δυνατότητες συνεννόησης που προσφέρουν οι Διεθνείς Οργανισμοί (κυρίως ο ΟΗΕ), θα συνεχίσουν να λειτουργούν ανασταλτικά στην κλιμάκωση των κρίσεων και επομένως στις εχθροπραξίες. Τέλος όσον αφορά στις εσωτερικές συγκρούσεις, το πλήθος των οποίων παρουσιάζει αυξητικές τάσεις τα τελευταία χρόνια, σημαντικό ρόλο φαίνεται ότι θα συνεχίσει να παίζει η κοινωνική διαστρωμάτωση, η θρησκεία, η οικονομία και οι έξωθεν παρεμβάσεις.

Βιβλιογραφία

Clapper, James R. Worldwide Threat Assessment of the US Intelligence Community. Statement for the Record of the Senate Armed Services Committee, Washington, DC: Office Of the Director of National Intelligence, 2015.

Development, Concepts and Doctrine Centre. Future Character Of Conflict. Annual, London: UK MOD, 2010.

Diamond, Jared. Guns, Germs, and Steel. New York, New York: W. W. Norton & Company, 1997.

Friedman, George. The Next 100 Years, New York: Doubleday, 2009.

Glowacki, Richard W. Wrangham and Luke, Intergroup Aggression In Chimpanzees And War In Nomadic Hunter-Gatherers, Human Nature, 2012.

Hedges, Chris. What Every Person Should Know About War. New York, New York: Free Press, 2003.

Johnson, Robert A. "Reconsidering Future War." Parameters (Oxford Press), 2014.

Luis Simon, Kenneth Waltz. Interview with Kenneth Waltz. March 15, 2013. <http://www.europeangeostrategy.org/2013/03/interview-kenneth-waltz/> (accessed March 2, 2017).

Mazarr, Michael J. Mastering The Gray Zone: Understanding A Changing Era Of Conflict, Study, U.S. Army War College, Carlisle, PA: Strategic Studies Institute, 2015.

Rummel, Rudy J. The Blue Book of Freedom: Ending Famine, Poverty, Democide, and War. Tennessee: Cumberland House, 2007.

Taleb, Nassim Nicholas. The Black Swan. New York City, New York: Random House, 2007.

Waltz, Kenneth, Man, the State, and War. Columbia University Press. New York: 1959 and Theory of International Politics. McGraw Hill. New York: 1979.

Βιογραφικό Σημείωμα

Ο Ασχος (Ι) Αθανάσιος Γκιολές γεννήθηκε στην Αθήνα και ονομάστηκε Ανθυποσμηναγός το 1997. Είναι απόφοιτος: του Σχολείου Εκπαιδευτών Εδάφους (ΣΠΑ/ΣΕΕ), της Σχολής Διοίκησης και Επιτελών ΠΑ (ΣΔΙΕΠ), του Σχολείου Ηλεκτρονικού Πολέμου (ΚΕΑΤ/ΣΗΠ), του Διακλαδικού Σχολείου Ηλεκτρονικού Πολέμου (ΚΕΑΤ/ΔΣΗΠ), του Διακλαδικού Σχολείου Αμφιβίων Επιχειρήσεων, του Thales ICMS Programming Course, του Tactical Leadership Programme (TLP), του Σχολείου Όπλων Τακτικής (Σ.Ο.Τ.) και της ΑΔΙΣΠΟ.

Ξεκίνησε την καριέρα του το 1999 στην 114ΠΜ (Τανάγρα, Βοιωτίας) στα αεροσκάφη Mirage 2000 και αργότερα στα αναβαθμισμένα Mirage 2000-5. Το 2009 τοποθετήθηκε εκπαιδευτής στο Tactical Leadership Programme (TLP). Το 2011 του ανατέθηκαν από τη Δκση του TLP τα καθήκοντα του Προϊσταμένου της Εκπαίδευσης στον τομέα της Αναχαιτίσης (TLP AIR - AIR SHOP LEADER). Το 2012 τοποθετήθηκε στο Σχολείο Όπλων Τακτικής και συμμετείχε στη σχεδίαση, οργάνωση και εκτέλεση της νέας Άσκησης Ηνίοχος. Πριν την τοποθέτηση του στην ΑΔΙΣΠΟ, υπηρέτησε στο ΓΕΑ, στη Δνση Επιχειρήσεων/Τμήμα Δομής Δυνάμεων και Επιχειρησιακών Απαιτήσεων. Αποφοίτησε από την 14η ΕΣ ΑΔΙΣΠΟ το 2017 και τον Ιούλιο του 2017, ανέλαβε τα καθήκοντα Αξιωματικού Εκπαιδευσης στο Σχολείο Όπλων Τακτικής.

Έχει συμπληρώσει πάνω από 2500 ώρες πτήσης κυρίως με αεροσκάφη Mirage 2000 και Mirage 2000-5. Ως εκπαιδευτής στο TLP και στο Σ.Ο.Τ. έχει επίσης ιπταθεί με F-18, Mig -29 και όλα τα Block των F-16.

Πολιτιστικά Μονοπάτια

Το Πλωτό Ναυτικό Μουσείο του ΠΝ "Θωρηκτό Γεώργιος Αβέρωφ" στη Θεσσαλονίκη

Στις 7 Οκτωβρίου 2017 κατέπλευσε στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης, αφήνοντας την μόνιμη θέση ελλιμενισμού του στην μαρίνα Φλοίσβου στο Τροκαντερό, το θρυλικό θωρηκτό «Αβέρωφ», το Πλωτό Ναυτικό Μουσείο του Πολεμικού μας Ναυτικού.

Το ιστορικότερο πλοίο του Έθνους έφτασε στη Θεσσαλονίκη για πρώτη φορά μετά τον Β' Παγκόσμιο πόλεμο, ύστερα δηλαδή από 72 χρόνια. Σημειώνεται, ότι το Θ/Κ «Γ. ΑΒΕΡΩΦ», είναι η πρώτη φορά που πλέει μακριά από τη μόνιμη θέση ελλιμενισμού του, μετά το 1945 όπου ολοκλήρωσε την ενεργό του υπηρεσία και το 1986 όπου μεθόρμισε από τον Πόρο, αρχικά στη Μαρίνα Ζέας και μετέπειτα στη σημερινή του θέση, στη Μαρίνα Φλοίσβου στο Τροκαντερό.

Σκοπός του ταξιδιού του «Θωρηκτού της νίκης» ήταν να βρεθεί κοντά στους κατοίκους της Βόρειας Ελλάδας, οι οποίοι θα είχαν την ευκαιρία να το επισκεφθούν και να γνωρίσουν από κοντά το ένδοξο πλοίο, το οποίο συνέδεσε άρρηκτα το όνομά του με τη διαμόρφωση της νεότερης ελληνικής ιστορίας χωρίς ουδέποτε να γνωρίσει την ήττα.

Το πλοίο μουσείο «μεταφέρει» την ιστορία δύο Παγκοσμίων Πολέμων αλλά και τον ιδιαίτερο και καθοριστικό ρόλο που διαδραμάτισε κατά την περίοδο των Βαλκανικών Πολέμων.

Στο πλαίσιο του κατάπλου και της παραμονής του Θ/Κ «Γ. ΑΒΕΡΩΦ» στη Θεσσαλονίκη, πέραν των εκδηλώσεων «ΒΟΤΣΕΙΑ 2017» και της καθιερωμένης συμμετοχής τμημάτων του Πολεμικού Ναυτικού στην παρέλαση της επετείου της 28ης Οκτωβρίου, προγραμματίστηκε η διοργάνωση σειράς εκδηλώσεων, οι οποίες μεταξύ άλλων περιελάμβαναν, επισκέψεις Σχολείων με ξενάγηση επί του πλοίου, συμμετοχή της μπάντας του Πολεμικού Ναυτικού σε συναυλίες στον προβλήτα ελλιμενισμού του Θ/Κ «Γ. ΑΒΕΡΩΦ»

Πηγή Φωτογραφίας:SOOC

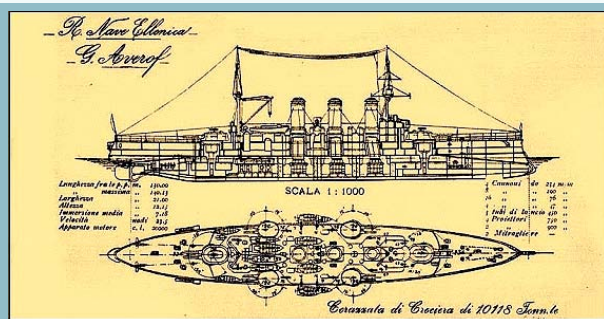
και στο Βασιλικό Θέατρο, ιστιοπλοϊκοί αγώνες με συμμετοχή τοπικών ναυταθλητικών συλλόγων, έκθεση αφιερωμένη στο Ναύαρχο Βότση, ημερίδα με θέμα "Το Τρισχιλιετές Μέγα της Θαλάσσης Κράτος" και ακολούθως πραγματοποιήθηκε επίδειξη από Ομάδα Υποβρύχιων Καταστροφών σε θαλάσσιο χώρο του λιμένα Θεσσαλονίκης.

Στις 26 Οκτωβρίου 2017 πραγματοποιήθηκε τελετή παρασημοφόρησης της Πολεμικής Σημαίας του Π.Ν.Μ. «Θ/Κ Γεώργιος Αβέρωφ» με τον Ανώτερο Ταξίαρχη του Τάγματος του Σωτήρος από την Α.Ε. τον Πρόεδρο της Δημοκρατίας.

Θωρακισμένο Καταδρομικό "ΘΩΡΗΚΤΟ ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΑΒΕΡΩΦ"

Ιστορία Πλοίου

Το θωρακισμένο καταδρομικό «**Γεώργιος Αβέρωφ**» (Θ/Κ «Γ. Αβέρωφ») είναι ιστορικό πλοίο της νεότερης Ελλάδας. Παρά το γεγονός ότι αναφέρεται ως θωρηκτό, είναι θωρακισμένο καταδρομικό. Το πλοίο ήταν ακριβές αντίγραφο του ιταλικού θωρακισμένου καταδρομικού «Pisa» που είχε ναυπηγηθεί το 1907 με βάση σχέδιο του ναυπηγού Ιωσήφ Ορλάντο στα ναυπηγεία του στο Λιβόρνο της Ιταλίας και εντάχθηκε στο τότε Ελληνικό Βασιλικό Ναυτικό.

Δέκα χρόνια μετά τον Ελληνοτουρκικό Πόλεμο του 1897 το Ελληνικό Πολεμικό Ναυτικό διέθετε μια ελάχιστη δύναμη απαρχαιωμένων τορπιλοβόλων και τριών γαλλικών θωρηκτών που είχαν κατασκευασθεί το 1889. Η επιτακτική ανάγκη για τη δημιουργία αξιόμαχου στόλου είχε ως αποτέλεσμα την ενίσχυση του στόλου -στα τέλη του 1908- με τέσσερα καινούρια αγγλικά και τέσσερα γερμανικά αντιτορπιλικά. Σε αυτά επρόκειτο να προστεθεί το Θωρακισμένο-Καταδρομικό «Γ. Αβέρωφ» το οποίο είχε παραγγελθεί και προορίζονταν να χρησιμοποιηθεί από το Ιταλικό Ναυτικό αλλά υπήρξε ακύρωση της παραγγελίας. Ενώ εκδηλώθηκε ενδιαφέρον για την αγορά του και από την τουρκική πλευρά η τότε κυβέρνηση Μαυρομιχάλη με άμεση καταβολή προκαταβολής πέτυχε την απόκτηση του θωρηκτού από την Ελλάδα.

Η κυβέρνηση δαπάνησε 23.650.000 δρχ. για την αγορά του. Το ποσόν της προκαταβολής προήλθε από τη διαθήκη του Γεωργίου Αβέρωφ και ανήρχετο σε 8.000.000 εκατομμύρια χρυσές δραχμές, ενώ το υπόλοιπο ποσό των

15.650.000 χρυσών δραχμών καλύφθηκε από το Ταμείο Εθνικού Στόλου (Τ.Ε.Σ.). Τα 8.000.000 δρχ. προέρχονταν από το 20% της συνολικής κληρονομιάς του Γεωργίου Αβέρωφ, που παραχώρησε με τη διαθήκη του στο Ταμείο Εθνικού Στόλου το 1899 (χρονολογία δημοσίευσης της διαθήκης).

Η διαθήκη όριζε ότι το 1/5 της περιουσίας του (20 μερίδια) παραχωρείται για τη ναυπήγηση ισχυρού καταδρομικού πλοίου που θα φέρει το όνομά του και διασκευασμένο κατά τέτοιον τρόπο ώστε να χρησιμεύει ως Εκπαιδευτικό πλοίο της Σχολής Ναυτικών Δοκίμων με σκοπό την πρακτική και θεωρητική τελειοποίηση αυτών.

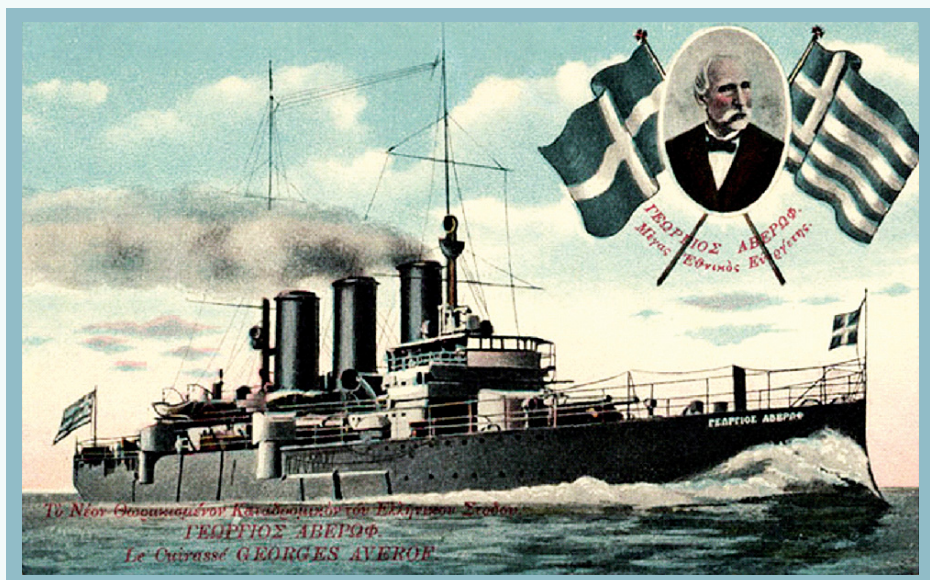
Το πλοίο κατελκύστηκε στις 12 Μαρτίου 1910 (27 Φεβρουαρίου με το παλαιό ημερολόγιο), και μετά από δοκιμές ενός έτους παραλήφθηκε στις 16 Μαΐου 1911 οπότε και απέπλευσε για την Αγγλία προκειμένου να λάβει μέρος στις εορτές στέψης του Βασιλιά Γεωργίου Ε' στο Πόρτσμουθ, αλλά και για να εφοδιασθεί με πυρομαχικά. Στις 20 Αυγούστου απέπλευσε από την Αγγλία με κυβερνήτη τον Πλοίαρχο Παύλο Κουντουριώτη και την 1η Σεπτεμβρίου 1911 κατέπλευσε στο Φάληρο μέσα σε μια φρενήρη υποδοχή που του επιφύλαξαν πλήθος κόσμου και όλα τα πλωτά μέσα της περιοχής.

Το «Αβέρωφ» ήταν εκείνη την εποχή το πιο σύγχρονο και ισχυρό πλοίο στην Ανατολική Μεσόγειο, και ιδιαίτερα στο Αιγαίο.

Το θωρακισμένο εύδρομο (όπως ακριβέστερα περιγράφεται) θωρηκτό είχε μήκος 140,5 μέτρα και πλάτος 21 μέτρα. Το βύθισμά του ήταν 7,5 μέτρα και το εκτόπισμά του 10.113 τόνοι. Η μηχανή προώθησης αποτελείτο από 2 τετρακύλινδρες παλινδρομικές ατμομηχανές τριπλής εκτόνωσης, 2 προωστήρες, 22 γαλλικούς λέβητες υδραυλικού συστήματος Bellevill, ενδεικτικής ιπποδύναμης 19.000 ίππων. Οι μηχανές ήταν ιταλικές και οι γεννήτριες γερμανικές. Η καύσιμη ύλη ήταν 1.500 τόνοι άνθρακα. Η μέγιστη ταχύτητά του ήταν 23 κόμβοι.

Για οπλισμό έφερε 4 πυροβόλα των 9,2 ιντσών (234 χιλιοστών) συστήματος Armstrong (αγγλικά πυροβόλα) σε δύο δίδυμους πύργους κατά μήκος, ανά ένα σε πλώρη και πρύμνη, 8 πυροβόλα των 7,5 ιντσών (190 χιλιοστών) ομοίου συστήματος (αγγλικά επίσης) σε 4 δίδυμους πύργους ανά δύο εκατέρωθεν των πλευρών στο ύψος της μέσης, 14 ταχυβόλα των 75 χιλιοστών, 2 ταχυβόλα αντιαεροπορικά των 75 χιλιοστών, 4 ταχυβόλα των 47 χιλιοστών, 3τορπιλοσωλήνες (2 υποβρύχιοι πλευρικοί και 1 υποβρύχιος πρυμναίος) 17 ιντσών (430 χιλιοστών).

Η θωράκισή του ήταν στη ζώνη της ατράκτου 200 χιλιοστά μεσαία και 80 χιλιοστά ακραία, του καταστρώματος 50 χιλιοστά, πλευρικά 175 χιλιοστά, στα άκρα 100 χιλιοστά, του πυροβολείου 175 χιλιοστά και οι πύργοι των πυροβόλων 190 χιλιοστά. Η ακτίνα ενέργειάς του ήταν 7.125 μίλια με ταχύτητα 10 κόμβων και 2.489 μίλια με ταχύτητα 18 κόμβων.

Βαλκανικοί Πόλεμοι

Οι Βαλκανικοί Πόλεμοι του 1912-13 αποτελούν αναντίρρητα την πλέον ένδοξη πολεμική περίοδο του θωρηκτού «Γ. Αβέρωφ». Με την έναρξη των εχθροπραξιών, τον Οκτώβριο του 1912, ο ελληνικός στόλος κλήθηκε να πετύχει έναν ιδιαίτερα δύσκολο συνδυασμό πολλαπλών στόχων: να εμποδίσει την έξοδο του οθωμανικού στόλου στο Αιγαίο, να αποκτήσει την κυριότητα των νησιών του βορειοανατολικού Αιγαίου, να εμποδίσει τη μεταφορά οθωμανικών στρατευμάτων και εφοδίων προς τα ηπειρωτικά μέτωπα των Βαλκανίων, καθώς και να προστατεύσει τις αντιστοιχείς θαλάσσιες μεταφορές της Ελλάδας και των συμμάχων της.

Το «Γ. Αβέρωφ», ως ναυαρχίδα του Στόλου, υπό τον Ναύαρχο Παύλο Κουντουριώτη και Πλοίαρχο τον Σοφοκλή Δούσμανη, συμμετείχε στις επιχειρήσεις απελευθέρωσης των νησιών του Ανατολικού Αιγαίου, και διαδραμάτισε καθοριστικό ρόλο στις ναυμαχίες της Έλλης (3 Δεκεμβρίου 1912) και της Λήμνου (5 Ιανουαρίου 1913) με αποτέλεσμα το πλοίο να αποκτήσει διαστάσεις συμβόλου στη λαϊκή μνήμη. Η τακτική του Κουντουριώτη έδωσε την νίκη και τον αδιαμφισβήτητο έλεγχο του Αιγαίου στην Ελλάδα, και μετέβαλε πλοίο και ναύαρχο σε ζωντανούς μύθους.

Η επιτυχής έκβαση του αγώνα ήταν αποτέλεσμα τριών κυρίως παραγόντων: των αυξημένων επιχειρησιακών δυνατοτήτων που διέθετε το νεότευκτο

θωρηκτό, της αναμφισβήτητης ηγετικής ικανότητας και τόλμης του Ναυάρχου Παύλου Κουντουριώτη, όπως και του υψηλότετου ηθικού των ελληνικών πληρωμάτων όλου ανεξαιρέτως του ελληνικού στόλου.

Α΄ Παγκόσμιος Πόλεμος

Κατά το μεγαλύτερο μέρος του Α΄ Παγκοσμίου Πολέμου η Ελλάδα παρέμεινε ουδέτερη και μόνο το 1917 η Κυβέρνηση του Ε. Βενιζέλου αποφάσισε να συμμετάσχει στον πόλεμο, στο πλευρό των Συμμάχων. Την περίοδο αυτή οι υπηρεσίες του πλοίου ήταν ελάχιστες καθώς ο Τουρκικός Στόλος παρέμεινε κλεισμένος στα Δαρδανέλια λόγω της ναυτικής υπεροχής των Συμμάχων.

Με το τέλος της παγκόσμιας σύρραξης - Οκτώβριος 1918- η Τουρκία συνθηκολόγησε (ανακωχή του Μούδρου). Το «Γ. Αβέρωφ» κατέπλευσε στην Κωνσταντινούπολη και εκεί ύψωσε την ελληνική σημαία ως μία από τις νικήτριες δυνάμεις του Μεγάλου Πολέμου όπου αποθεώθηκε από τον ελληνικό πληθυσμό της περιοχής.

Μετά την υπογραφή των συνθηκών ειρήνης το «Γ. Αβέρωφ» μαζί με τον υπόλοιπο στόλο μετέφερε τα ελληνικά στρατεύματα στην Ιωνία. Κατά τις επιχειρήσεις στη Μικρασιατική εκστρατεία, η κύρια προσφορά του ήταν η μεταφορά στρατιωτών και η κάλυψη των αποβατικών επιχειρήσεων στην Ανατολική Θράκη. Μετά την αρνητική πορεία των επιχειρήσεων που κατέληξε στην Καταστροφή του '22 το «Γ. Αβέρωφ» βρέθηκε στα μικρασιατικά παράλια, τούτη τη φορά για να βοηθήσει στη μεταφορά των στρατευμάτων και την απομάκρυνση του ελληνικού πληθυσμού.

Το 1925 το θωρηκτό αναβαθμίστηκε στα ναυπηγεία Foregs et Chantiers, στην Τουλόν της Γαλλίας, για να ανταποκρίνεται στις καινούργιες απαιτήσεις. Έγινε αλλαγή λεβήτων και προβολέων, γενική επισκευή του σκάφους και των μηχανών με την οποία ανέκτησε την αρχική μέγιστη ταχύτητά του, αντικαταστά-

θηκε η ηλεκτρική εγκατάσταση, τοποθετήθηκαν αντιαεροπορικά πυροβόλα, εγκαταστάθηκε κατευθυντήρας διεύθυνσης βολής, αντικαταστάθηκε ο πρωραίος πολεμικός ιστός με άλλο ψηλότερο που έφερε εξαιρετική θωράκιση διεύθυνσης βολής κ.λπ. Το 1928 όλες οι εργασίες είχαν αποπερατωθεί και το πλοίο ήταν και πάλι επιχειρησιακά έτοιμο. Κατά τη μετασκευή του επίσης αφαιρέθηκαν οι τορπιλοσωλήνες.

Το 1937 όπως και το 1911, το «Αβέρωφ» βρέθηκε και πάλι στη Βρετανία, αυτή τη φορά για τις τελετές της στέψης του βασιλιά Γεωργίου ΣΤ'.

Β΄ Παγκόσμιος Πόλεμος

Με την έναρξη του Β΄ Παγκόσμιου Πολέμου το Θωρηκτό «Γ. Αβέρωφ» τέθηκε και πάλι επικεφαλής, ως ναυαρχίδα του ελληνικού πολεμικού στόλου. Μετά ωστόσο τη κατάρρευση του μετώπου, τον Απρίλιο του 1941, το Υπουργείο Ναυτικών διέταξε την αυτοβύθιση του θωρηκτού, προκειμένου να μην περιέλθει στα χέρια του εχθρού. Στην καρδιά και στο φρόνημα των ελληνικών πληρωμάτων όμως η αναχώρηση των υπολοίπων πλοίων του στόλου στην Αλεξάνδρεια ήταν αδιανόητο να γίνει χωρίς την συμμετοχή του «Μπάριμπα Γιώργη», του ηρωικού Θωρηκτού «Γ. Αβέρωφ», όπως ήταν συνηθισμένο να ονομάζεται από τα πληρώματα. Το Αβέρωφ ήταν ένα από τα ελληνικά πλοία που κατάφεραν να φτάσουν σώα στην Αλεξάνδρεια, καθώς τα περισσότερα βυθίστηκαν από τις επιδρομές γερμανικών αεροπλάνων. Μετά τον επιτυχή κατάπλου του θωρηκτού στην Αλεξάνδρεια, το πλοίο κατευθύνθηκε στη Βομβάη για γενική επισκευή και επιθεώρηση.

Ο οπλισμός την περίοδο του Β΄ Παγκοσμίου πολέμου μετετράπη σε 2 πυροβόλα των 23,4 εκατοστών σε 2 δίδυμους πύργους κατά το διάμηκες, 8 πυροβόλα των 19,5 εκατοστών σε 4 δίδυμους πλευρικούς πύργους, 8 πυροβόλα των 7,6 εκατοστών, 4 αντιαεροπορικά πυροβόλα των 7,6 εκατοστών και 6 πυροβόλα των 37 χιλιοστών.

Κατά τη διάρκεια του πολέμου το θωρηκτό δραστηριοποιήθηκε στον Ινδικό Ωκεανό, με αποστολή την προστασία νηοπομπών, που κατευθύνονταν από τη Βομβάη στο Άντεν. Στο τέλος του 1942 ο «Γ. Αβέρωφ» κατέπλευσε στο Πορτ Σάιντ, όπου συμμετείχε σε αποστολές προστασίας λιμένων.

Με την αποχώρηση των γερμανικών στρατευμάτων κατοχής στις 13 Οκτωβρίου του 1944 και ύστερα από απουσία σχεδόν τεσσάρων ετών, ο ένδοξος «Γ. Αβέρωφ» με Κυβερνήτη τον Πλοίαρχο Θεόδωρο Κουντουριώτη, γιό του θρυλικού Ναυάρ-

χου, απέπλευσε από την Αλεξάνδρεια με προορισμό την Ελλάδα. Το απόγευμα της 16 Οκτωβρίου 1944 καταφθάνει και στις 17 Οκτωβρίου 1944, αγκυροβόλησε πανηγυρικά στον φαληρικό όρμο επικεφαλής της επιστροφής του απόδημου Στόλου, μεταφέροντας την τότε ελληνική κυβέρνηση από την εξορία στην απελευθερωμένη Αθήνα.

Συγκινητική είναι η περιγραφή του Αντιναυάρχου Δ. Φωκά: «Είχε πλέον σημάνει η ποθητή ώρα. Ο Αβέρωφ επί κεφαλής του κυρίου μέρους της ναυτικής δυνάμεως, απέπλευσεν από τον Πόρο την μεσημβρίαν της 17ης Οκτωβρίου. Η ιστορική Ελληνική Ναυαρχίς, κυβερνωμένη κατ' ευτυχή σύμπτωσιν από τον υιόν του ενδόξου Ναυάρχου Κουντουριώτη, έπλεεν υπερήφανος, δια να τερματίσθην την έντιμον θητείαν της εις την αίγλην μιας ακόμη καλλινίκου επιστροφής. Ολίγον κατόπιν, το φωτεινόν απόγευμα της ιδίας ημέρας, ο απόδημος στόλος, μετά μακράν αλλ' ένδοξον απουσίαν ηγκυροβόλει θριαμβευτικώς εις την αγκάλην του Φαλήρου. Ερρίγησαν τα νερά της Σαλαμίνας και η έως χθες δουλωμένη Πατρίς, ύστερα από δάκρυα πολλά θλίψεως, υπεδέχετο τώρα με δάκρυα χαράς τα νικηφόρα της πλοία. Την επομένην το πρωί εις τον ορμίσκον του Αγίου Γεωργίου απεβιβάζετο επισήμως η ελληνική Κυβέρνησις και ο Αρχηγός του Στόλου και εν μέσω του λαϊκού ενθουσιασμού και της πανδήμου συγκινήσεως ανήρχοντο εις τας λυτρωθείσας Αθήνας.»

Το χρονικό διάστημα 1947 έως 1949 το Θωρηκτό έγινε Αρχηγείο Στόλου στο Κερατσίνι. Το 1952 διατάχθηκε ο παροπλισμός του γερασμένου πλέον πλοίου. Από το 1957 μέχρι το 1983, το Θωρηκτό βρέθηκε πρυμνοδετημένο στον Πόρο. Το 1984 το Πολεμικό Ναυτικό αποφάσισε να το αποκαταστήσει και να το μετατρέψει σε πλωτό μουσείο (Πλωτό Ναυτικό Μουσείο Θωρηκτό «Γεώργιος Αβέρωφ») και το μετέφερε στο Φάληρο όπου άρχισαν οι εργασίες αποκατάστασής του. Εκεί βρίσκεται από τότε και τιμά με την παρουσία του το Ελληνικό Ναυτικό και την ναυτική κληρονομιά της Ελλάδος. Η δαπάνη για τη σταθεροποίηση - αποκατάσταση από το 1985 μέχρι σήμερα είναι μεγάλη και ένα μεγάλο μέρος αυτής προήλθε από δωρεές ιδιωτών, οι σημαντικότερες των οποίων ήταν της Κυπριακής Δημοκρατίας, της οικογένειας Λάτση και του Ιδρύματος Ωνάση.

Πλοίο - Μουσείο, Θ/Κ «Γ. Αβέρωφ»

Σήμερα το πλοίο-μουσείο «Γ. Αβέρωφ» πρόκειται για το μοναδικό δείγμα του τύπου (θωρακισμένο καταδρομικό) που διατηρείται στον κόσμο και αποτελεί μνημείο που τιμά αυτούς που υπηρέτησαν και έπεσαν στη διάρκεια της ένδοξης ιστορίας του. Το Πλωτό Ναυτικό Μουσείο Θωρηκτό «Γ. Αβέρωφ» αποτελεί εδώ και χρόνια μια δραστήρια εκπαιδευτική μονάδα με καθημερινές επισκέψεις σχολείων, ιδρυμάτων, οργανισμών, καθώς και πλήθους ιδιωτών. Μέσα από τις επισκέψεις αυτές πραγματοποιείται και εκείνο από τα οράματα του δωρητή, που ήθελε το πλοίο, παράλληλα με τον εθνικό του σκοπό, να εκπληρώνει και εκπαιδευτική αποστολή. Ως «πλοίο εν ενεργεία», το «Γ. Αβέρωφ» στέκεται σήμερα αγέρωχο, φωτεινό σύμβολο της ελληνικής ναυτοσύνης και του πολεμικού ηρωισμού. Στην τελευταία του μάχη, αυτή της ιστορικής μνήμης, το «Γ. Αβέρωφ» είναι για άλλη μια φορά νικητής.

Το 2003 βραβεύτηκε για τις υπηρεσίες που προσέφερε με το χρυσό μετάλλιο της Ακαδημίας Αθηνών.

Στην παγκόσμια ιστορία του πολεμικού ναυτικού δύσκολα θα συναντήσουμε άλλο πολεμικό πλοίο που να συνδέθηκε για σχεδόν μισό αιώνα με την ιστορία και τα πεπρωμένα ενός έθνους. Το Θωρηκτό «Γ. Αβέρωφ», μοναδική ίσως εξαίρεση, μαζί με την προσωπικότητα και το πατριωτικό ήθος του Ναυάρχου Παύλου Κουντουριώτη, συνέδεσε άρρηκτα το όνομά του με τη διαμόρφωση ιστορικών γεγονότων για την Ελλάδα.

Στιγμές από Ημερολόγια

(Από το βιβλίο του Αξιωματικού ΠΝ ε.α. Ν. Σταθάκη με τίτλο «Γ. ΑΒΕΡΩΦ - Χρονικό του Θωρηκτού της Νίκης»)

Τα κείμενα από τα ημερολόγια του «ΑΒΕΡΩΦ», σύμφωνα με τον συγγραφέα διατηρήθηκαν αυτούσια - όπως είναι γραμμένα - με την ίδια σύνταξη και ορθογραφία.

ΜΑΙΟΣ, ΙΟΥΝ., ΙΟΥΛ., ΑΥΓΟΥΣΤΟΣ 1944. Ήταν μήνες εντατικής ανασυγκρότησης, οργάνωσης και ετοιμασίας του πλοίου για την επιστροφή στην Ελλάδα. Ο «ΑΒΕΡΩΦ» ξανάγινε πάλι η τιμημένη αρχηγίδα του στόλου και δέχτηκε το επιτελείο του Σ.Ε.Ν.Ε, δηλαδή του επαναπατρισμού κι ανέλαβε το ρόλο - πάλι - ηγετικού φορέα. Εκτός από το υλικό στοιχείο, ξεπερνούσε (λόγω μεγέθους και δυνατοτήτων Δ.Μ) όλα τα άλλα καράβια του στόλου μας, θα ήταν ανυπολόγιστη η ηθική του συμβολή στον Ελληνικό λαό: Η επιστροφή του, επί κεφαλής της ναυτικής δύναμης απελευθέρωσης, συμπαράστασης και βοήθειας. Η πλωτή δόξα

του έθνους ξαναγυρνούσε.../ είχε περάσει φουρτούνες, είχε κινδυνέψει, αλλά ανίκητη, ακατάβλητη πάνω από το χρόνο και τις συνθήκες επέστρεψε στο Αιγαίο! Το καράβι - θρύλος που μαγνήτιζε, που συγκινούσε, που γαλβάνιζε την ψυχή του Ελληνικού λαού, θα ήταν πάλι κοντά του!

26 ΑΥΓ. 1944. Απόπλους. Ο «ΑΒΕΡΩΦ» με προπέτασμα αντιτορπιλικών ξεκινάει από το Πορτ - Σάιδ για την Αλεξάνδρεια, όπου φτάνει την άλλη μέρα το πρωί.

29 - 31 ΑΥΓ. 1944. Δεξαμενισμός στην Αλεξάνδρεια. Προετοιμασία σκάφους.

01 - 05 ΣΕΠΤ. 1944. Εργασίες φόρτωσης υλικών Δ.Μ και επιβίβασης προσωπικού.

06 ΣΕΠΤ. 1944. Χώμα. Η εγγραφή στο ημερολόγιο είναι ιδιαίτερα συγκινητική. Πρέπει κανείς όμως, να ήταν εκεί εκείνες τις μέρες, να έχει περάσει όλο τον πόνο και πίκρα της ξενιτιάς, με όλα τα σκαμπανεβάσματα, για να νιώσει όλο της το βάθος, όλη τη συγκίνηση. Όλους συγκινεί' αλλά, για αυτούς που την έζησαν, τους συγκλονίσει! Σ' αυτή την κίνηση, συμπυκνώνεται η παράδοση του έθνους, με τις αιώνιες εθνικές καταβολές και το θρησκευτικό συναίσθημα: Επιστρέφεται το αγιασμένο χώμα στην κοιτίδα!

13 ΟΚΤ. 1944. Απόπλους για την ΕΛΛΑΔΑ. Το όραμα πραγματοποιείται! Κυβερνήτης του «ΑΒΕΡΩΦ» είναι ο γιος του δαφνοστεφανωμένου ναυάρχου, ο πλοίαρχος Θ. Κουντουριώτης. Οι αναγραφές στο ημερολόγιο δεν κρύβουν τη συγκίνηση των αξιωματικών φυλακής στη γέφυρα. «140845 Εμφάνισης ορέων Κάσου - Καρπάθου. 1005 Εμφάνισης ορέων Κρήτης». Τα βουνά της Ελλάδας τα ξανα-ντικρίζουν, νιώθουν τον αέρα τους στη γέφυρα. Πόσα μάτια θα βουρκώνουν;

15 ΟΚΤ. 1944. Αιγαίο. Η νηοπομπή σκίζει τα γαλανά νερά. οι κινήσεις τώρα γίνονται έντονες. **0530** Παράλλαξη του Αϊ. Γιώργη. Στις **0929** Η νηοπομπή σε γραμμή παραγωγής. **1045** Αθρόα στροφή: ανεφέρθησαν νάρκες! Εκρήξεις. **1340** Επαναφορά στην προηγούμενη πορεία. πλους προς Πόρον. Τι είχε συμβεί; Μπροστά από τη νηοπομπή έπλεε η μοίρα των ελληνικών ναρκαλιευτικών και καθάριζε δίαυλο μέσα από το ιταλικό ναρκοπέδιο. Την ώρα που ακούστηκε η έκρηξη, το άτυχο Ν/Α «ΚΩΣ» τινάζοταν στον αέρα! Η Νέμεση δεν θέλησε να επιτρέψει το γυρισμό χωρίς φόρο αίματος. Στις **1615** ο «ΑΒΕΡΩΦ» αγκυροβολεί στον ΠΟΡΟ. Η αναγραφή στο ημερολόγιο είναι γεμάτη πόνο: «**1640** Παρέβαλαν εις δεξιάν πλευράν τα Ν/Α «ΚΑΡΤΕΡΙΑ» και «ΠΑΤΜΟΣ», εξ ων επεβιβάσθησαν επί του πλοίου εις νεκρός και τρεις τραυματίαι του βυθισθέντος Ν/Α «ΚΩΣ», ως και περισυλλεγόντες ναυαγοί. **1835** Αποβίβασις και μεταφορά νεκρού εις Πόρον». Τη χαρά τη σκιάζει ο πόνος είναι η μοίρα της φυλής μας, να πληρώνουμε πάντα με αίμα την κατάκτηση της λευτεριάς. Πόσο σκληρός είναι ο θάνατος την τελευταία στιγμή, ύστερα από τόσα χρόνια στα ξένα, ύστερα από τόσους αγώνες και κινδύνους, τώρα, στο κατώφλι της πατρίδας.

ΟΚΤ. 1944. Άπαρσις. Απόπλους όλης της νηοπομπής. Στις 1350 ο «ΑΒΕΡΩΦ» με τα υπόλοιπα πλοία αγκυροβολούν στον όρμο του Ν. ΦΑΛΗΡΟΥ.

ΟΚΤ. 1944. Τα ξημερώματα ο «ΑΒΕΡΩΦ» σηκώνει άγκυρα και πλέει πάλι για τον Πόρο. Στις **0829** αγκυροβολεί στο λιμάνι του. Στις **1125** ανεβαίνει επίσημα ο Πρωθυπουργός Γ. Παπανδρέου και το Υπουργικό Συμβούλιο. Η μουσική παιανίζει. Στις **1200** ο «ΑΒΕΡΩΦ» αποπλέει. Στις **1250** στο πρυμναίο κατάστρωμα με το καράβι «εν πλω» - παρουσία των επισήμων, γίνεται δοξολογία. Θρησκευτική μυσταγωγία, πατριωτική έξαρση και συγκίνηση, πολύ συγκίνηση. Ένα όραμα πραγματοποιείται μέσα στο γαλάζιο της θάλασσας, τ' ουρανού, της πελώριας γαλανής σημαίας που ψηλά στ' άρμπουρο, ανεμίζει περήφανα κι ο αφρός του κύμα να στεφανώνει το γαλάζιο, κι ο άσπρος ατμός από τη σειρήνα του «ΑΒΕΡΩΦ», λευκά συννεφάκια, θυμίαμα στον Πλάστη με τη γαλάζια κανδήλα του Έθνους.

20 ΟΚΤ. 1944. Ω «ΑΒΕΡΩΦ» πρυμνοδετεί στον προλιμένα ΠΕΙΡΑΙΩΣ.

Νοέμβρης, Δεκέμβρης 1944, Γενάρης 1945. Η μοίρα του έθνους μεσ' τους αιώνες τη χαρά ν' ακολουθεί λύπη, το ανέβασμα στην κορφή γκρέμισμα στο βάραθρο, το μετεωρισμό να διαδέχεται βύθισμα εναλλαγή μέρα με νύχτα, φως και σκοτάδι. Δεν είχε ακόμα ανασάνει ο τόπος από την τριπλή σκλαβιά κι άρχισε ο εμφύλιος σπαραγμός. Τα Δεκεμβριανά. Οι εγγραφές στο ημερολόγιο του «ΑΒΕΡΩΦ», καθρεφτίζουν την κατάσταση: Η πρώτη ηχώ, μακρυνή υπόκρουση καταιγίδας. Οι πρώτες σκούρες πινελιές σε φωτεινό πίνακα. Όσο οι μέρες περνούν τόσο τα χρώματα βαθαίνουν, το φως χάνεται, ο μυκηθμός της θύελλας που γεννιέται ακούεται ύπουλος, μεγαλώνει, ώσπου - μαύρη η εικόνα - ξεσπάει η λαίλαπα.

Τέλος του Γενάρη, καταλαγιάζει η αντάρα. Η ζωή ξαναρχίζει.

ΙΑΝ. 1945. Ω Αντιβασιλεύς Αρχιεπίσκοπος Δαμασκηνός επισκέπτεται τον «ΑΒΕΡΩΦ». Τον υποδέχεται ο Ναύαρχος Βούλγαρης. Η μουσική του πλοίου ανακρούει τον Εθνικό ύμνο.

ΙΑΝ. 1945. Στις 1500 έξοδος αγήματος δια το μνημόσυνον «υπέρ των πεσόντων κατά τας ημέρας της στάσεως».

04 ΦΕΒΡ. 1945. «0930 Εξήλθεν η μουσική δια το μνημόσυνον υπέρ των Άγγλων και Ελλήνων, πεσόντων κατά τας ημέρας των γεγονότων, εις ναόν Αγ. Δημητρίου Φαλήρου». Ερείπια, πόνος, δάκρυα και θλίψη. Πόσο η εικόνα της Ελλάδας θυμίζει τον πίνακα του Λύτρα «Το λιβάνισμα».

25 ΦΕΒΡ. 1945. Ω «ΑΒΕΡΩΦ» αποπλέει με τον Αρχιεπίσκοπο - Αντιβασιλέα για τη Θεσσαλονίκη. Ω επιβλητικός ιεράρχης φέρει το μήνυμα της αγάπης στο Βορρά. Στις **01 Μάρτ. 1945**, ο «ΑΒΕΡΩΦ» αφήνει τη νύφη του Θερμαϊκού και στις **02 το απόγευμα** αποβιβάζει τον Αντιβασιλέα στον Πειραιά. Το ακατάβλητο σκαρί είναι πάλι στο προσκήνιο.

27 ΜΑΡΤ. 1945. Επίσκεψη στον «ΑΒΕΡΩΦ» 60 προσκόπων, 36ου συγκροτήμα-

Δραστηριότητες της ΑΔΙΣΠΟ

Αποφοίτηση 14 ΕΣ της ΑΔΙΣΠΟ

Την Τρίτη 27 Ιουνίου 2017, πραγματοποιήθηκε στην έδρα της Σχολής, παρουσία του Υπαρχηγού ΓΕΕΘΑ Αντιστράτηγου Κωνσταντίνου Φλώρου, η τελετή απονομής των Πτυχίων Διακλαδικού Επιτελούς στους αποφοίτους σπουδαστές της 14ης Εκπαιδευτικής Σειράς.

Στην τελετή παρέστησαν πολιτικές, θρησκευτικές, στρατιωτικές, προξενικές και ακαδημαϊκές αρχές, καθώς επίσης συγγενείς και φίλοι των αποφοίτων.

Συνολικά αποφοίτησαν 265 Αξιωματικοί: 138 του Στρατού Ξηράς, 32 του Πολεμικού Ναυτικού, 72 της Πολεμικής Αεροπορίας, 1 των Κοινών Σωμάτων, 12 Αξιωματικοί της Κυπριακής Δημοκρατίας, καθώς επίσης και 10 Αξιωματικοί από διάφορες χώρες και συγκεκριμένα από την Αίγυπτο, την Αλβανία, την Αρμενία, τη Βοσνία-Ερζεγοβίνη, τις ΗΠΑ, την ΠΓΔΜ και την Σερβία.

Τελετή Διατελεσάντων Διοικητών της ΑΔΙΣΠΟ

Την Τρίτη 19 Σεπτεμβρίου 2017, πραγματοποιήθηκε στην ΑΔΙΣΠΟ εκδήλωση προς τιμήν των διατελεσάντων Διοικητών της Σχολής. Η εκδήλωση πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο διατήρησης των δεσμών των διατελεσάντων Διοικητών με τη Σχολή και με σκοπό την ενημέρωσή τους σε θέματα που αφορούν δραστηριότητες της Σχολής και στις προοπτικές της. Επίσης τελέσθηκε μνημόσυνο στη μνήμη του Ιωάννη Πετρίδη διατελέσαντα Διοικητή της ΑΔΙΣΠΟ.

Έναρξη 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς

Την Δευτέρα 25 Σεπτεμβρίου 2017, έλαβε χώρα η επίσημη έναρξη της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου.

Στην 15η εκπαιδευτική σειρά θα φοιτήσουν συνολικά διακόσιοι πενήντα δύο (252) Αξιωματικοί όλων των κλάδων των ΕΔ της Ελλάδος, της Κυπριακής Δημοκρατίας και άλλων χωρών.

Έναρξη Σχολείου Προσανατολισμού Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας

Την Δευτέρα 9 Οκτ 2017 πραγματοποιήθηκε στη Σχολή, η έναρξη των μαθημάτων του Σχολείου Προσανατολισμού Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας (Common Security and Defense Policy Orientation Course) στο πλαίσιο της Κοινής Εξωτερικής Πολιτικής και Πολιτικής Ασφάλειας της ΕΕ.

Το Σχολείο διήρκεσε από 09 έως 13 Οκτ 17 και διεκπεραιώθηκε στις εγκαταστάσεις της ΑΔΙΣΠΟ, σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (ΠΑ.ΜΑΚ) και υπό την αιγίδα του Ευρωπαϊκού Κολεγίου Άμυνας και Ασφάλειας (European Security Defense College - ESDC). Το σχολείο διεξήχθη στην αγγλική γλώσσα.

Την έναρξη του Σχολείου κήρυξε ο Πρόεδρος της Στρατιωτικής Επιτροπής της Ευρωπαϊκής Ένωσης, Στρατηγός Μιχαήλ Κωσταράκος.

Κατά τη διάρκεια του σχολείου έγιναν εισηγήσεις από διπλωμάτες, στρατιωτικούς, καθηγητές Πανεπιστημίου, εκπροσώπους Διεθνών Οργανισμών και Χωρών της Ε.Ε. Το Σχολείο παρακολούθησαν στρατιωτικοί από διάφορες Χώρες της ΕΕ, μεταπτυχιακοί φοιτητές του ΠΑ.ΜΑΚ καθώς επίσης υπάλληλοι διπλωματικών σωμάτων, Χωρών της ΕΕ και διαφόρων Ευρωπαϊκών Οργανισμών.

Λήξη Σχολείου Προσανατολισμού Κοινής Πολιτικής Άμυνας και Ασφάλειας

Ολοκληρώθηκε την Παρασκευή 13 Οκτωβρίου 2017, με την τελετή απονομής πιστοποιητικών παρακολούθησης (certificates), το Σχολείο Προσανατολισμού (Orientation Course) του Ευρωπαϊκού Κολεγίου Ασφάλειας και Άμυνας (European Security Defence College - ESDC).

Ημερίδα της ΑΔΙΣΠΟ σε συνεργασία με το ΠΑ.ΜΑΚ

Στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Παρασκευή 20 Οκτωβρίου 2017, έλαβε χώρα στις εγκαταστάσεις της ΑΔΙΣΠΟ, ημερίδα με θέμα: «Οι Επιδράσεις του Ισλαμισμού στην Ελλάδα και στο Εγγύς Περιβάλλον».

Η ημερίδα, πραγματοποιήθηκε από την Ανώτατη Διακλαδική Σχολή Πολέμου σε συνεργασία με το Πανεπιστήμιο Μακεδονίας (ΠΑ.ΜΑΚ).

Τις εισηγήσεις των θεματικών ενοτήτων πραγματοποίησαν καθηγητές των Πανεπιστημίων Μακεδονίας και Πειραιώς, όπως παρακάτω:

α. Ηλίας Κουσκουβέλης, Καθηγητής Τμ. Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών, Πρώην Πρύτανης και Κοσμήτορας του ΠΑΜΑΚ.

β. Σπυρίδων Λίτσας, Αναπληρωτής Καθηγητής Τμ. Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών του ΠΑΜΑΚ.

γ. Νικόλαος Ραπτόπουλος, Επίκουρος Καθηγητής Τμ. Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών του Πανεπιστημίου Πειραιώς.

δ. Γεώργιος Χρηστίδης, Επίκουρος Καθηγητής Τμ. Βαλκανικών, Σλαβικών & Ανατολικών Σπουδών του ΠΑΜΑΚ.

ε. Ρεβέκκα Παιδή, Πανεπιστημιακή Υπότροφος Τμ. Διεθνών & Ευρωπαϊκών Σπουδών του ΠΑΜΑΚ.

Την ημερίδα παρακολούθησαν σπουδαστές της ΑΔΙΣΠΟ, σπουδαστές της ΣΔΙΕΠ, προπτυχιακοί και μεταπτυχιακοί φοιτητές του ΠΑ.ΜΑΚ.

Επίσκεψη και Ομιλία Διοικητού 1ης Στρατιάς

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Τρίτη 31 Οκτωβρίου 2017 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Δκτης 1ης Στρατιάς, Αντγος Δημόκριτος Ζερβάκης, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Σχεδίαση - Διεξαγωγή Επιχειρήσεων από 1η Στρατιά». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη και Ομιλία Αρχηγού Στόλου

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Δευτέρα 30 Οκτωβρίου 2017 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Αρχηγός Στόλου, Αντιναύαρχος Ιωάννης Γ. Παυλόπουλος ΠΝ, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Σχεδίαση - Διεξαγωγή Επιχειρήσεων από Αρχηγείο Στόλου». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη και Ομιλία Διοικητού ΑΣΔΥΣ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Τρίτη 17 Οκτωβρίου 2017 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Διοικητής ΑΣΔΥΣ, Αντιστράτηγος Κωνσταντίνος Βασιλειάδης, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Εξέταση Θεμάτων ΔΜ του Στρατού Ξηράς». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη και Ομιλία Διοικητού ΔΑΥ

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Δευτέρα 23 Οκτωβρίου 2017 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Διοικητής ΔΑΥ, Υποπτέραρχος (Ι) Θεμιστοκλής Μπουρολιάς, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Η Διοικητική Μέριμνα στην Πολεμική Αεροπορία. Προκλήσεις και Προοπτικές». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επίσκεψη και Ομιλία Αστυνομικού Διευθυντή Παπαπροδρόμου Γεώργιου

Στο πλαίσιο της επιμόρφωσης των σπουδαστών της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς, την Πέμπτη 19 Οκτωβρίου 2017 επισκέφθηκε τη Σχολή ο Αστυνομικός Διευθυντής, Παπαπροδρόμου Γεώργιος, ο οποίος πραγματοποίησε διάλεξη με θέμα «Πληροφοριακός πόλεμος - διαδίκτυο και κυβερνοπόλεμος - Σύγκριση ευρωπαϊκής και αμερικανικής προσέγγισης στο ηλεκτρονικό έγκλημα, την τρομοκρατία και την κατασκοπεία στον κυβερνοχώρο». Μετά την ολοκλήρωση της διάλεξης υποβλήθηκαν ερωτήσεις από τους σπουδαστές και αναπτύχθηκε διάλογος επί θεμάτων αρμοδιότητάς του.

Επισκέψεις σπουδαστών 15ης ΕΣ

Επίσκεψη των σπουδαστών της 15ης ΕΣ στο Εθνικό Κέντρο Αεροπορικών Επιχειρήσεων (ΕΚΑΕ) στην ΑΔΙΣΠΟ

Την Πέμπτη 12 Οκτωβρίου 2017, σπουδαστές της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου (ΑΔΙΣΠΟ), στο πλαίσιο προώθησης της διακλαδικότητας, επισκέφθηκαν το Εθνικό Κέντρο Αεροπορικών Επιχειρήσεων (ΕΚΑΕ).

Κατά τη διάρκεια της επίσκεψης, οι σπουδαστές ενημερώθηκαν για τον τρόπο διεξαγωγής και ελέγχου των Αεροπορικών Επιχειρήσεων και ξεναγήθηκαν στους χώρους εργασίας του ΕΚΑΕ.

Επίσκεψη των σπουδαστών της 15ης ΕΣ στο Οχυρό Ρούπελ

Την Πέμπτη 12 Οκτωβρίου 2017, σπουδαστές της 15ης Εκπαιδευτικής Σειράς της Ανώτατης Διακλαδικής Σχολής Πολέμου, στο πλαίσιο των εκπαιδευτικών δραστηριοτήτων, επισκέφθηκαν το Οχυρό Ρούπελ. Με την άφιξη στο οχυρό έγινε κατάθεση στεφάνου εις μνήμην των ηρώων που έπεσαν μαχόμενοι υπέρ Πατρίδος, και ενημερώθηκαν για τα γεγονότα που έλαβαν μέρος κατά την διάρκεια του Β΄ Π.Π, καθώς και για τη σπουδαιότητα του Οχυρού.

Στη συνέχεια ξεναγήθηκαν στις εγκαταστάσεις του Οχυρού και στο Μουσείο, όπου και επιδόθηκε συμβολικό δώρο στο προσωπικό του Φυλακίου.

Επίσκεψη των σπουδαστών της 15ης ΕΣ στο Θωρηκτό Αβέρωφ

Τον Οκτώβριο του 2017, σπουδαστές της 15ης εκπαιδευτικής σειράς της ΑΔΙΣΠΟ επισκέφτηκαν και ξεναγήθηκαν στο Πλωτό Μουσείο του Πολεμικού Ναυτικού Θ/Κ Γεώργιος Αβέρωφ που κατέπλευσε στο λιμάνι της Θεσσαλονίκης στο πλαίσιο των εορταστικών εκδηλώσεων της 28ης Οκτωβρίου 1940.

Πλωτό Ναυτικό Μουσείο Θωρηκτό «Γεώργιος Αβέρωφ»

Το Πλωτό Ναυτικό Μουσείο Θωρηκτό «Γ. Αβέρωφ» αποτελεί το πιο ζωντανό κομμάτι της σύγχρονης ιστορίας του Ελληνικού Πολεμικού Ναυτικού. Εδώ και στην ιστοσελίδα του μουσείου <http://averof.mil.gr/> θα βρείτε όλες τις απαραίτητες πληροφορίες για το πού βρίσκεται και πώς θα το επισκεφτείτε, ώστε να ταξιδέψετε μαζί του στον χρόνο και την ιστορία.

Διεύθυνση και Επικοινωνία

Πλωτό Ναυτικό Μουσείο /
Floating Naval Museum
Θωρηκτό 'Γ.Αβέρωφ' / Battleship 'G.AVEROF'
Άλσος Ελληνικής Ναυτικής Παράδοσης / Hellenic
Maritime Heritage Park
Φλοίσθος / Flisvos 17510
Π. Φάληρο / P.FALIRO
Τηλ/Tel: +302109888211
Φαξ/Fax : +302109888211

Πληροφορίες

Τηλ. +30 2109888211

Ομαδικές και Σχολικές κρατήσεις

Τηλ. +30 2109888211

e-mail: averof@navy.mil.gr

Τύπος & προβολή

Τηλ. +30 2109888211

e-mail: averof@navy.mil.gr

www.averof.mil.gr

Ωράριο

Δευτέρα: Κλειστά

Τρίτη - Παρασκευή: 09:00 - 14:00

Σαββατοκύριακα & Επίσημες Αργίες:
10:00 - 17:00

Επισκέψεις με ξενάγηση, μαθητών και οργανωμένων ομάδων στο Θ/Κ «Γ.ΑΒΕΡΩΦ» προγραμματίζονται ΜΟΝΟ μετά από τηλεφωνική κράτηση (210 9888211, Τρίτη με Παρασκευή 09:00-14:00).

Ο μέγιστος αριθμός ανά ομάδα είναι 50 άτομα.

Ώρες Προσυμφωνημένων Ξεναγήσεων

Τρίτη - Παρασκευή: 9:00, 10:30,
12:00

Σαββατοκύριακα & Επίσημες Αργίες:
10:30, 12:00, 13:30, 15:00

(Διάρκεια ξενάγησης: 1 ώρα και 15 λεπτά περίπου)

Τα Σαββατοκύριακα κα-θώς και σε επίσημες αργίες, αναλόγως του αριθμού των επισκεπτών θα πραγματοποιούνται προαιρετικές ξεναγήσεις ομάδων 10 ατόμων, ανά μιάμιση (1 ½) ώρα.

Ημέρες που δεν δεχόμαστε Επισκέψεις

- 25 - 26 Δεκεμβρίου
- Πρωτοχρονιά
- Μεγάλη Παρασκευή
- Μεγάλο Σάββατο

- Κυριακή του Πάσχα
- 15 Αυγούστου

Εισιτήρια για Θ/Κ «Γ.ΑΒΕΡΩΦ» & Α/Τ «ΒΕΛΟΣ»

Επισκέπτες απο 18 – 64 ετών: 3,00 € (Τρία Ευρώ)

Επισκέπτες από 6-17 ετών: 1,50 € (Ένα Ευρώ και πενήντα λεπτά)

Φοιτητές / Σπουδαστές (με επίδειξη φοιτητικής ταυτότητας): 1,50 € (Ένα Ευρώ και πενήντα λεπτά)

Άτομα άνω των εξήντα πέντε (65) ετών: 1,50 € (Ένα Ευρώ και πενήντα λεπτά)

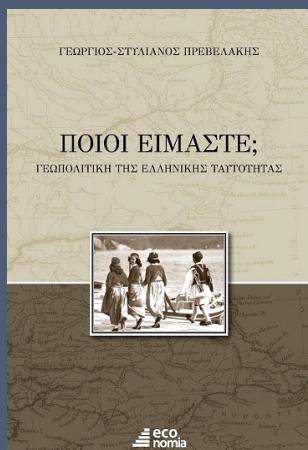
Ελεύθερη είσοδος επιτρέπεται σε:

- Εν ενεργεία στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων και των Σωμάτων Ασφαλείας, καθώς και συνοδευόμενα μέλη Α' βαθμού συγγένειας
- Εν αποστρατεία στελέχη των Ενόπλων Δυνάμεων και των Σωμάτων Ασφαλείας, καθώς και συνοδευόμενα μέλη Α' βαθμού συγγένειας
- Άτομα με Ειδικές Ανάγκες (Α.Μ.Ε.Α) και οι συνοδοί αυτών
- Πολύτεκνοι (κάτοχοι δελτίου πολυτέκνων)
- Παιδιά έως έξι (6) ετών
- Εκπαιδευτικοί όλων των βαθμίδων
- Πρόσκοποι και Οδηγοί
- Άνεργοι (με επίδειξη κάρτας ανεργίας)
- Μαθητές πρωτοβάθμιας (Νηπιαγωγεία & Δημοτικά) και δευτεροβάθμιας (Γυμνάσια & Λύκεια) εκπαίδευσης που πραγματοποιούν σχολικές επισκέψεις (βάση του Πρωτόκολλου Συνεργασίας μεταξύ του ΥΠΕΘΑ και του ΥΠΑΙΘΠΑ)

Ημέρες με επίσκεψη χωρίς εισιτήριο

- 5η Ιανουαρίου (Επέτειος Ναυμαχίας της Λήμνου)
- 25η Μαρτίου (Εθνική εορτή)
- 18η Απριλίου (Διεθνής Ημέρα Μνημείων)
- 18η Μαΐου (Διεθνής Ημέρα Μουσείων)
- 28η Οκτωβρίου (Εθνική εορτή)
- 21η Νοεμβρίου (Ημέρα Ενόπλων Δυνάμεων)
- 3η Δεκεμβρίου (Επέτειος Ναυμαχίας της Έλλης)
- 6η Δεκεμβρίου (Αγίου Νικολάου)

Συγγραφέας: Πρεβελάκης, Γεώργιος - Στυλιανός Ν.
Τίτλος: Ποιοί Είμαστε
Εκδόσεις: economia

Ο Γεώργιος-Στυλιανός Πρεβελάκης (Georges Prinilakis) με καταγωγή από την Κρήτη, γεννήθηκε στην Αθήνα, όπου σπούδασε Αρχιτεκτονική. Μετά από μεταπτυχιακές σπουδές στην Χωροταξία-Γεωγραφία στο Πανεπιστήμιο Σορβόνης, εργάστηκε στην Ελλάδα ως Πολεοδόμος και δίδαξε σε ελληνικά πανεπιστήμια. Από το 1984 εγκαταστάθηκε στο Παρίσι και έκτοτε ακολουθεί διεθνή πανεπιστημιακή σταδιοδρομία.

Μετά το τέλος του Ψυχρού Πολέμου, τα επιστημονικά και διδακτικά του ενδιαφέροντα εστιάστηκαν στη Γεωπολιτική της Ευρώπης, των Βαλκανίων και της Ανατολικής Μεσογείου, στη Γεωπολιτική των Διασπορών και στη Χωροταξία. Έχει διατελέσει καθηγη-

τής και ερευνητής στην Γαλλία, στις Ηνωμένες Πολιτείες της Αμερικής και στο Ηνωμένο Βασίλειο. Τακτικός Καθηγητής στο Πανεπιστήμιο Panthion-Sorbonne (Paris 1), διηύθυνε την Έδρα Ελληνικών και Ευρωπαϊκών Σπουδών Κωνσταντίνου Γ. Καραμανλή στην Σχολή Fletcher (2003-2005). Χρημάτισε, επίσης, Μόνιμος Αντιπρόσωπος της Ελλάδας στον ΟΟΣΑ (2013-2015). Διευθύνει το μεταπτυχιακό πρόγραμμα Γεωπολιτικής του Πανεπιστημίου Panthion-Sorbonne και της Ecole Normale Supérieure. Γενικός Επίτροπος της Ελλάδας στο Διεθνές Εμπορικό Επιμελητήριο (Παρίσι) και Πρόεδρος της Επιτροπής Πολιτικής και Πολιτισμικής Γεωγραφίας της Διεθνούς Ένωσης Πολιτικών Επιστημών. Συνδιευθύνει το επιστημονικό περιοδικό Anatoli (Paris, CNRS Editions) και αρθρογραφεί στην εφημερίδα "Καθημερινή". Έχει δημοσιεύσει βιβλία, κυρίως στα γαλλικά, τα οποία μεταφράστηκαν και στα ελληνικά. Τα κυριότερα έργα του είναι: Les Balkans, cultures et géopolitique, Παρίσι, 1994, Les riseaux des diasporas, Παρίσι, 1996, Athènes: urbanisme, culture et politique, Παρίσι, 2000, Géopolitique de la Grèce, Βρυξέλλες, 2005, Pour une nouvelle Entente balkanique, Παρίσι 2010.

[...] Στον προβληματισμό γύρω απ' αυτή τη διάσταση της αναμέτρησης των Ελλήνων με τον εαυτό μας, ο Γιώργος Πρεβελάκης -με τη ματιά του ανθρώπου που προσεγγίζει αναλυτικά τον χώρο όπως αυτός φιλοξενεί την Ιστορία, με την πείρα και την αναλυτική λογική του γεωγράφου και του μελετητή του γεωπολιτικού, με την εμπειρία τέλους ενός ανθρώπου που χρειάστηκε να επεξηγήσει την Ελλάδα σε κοινά του εξωτερικού- εισφέρει χρήσιμα και προκλητικά συνάμα αναλυτικά εργαλεία.

Ξεναγεί σε μύθους μας, των Ελλήνων, που καταρρέουν. Φωτίζει αντιφάσεις και διαχρονικές ανασυνθέσεις.

Οδηγεί στην ανακάλυψη της δικτυακής παρουσίας και ως εκ τούτου δίνει υλικό που επιτρέπει το προσπέρασμα φοβικών συνδρόμων, αλλά και επιβάλλει το παραμέρισμα υπεραπλουστεύσεων.[...]

Από τον πρόλογο του Αντώνη Δ. Παπαγιαννίδη.

Συγγραφέας: Andrew Roberts
Τίτλος: Χίτλερ & Τσώρτσιλ
Εκδόσεις: Κοχλίας

Ο Andrew Roberts είναι ένας από τους σημαντικότερους δημοσιογράφους και ραδιοτηλεοπτικούς φορείς της Βρετανίας, είναι πτυχιούχος Σύγχρονης Ιστορίας του Conville and Gaius College του Cambridge. Τα έργα του "The Holy Fox" (1991) -βιογραφία του λόρδου Χάλιφαξ- και "Eminent Churchillians" (1994) δέχτηκαν ιδιαίτερα κολακευτικές κριτικές. Εν συνεχεία συνέγραψε το θρίλερ "The Aachen Memorandum" (1995), ενώ για το έργο του "Salisbury: Victorian Titan" (1999) τιμήθηκε με το βραβείο Ιστορίας Wolfson και με το βραβείο James Stern Silver Pen. Είναι μόνιμος αρθρογράφος της εφημερίδας Sunday Telegraph, ενώ δημοσιεύει βιβλιοκριτικές σε διάφορα περιοδικά.

Είναι μέλος της Εταιρείας Λογοτεχνίας της Μ. Βρετανίας.

Τι είναι η ηγεσία; Ποια είναι τα μυστικά της τακτικής με την οποία ένας άνθρωπος καταφέρνει να οδηγήσει εκατομμύρια άλλους στη σωτηρία ή στην καταστροφή;

Η ηγετική ικανότητα είναι εγγενής ή μήπως μπορεί να γίνει αντικείμενο μελέτης; Και το σημαντικότερο, υπάρχουν κάποιες κοινές τεχνικές στην ηγεσία οι οποίες μπορούν να υιοθετηθούν ανεξάρτητα από το μήνυμα που ο εκάστοτε ηγέτης θέλει να μεταδώσει;

Επιλέγοντας τον Αδόλφο Χίτλερ και τον Ουίνστον Τσώρτσιλ, δύο ηγέτες διαμετρικά αντίθετους ως προς όσα αντιπροσώπευαν αλλά και ως προς τις μεθόδους που υιοθετούσαν, ο βραβευμένος ιστορικός Andrew Roberts εξετάζει το φαινόμενο της πολιτικής και στρατιωτικής ηγεσίας και οδηγείται σε σημαντικά συμπεράσματα.

Κάνοντας παραλληλισμούς με ηγέτες άλλων εποχών στο πρώτο και το τελευταίο μέρος του βιβλίου του και διερευνώντας εξαντλητικά τις κοινές πτυχές της ηγεσίας του Χίτλερ και του Τσώρτσιλ, ο Roberts καταλήγει σε συμπεράσματα σχετικά με την πρακτική των ηγετών που εφαρμόζεται ακόμη και στις μέρες μας. Επιπλέον εξετάζει τις απόψεις και τις κρίσεις του ενός ηγέτη για τον άλλο και την επίδραση που είχαν οι απόψεις αυτές στην τελική έκβαση του Β' Παγκοσμίου Πολέμου.

Σ' έναν κόσμο που μοιάζει να εξαρτάται σήμερα από την ηγεσία περισσότερο από ποτέ άλλοτε στο παρελθόν, ο Roberts θέτει καίρια ερωτήματα σχετικά με την ανάγκη μας να καθοδηγούμαστε, υποχρεώνοντάς μας να επανεξετάσουμε τον τρόπο με τον οποίο αντιμετωπίζουμε εκείνους που λαμβάνουν αποφάσεις για λογαριασμό μας.

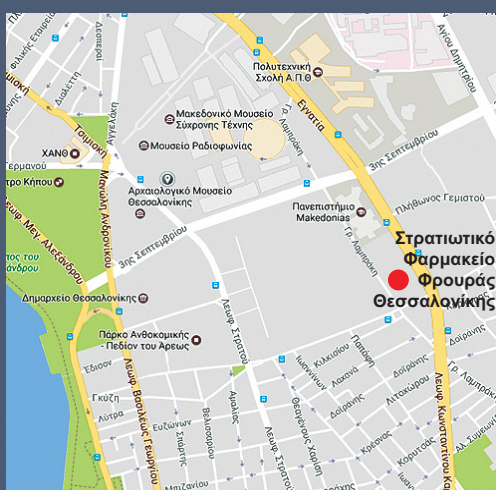
ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Στρατιωτικό Φαρμακείο Φρουράς Θεσσαλονίκης

ΩΡΑΡΙΟ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑΣ

Δευτέρα	Τρίτη	Τετάρτη	Πέμπτη	Παρασκευή	Σαββάτο	Κυριακή
08:00 έως 13:30	08:00 έως 13:30	08:00 έως 13:30	08:00 έως 13:30	08:00 έως 13:30	ΚΛΕΙΣΤΟ	ΚΛΕΙΣΤΟ

Στρατιωτικό Φαρμακείο Φρουράς Θεσσαλονίκης

Γρ. Λαμπράκη 3
(Πλησίον ΠΑ.ΜΑΚ
Έναντι Πολεμικού
Μουσείου)
Θεσσαλονίκη 54639

τηλ. 2310894440

ΑΔΙΣΠΟ

ΑΝΩΤΑΤΗ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ ΣΧΟΛΗ ΠΟΛΕΜΟΥ

Αποστολή ΑΔΙΣΠΟ

Αποστολή της Σχολής είναι να παρέχει διακλαδική εκπαίδευση επιχειρησιακού και στρατηγικού επιπέδου, καθώς και επιμόρφωση σε βασικά θέματα γεωπολιτικής σε ανώτερους αξιωματικούς των τριών Κλάδων των Ενόπλων Δυνάμεων (ΕΔ) με σκοπό την προαγωγή της ικανότητάς τους στη σχεδίαση, διεύθυνση, διεξαγωγή διακλαδικών επιχειρήσεων, την κατάρτισή τους για τη στελέχωση εθνικών και συμμαχικών διακλαδικών στρατηγείων, στο εσωτερικό ή εξωτερικό και λοιπών εθνικών - συμμαχικών διεθνών θέσεων και για να τους καταστήσει ικανούς διοικητές και επιτελείς διακλαδικών στρατηγείων.

Η Σχολή λειτουργεί και ως επιστημονικός και επιτελικός φορέας στο χώρο των Ενόπλων Δυνάμεων για θέματα διακλαδικότητας, άμυνας, ασφάλειας και γεωπολιτικής - στρατηγικής εθνικού - συμμαχικού και διεθνούς ενδιαφέροντος.

ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗ
Επιθεώρηση

ΠΕΡΙΟΔΙΚΟ ΑΝΤΙΤΑΤΗΣ ΔΙΑΚΛΑΔΙΚΗΣ ΣΥΣΤΗΣ ΠΟΛΕΜΟΥ
www.adispo.gr / [email: info@adispo.gr](mailto:info@adispo.gr)